Vluchten in het archief

Een educatief pakket rond vluchtelingen in het archief

Promotor: mevr. E. Verlinden

Studenten: Jolien De Greef en Eline Govaerts

Opleidingsonderdeel Afstudeeronderzoek

Academiejaar: 2015-2016

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord 4
2. Samenvatting 5
3. Inleiding 6
4. Methodologie 8
   4.1. Welke educatieve pakketten zijn er voor handen in erfgoedorganisaties? 8
   4.2. Wat moet een educatief pakket volgens leerkrachten geschiedenis in het secundair onderwijs inhouden? 8
   4.3. Welke verschillen en gelijkenissen zijn er binnen het verschijnsel migratie tijdens de eerste wereldoorlog en vandaag in Syrië? 8
5. Theoretisch kader 9
   5.1. Educatieve pakketen 9
   5.2. Wat is een vluchteling? 18
   5.3. Belgische vluchtelingen tijdens WOI 19
   5.4. Syrische vluchtelingen 2015-2016 22
6. Ontwikkelde materialen 27
7. Besluit 28
   7.1. Onderzoeksresultaten 28
   7.2. Evaluatie 29
   7.3. Conclusie en aanbevelingen 29
   7.4. Vooruitblik 29
8. Bibliografie 30
9. Bijlagen 33
   9.1. BIJLAGE 1: Interview Syrische vluchtelingen 33
   9.2. BIJLAGE 2: resultaten enquête 35
   9.3. BIJLAGE 3: Educatief pakket leerlingenbundel en leerkrachtenbundel 40

1. VOORWOORD

In dit voorwoord zouden wij graag enkele mensen bedanken die geholpen hebben om dit afstudeeronderzoek mogelijk te maken. Allereerst bedanken wij onze mentor mevr. Verlinden voor de begeleiding en bijsturing.

Cultureel erfgoed Annuntiaten Heverlee willen we ook bedanken en in het bijzonder Ria Christens. Zij heef ons de aanzet gegeven voor het onderwerp van dit afstudeeronderzoek. Cultureel erfgoed Annuntiaten Heverlee stelde hun eigen archief ter beschikking en bood ons specifieke bronnen aan om te verwerken in het afstudeeronderzoek. Ook deden zij creatieve en didactische voorstellen die we konden invoeren in onze zelf ontworpen educatieve pakketten.

Vervolgens willen wij graag alle deelnemers aan onze enquête en interview bedanken die ons hielpen informatie te verzamelen. Meer specifiek willen we de Syrische familie bedanken die zich openstelde voor ons en ons een blik in hun persoonlijk leven en ervaringen gaf.

Tot slot willen wij onze ouders, familie en vrienden bedanken voor de goede raad en een woordje van aanmoediging tijdens dit stressvolle, soms moeilijke maar voldoening gevende proces.

2. SAMENVATTING

De vluchtelingencrisis is op dit moment zeer actueel, zeker in het onderwijs waar steeds meer kinderen een migratieachtergrond zullen hebben. Maar migratie is niet iets wat enkel vandaag de dag voorkomt. In de eerste wereldoorlog zijn vele Belgen zelf moeten vluchten voor het oorlogsgeweld. Het is volgens ons, toekomstige leerkrachten geschiedenis belangrijk dat leerlingen een begrip als migratie historisch kunnen kaderen. Aan de hand van dit afstudeeronderzoek hebben wij een educatief pakket ontwikkeld voor leerlingen uit het eerste jaar secundair onderwijs. Leerlingen zullen zelf informatie opzoeken in een archief over Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog. We willen dat ze deze informatie kritisch doorlichten en vergelijken met Syrische vluchtelingen vandaag. Dit doen we aan de hand van een educatief pakket. Ons uiteindelijk doel is dat leerlingen kritisch leren zijn, een onderzoekende houding ontwikkelen en een bredere kijk krijgen op het begrip 'vluchteling'.

3. INLEIDING

Kijk naar het journaal, lees de krant en je zal iets lezen over vluchtelingen. Het is een actueel thema waar in het onderwijs nog niet veel aandacht aan wordt besteed. Als geschiedenisleerkrachten weten wij dat het thema vluchtelingen helaas al altijd actueel geweest is. Het is een thema dat regelmatig terug komt in de lessen geschiedenis. Wij willen rond dit thema een educatief pakket opstellen zodat leerkrachten een hulpmiddel aangereikt krijgen om rond dit thema te werken. Op datzelfde moment kregen wij een voorstel van de Erfgoedcel Annuntiaten Heverlee om te werken met bronnen uit hun archief rond WOI. Dit leek ons een mooie kans om het thema vluchtelingen historisch te kaderen en tegelijk ook leerlingen te laten kennismaken met het archief.

Om te weten te komen wat de vraag van leerkrachten geschiedenis in het secundair onderwijs is naar dit onderwerp en om te weten te komen welk materiaal er reeds ontwikkeld is, stellen wij ons de volgende onderzoeksvraag:

'*Wat moet een educatief pakket inhouden zodat leerlingen van het eerste leerjaar secundair onderwijs kunnen kennis maken met het thema vluchtelingen a.d.h.v. (archief)bronnen?'*

Dit is de onderzoeksvraag die we in dit onderzoek zullen beantwoorden. Wij vinden het belangrijk om dit te onderzoeken omdat we leerlingen willen motiveren om actief kennis te vergaren en om een kritische houding te ontwikkelen. Op lange termijn hopen we zo leerlingen mee te vormen tot kritische en respectvolle volwassenen.

We willen leerlingen van het secundair onderwijs laten kennis maken met levensecht bronnenmateriaal, in dit geval bronnen uit een archief. We hopen bronnen uit het archief toegankelijker en aantrekkelijker te maken voor de leerlingen en leerkrachten van het secundair onderwijs. Een kritische houding en geschiedenis gaan hand in hand. We hopen via een educatief pakket deze houding te ontwikkelen bij leerlingen uit het secundair onderwijs.

Als onderwerp voor het educatieve pakket kiezen we voor 'vluchtelingen'. Dit onderwerp komen we dagelijks tegen in de actualiteit en is een thema dat voorkomt doorheen de geschiedenis, over heel de wereld. Vandaag wordt 'vluchten' en 'vluchtelingen' als een probleem gezien en komt dit vooral negatief in de media. Er heerst een steeds sterker wordend gevoel van xenofobie. We willen de leerlingen met deze thematiek in contact brengen en bij hen een opengeest houding verkrijgen.

We kiezen om ons te beperken tot leerlingen van het eerste jaar secundair onderwijs omdat de leerlingen in het eerste jaar leren omgaan met bronnen. Een andere reden voor het kiezen van leerlingen uit het eerste jaar is dat we leerlingen zo snel mogelijk willen laten kennismaken met het begrip 'vluchteling'. We hopen dat leerlingen via ons educatief pakket

een kritische en open houding kunnen ontwikkelen tegenover vluchtelingen en de vluchtelingencrisis. Die houding dragen ze hopelijk mee tijdens het verdere verloop van hun schoolcarrière en misschien ook hun verdere leven. Daarom willen wij dit educatief pakket in het eerste middelbaar introduceren.

Om een antwoord te krijgen op onze onderzoeksvraag maken wij gebruik van een ontwerponderzoek. We proberen aan de hand van de antwoorden op onze onderzoeksvraag een educatief pakket te ontwerpen dat gebruikt kan worden door klassen in het secundair onderwijs. Via een enquête bij geschiedenisleerkrachten willen we te weten komen waarom leerkrachten werken met een educatief pakket en wat zij hier als voor- en nadelen zien. We willen een pakket ontwikkelen dat leerkrachten aanspreekt om te gebruiken in hun les zonder dat ze dit zien als een last.

We vragen ons eerst en vooral af welke educatieve pakketten er al voor handen zijn en wat deze inhouden. We willen ook weten of deze pakketten toegankelijk zijn voor leerlingen uit het secundair onderwijs. Deze deelvraag willen we onderzoeken door verschillende reeds bestaande educatieve pakketten geschiedenis te bestuderen. Hiervoor zullen we verschillende erfgoedorganisaties contacteren om het beschikbaar materiaal te vergelijken. We onderzoeken educatieve pakketten met als onderwerp vluchtelingen of migratie. We zullen ook onderzoeken met welke erfgoedinstellingen deze educatieve pakketten samenwerken (museum, archief, …).

Ook willen we weten wat leerkrachten verwachten van een educatief pakket. Op deze vraag proberen we een antwoord te zoeken door enquêtes af te nemen bij leerkrachten geschiedenis in alle graden van het secundair onderwijs. Zo proberen we een brede kijk te krijgen op de meningen van de leerkrachten in verband met educatieve pakketten, een archiefbezoek en het thema migratie.

Via een literatuurstudie en een interview zullen we verbanden zoeken tussen Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en Syrische vluchtelingen vandaag. We zullen een begrippenkader opstellen en vergelijkingen maken. Deze vergelijking maken we door verschillende deelthema's naast elkaar te leggen. Deelthema's zijn: de reden waarom mensen vluchten, ervaringen van vluchtelingen tijdens de vlucht, de reactie van de autochtone bevolking en de opvang van vluchtelingen. Het is belangrijk om voldoende achtergrondinformatie te verzamelen om zelf een educatief pakket te ontwikkelen. We zullen gebruik maken van bronnen uit het archief van de Vzw Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee en informatie van websites en literatuur. We zullen voor meer informatie over persoonlijke ervaringen en getuigenissen van Syrische vluchtelingen vandaag een interview afnemen bij een Syrische familie die sinds zes maanden in België verblijft.

4. METHODOLOGIE

4.1. Welke educatieve pakketten zijn er voor handen in erfgoedorganisaties?

- Wat zijn educatieve pakketten?
- Wat houden deze educatieve pakketten in?
- Zijn deze pakketten toegankelijk en aantrekkelijk voor leerlingen in het secundair onderwijs?

Deze deelvraag willen we onderzoeken door verschillende reeds bestaande educatieve pakketten geschiedenis te bestuderen. Hiervoor zullen we verschillende erfgoedorganisaties contacteren om het beschikbaar materiaal te vergelijken.

4.2. Wat moet een educatief pakket volgens leerkrachten geschiedenis in het secundair onderwijs inhouden?

Op deze vraag proberen we een antwoord te zoeken door enquêtes af te nemen bij leerkrachten geschiedenis in alle graden het secundair onderwijs. Hierdoor proberen we een brede kijk te krijgen op de meningen van de leerkrachten in verband met educatieve pakketten, archiefbezoek en het thema migratie.

4.3. Welke verschillen en gelijkenissen zijn er binnen het verschijnsel migratie tijdens de eerste wereldoorlog en vandaag in Syrië?

- Wanneer spreken we van vluchtelingen?
- Welke aspecten komen er allemaal kijken bij 'vluchten'?
- Waarom vluchtten mensen tijdens de eerste wereldoorlog? Waarom vluchten mensen vandaag? Waarin zit er een verschil?
- Hoe ervaarden de vluchtelingen deze vlucht? Hoe ervaren vluchtelingen hun vlucht vandaag? Waarin zit er een verschil? Hoe verliep de vlucht?
- Hoe ging de autochtone bevolking om met vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog?
- Hoe gaat de autochtone bevolking om met vluchtelingen vandaag?

Via een literatuurstudie willen we onderzoeken welke parallellen er getrokken kunnen worden tussen vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en vluchtelingen vandaag de dag. We zullen hierbij gebruik maken van bronnen uit het archief van de Vzw Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee, informatie van websites en literatuur. We zullen voor meer informatie over persoonlijke ervaringen en getuigenissen van Syrische vluchtelingen vandaag een interview afnemen bij een Syrische familie die sinds zes maanden in België verblijft.

5. THEORETISCH KADER

Via een literatuurstudie proberen we informatie te verkrijgen over reeds bestaande educatieve pakketten die over gelijkaardige thema's handelen. Door verschillende educatieve pakketten te vergelijken kunnen we een algemene indruk krijgen over de inhoud, werkvormen en media die gebruikt worden in deze educatieve pakketten. In de literatuurstudie hebben we informatie verzameld over Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en over Syrische vluchtelingen die vandaag in België aankomen.

5.1. Educatieve pakketten

A. Educatief pakket - Red Star Line museum - bestemming Antwerpen[1]

a. Inhoud/onderwerp

Leerlingen maken aan de hand van dit educatief pakket kennis met de reisverhalen van reizigers die aankomen in Antwerpen. De reizigers hopen in Antwerpen op te stappen op een van de schepen van Red Starline. De leerlingen komen in contact met persoonlijke verhalen, ervaringen en emoties. Het doel van het educatief pakket en de tentoonstelling is dat er vergeleken wordt met migratie vandaag. Het lesmateriaal bestaat uit een inleidende les, een rondleiding in het museum en een nabespreking. Dit educatief pakket werd opgesteld, rekening houdend met de eindtermen.

b. Werkvormen

- Voorbereiding

In de voorbereidende les wordt er gebruik gemaakt van de werkvorm 'groepswerk'. Via het groepswerk bespreken de leerlingen verschillende verhalen van migranten. De leerkracht probeert tijdens de voorbereiding vooral de nieuwsgierigheid van de leerlingen te prikkelen.

- Rondleiding

De rondleiding gebeurt aan de hand van een gids. De rondleiding start met een foto van mensen voor een poort. Op deze manier maken de leerlingen kennis met migranten. Het museum spreekt hier niet van migranten maar van 'landverhuizers'. Deze term is gemakkelijker verstaanbaar voor leerlingen. In deze eerste zaal legt een gids uit wat er moest gebeuren voor de landverhuizers op een Red Starline schip konden opstappen. De gids maakt hier gebruik van een OLG. De gids stelt vragen zoals: "Ben jij al eens verhuist en hoe voelt dat?, Heb jij al eens afscheid moeten nemen van iets of iemand? …". In de tweede zaal vertelt de gids meer over de Red Starline schepen, aan de hand van een model. Tijdens de derde stop wordt er uitleg gegeven over migratie door de eeuwen heen, aan de hand van

[1] Red Star Line Museum. (2013). Bestemming Antwerpen (educatief pakket). Geraadpleegd op 7 februari 2016, van http://www.redstarline.be/nl/activiteit/bestemming-antwerpen

een filmfragment. Hier wordt het voor de leerlingen duidelijk dat migratie iets is dat in alle tijden en alle landen voorkomt.

De volgende halte handelt over 'kroongetuigen'. In de zaal hangen foto's van 'landverhuizers' die via Antwerpen naar New York reisden. De leerlingen komen hier in contact met echte verhalen/bronnen. Ze krijgen een filmfragment te zien waar een passagier zijn verhaal vertelt. De gids stelt na dit fragment vragen aan de leerlingen (OLG): "Wat zou jou kunnen overtuigen om alles achter te laten en te verhuizen?, Wat zouden gevolgen kunnen zijn van deze beslissing?". Bij halte zes wordt er uitgelegd hoe het vertrek in zijn werk ging. In het museum staat een reisbureau waar meer uitleg wordt gegeven over de tickets om mee te reizen met de Red Starline compagnie. Naast een reisbureau voorziet het museum ook een applicatie waar de leerlingen een reis vanuit Warschau naar Antwerpen kunnen volgen.

In zaal vijf geeft de gids meer uitleg over de treinreis naar Antwerpen door middel van een OLG. De gids vraagt de leerlingen wat zij zouden meenemen in hun koffer als zij zouden vertrekken. De leerlingen kunnen daarna, individueel naar verschillende verhalen luisteren. De gids vraagt aan de leerlingen of zij het station op een foto herkennen (station van Antwerpen). De gids schept een sfeerbeeld van Antwerpen rond 1913. Opnieuw wordt er een verhaal verteld over een passagier die aankomt in Antwerpen en hier even verblijft. Aangekomen in zaal acht, zien de leerlingen douches op de grond. De gids vertelt wat de landverhuizers moesten doen voor ze mochten vertrekken.

Het volgende deel van de rondleiding handelt over het leven aan boord van een Red Starline schip. Aan de hand van een applicatie laat de gids zien hoeveel mensen er gemiddeld aan boord van het schip leefden. Door middel van een OLG maakt de gids duidelijk dat de reis lang duurde en dat de passagiers niet beschikten over televisie, pc, internet .... om hun vrije tijd mee te vullen. De gids geeft hier nog verder uitleg over aan de hand van een half-model van een schip (de Belgenland). Ook hier weer wordt een echt verhaal verteld van een meisje wiens ouders al in de Verenigde Staten leefden en hun dochter lieten overkomen. De volgende halte gaat over de aankomst op de bestemming. De gids gebruikt een schema om de controles aan land uit te leggen. De gids vertelt een verhaal van een landverhuizer die succesvol werd. Ook legt hij uit dat de meeste nieuwkomers in de buurt van vrienden, familie of kennissen gingen wonen. Dit maakte de aanpassing aan het nieuwe land gemakkelijker. Een van de laatste haltes in het museum gaan over migratie vandaag. Hier kunnen leerlingen zelfstandig verhalen bekijken en ontdekken van landverhuizers vandaag.

Tot slot worden de leerlingen naar het magazijn geleid. Hier legt de gids uit dat het museum verhalen over migratie vroeger en vandaag verzamelt. De leerlingen worden hier uitgenodigd om hun eigen verhaal achter te laten (individueel werk).

- Naverwerking

Na de rondleiding wordt er in de klas een klassikale bespreking voorzien, die begeleid wordt door de leerkracht. De leerlingen delen hier hun ervaringen met de hele klas. De naverwerking kan ook bestaan uit een duowerk. De leerlingen schrijven hun eigen verhaal en vertellen dit aan elkaar. Ook hier kan opnieuw gewerkt worden met een doorschuif systeem. Ten slotte kan er ook individueel werk toegepast worden. Opnieuw schrijven de leerlingen hun eigen verhaal op in het verhalenboekje. De leerlingen kunnen daarna kiezen of ze het verhaal delen met het museum of niet. Het museum biedt nog andere naverwerkingen aan, zoals: reisbundel, reiskaart, tentoonstelling, toneel, vertelnamiddag, verhalenmagazine, krant, blog, Youtubekanaal, literatuurmoment, podcast, Pintrest-pagina, fototentoonstelling, groepscollage (meer info zie bijlage).

c. Vormgeving/ Media

De leerlingen krijgen ieder een verhalenboekje. (zie bijlage) Het boekje voorziet verschillende vragen waarop de leerlingen kunnen antwoorden. Op deze manier kunnen leerlingen hun eigen ervaringen kwijt en krijgen ze een leidraad om deze ervaringen te ordenen. In het museum zelf zijn er verschillende soorten media. Hier volgen enkele voorbeelden: foto's, video, dagboeken, applicaties, schema's, plattegrond, modellen, geuren.

d. Conclusie

Wat halen we nu uit dit educatief pakket dat we in ons eigen pakket kunnen gebruiken? Het educatief pakket van het Red Starline Museum is opgedeeld in drie hoofddelen: een voorbereiding, een rondleiding en een naverwerking. Dit lijkt ons interessant om toe te passen in ons eigen educatief pakket. Dankzij een inleidende fase, kunnen leerlingen al oppervlakkig kennis maken met het onderwerp en al enkele belangrijke basis begrippen leren of basiskennis opdoen die nodig is in het verdere verloop van het pakket. Daarna volgt er een rondleiding bij dit pakket. Het idee om de leerlingen iets actief te laten doen en tussen echt bronnenmateriaal te laten vertoeven spreekt ons aan. Wij willen ook graag dat de leerlingen in het archief zelf rondlopen en actief op onderzoek gaan. Tot slot voorziet het educatief pakket ook een naverwerking waar de leerlingen zelf de nieuw vergaarde kennis verwerken, op een creatieve manier. Een naverwerking lijkt ons zeer interessant. Op deze manier wordt de leerstof die de leerlingen ontdekten vastgezet en herhaald. Tijdens een naverwerking zijn de leerlingen op een andere manier bezig met nieuwe informatie. Ze gebruiken hier verschillende vaardigheden en reeds bestaande kennis om iets nieuw te creëren. Dit zal zeker ook terugkomen in ons educatief pakket over migratie in het archief.

Naast de opdeling van het educatief pakket van het Red Starline museum inspireert ook het gebruik aan verschillende media ons. Het doel van het educatief pakket rond migratie is leerlingen te interesseren en inspireren. Het gebruik van verschillende media kan bepaalde informatie duidelijker voorstellen voor leerlingen en het kan er ook voor zorgen dat leerlingen geboeid geraken voor bepaalde informatie. Leerlingen hebben allemaal een andere manier van leren en een ander interesseveld. Door het gebruik van verschillende media is het mogelijk verschillende leerlingen aan te spreken. In de mate van het mogelijke willen we verschillende soorten media voorzien in ons educatief pakket.

B. Educatief pakket - Titanic museum Belfast - Brave New World[2]

a. Inhoud/onderwerp

Het Titanic museum in Belfast vertelt het verhaal van het beroemde schip 'Titanic' maar ook van reizigers en migratie. Het museum is opgebouwd aan de hand van verschillende thema's, zoals: korte geschiedenis van Belfast, migratie, bouw van het schip, reizen op het schip, onderzoek naar de Titanic op de bodem van de oceaan ...

b. Werkvormen

- Voorbereiding

Het museum voorziet niet veel materiaal om leerlingen voor te bereiden op een bezoek aan het museum. Wel wordt er een blad voorzien waar de leerlingen kunnen opschrijven wat ze al weten over de Titanic, wat ze hopen te leren in het museum en wat ze effectief geleerd hebben na het museumbezoek. Dit blad kan klassikaal, in groepjes, in duo's of individueel besproken worden.

- Museum

Het museumbezoek wordt begeleid door een gids, aangesteld door het museum, en een audiogids.

- Naverwerking

Hier wordt opnieuw voorgesteld om met het blad met drie kolommen te werken (zie voorbereiding).

c. Vormgeving

In het educatief pakket zelf wordt weinig materiaal voorzien, enkel het blad met drie kolommen waar de voorkennis en interesse van de leerlingen getest wordt. In het museum daarentegen is heel veel didactisch materiaal voorzien.

[2] Titanic Belfast. (z.d.). Post-Visit Teacher Resources. Geraadpleegd op 8 februari 2016, via http://titanicbelfast.com/Learning/Downloadable-Resources/post-visit-resources.aspx

- Foto's
- Video
- Persoonlijke verhalen (aan de hand van lichtgevende reiskoffers)
- Maquettes (schip, scheepswerf …)
- Plattegrond/Kaart
- Interactieve projectie (blauwdruk van het schip, ober in het eersteklas restaurant, bedenkers van de white starline …)
- Replica (suites in de titanic, traphal, eersteklas dek, stelling, sloep …)

d. Conclusie

Het educatief pakket van het Titanic museum is opnieuw ingedeeld in verschillende hoofddelen: inleiding, rondleiding, naverwerking. De inleiding is in dit educatief pakket zeer beperkt. De inleidende fase brengt geen nieuwe leerstof aan, maar tijdens deze fase wordt de voorkennis van de leerlingen in kaart gebracht. Het visueel maken van de voorkennis van de leerlingen is interessant om verder op te bouwen gedurende de rest van het educatief pakket. Dit is iets wat ook toegepast kan worden in ons eigen educatief pakket. Toch willen wij in onze inleidende fase meer aan bod laten komen. Wij vinden het zinvol de leerlingen basisbegrippen of basiskennis mee te geven zodat ze het thema beter kunnen uitdiepen. Omdat wij ons educatief pakket willen opstellen voor leerlingen in het eerste jaar secundair onderwijs, maar het gaat over een onderwerp dat pas in de laatste graad aan bod komt zijn we genoodzaakt om de inleidende fase te gebruiken om nieuwe informatie te verwerven. De tweede fase, de rondleiding, gebeurt aan de hand van een gids of audiogids. In een archief vinden wij dit moeilijk om toe te passen. Tot slot wordt er een naverwerking voorzien. Tijdens de naverwerking geven de leerlingen aan wat ze bijgeleerd hebben. Dit is een goede evaluatie. Toch zijn wij eerder geneigd om in de naverwerking de leerlingen de kans te geven zich zelf uit te drukken en zelf de leerstof te laten verwerken. Het gebruik van media is in dit educatief pakket heel divers. Het gebruik maken van een kaart of plattegrond, foto's en video's zouden we ook willen toepassen in ons educatief pakket.

C. Afstudeeronderzoek - Klassevol erfgoed: Erfgoededucatie in de klas - Mathieu Berghs en David Nijs[3]

a. Inhoud/onderwerp

Dit afstudeeronderzoek is een uitwerking van een historisch project. Dit project is ook effectief uitgevoerd in het heilig hart te Heverlee. De duur van het project is één schooljaar. Er worden in elk trimester enkele lesuren besteed aan het project.

b. Werkvormen

- Voorbereiding

In het eerste trimester zullen de leerlingen kritisch leren omgaan met bronnen. Voor dit afstudeeronderzoek hebben de studenten verschillende vragenlijsten opgesteld bij verschillende soorten bronnen. De leerlingen moeten zelf ook opzoek naar een erfgoedinstelling waarmee ze zullen samenwerken.

- Uitwerking

In het tweede trimester moeten de leerlingen een stuk van hun project uitwerken om dit te kunnen presenteren in het derde trimester. Er kon uit verschillende werkvormen gekozen worden: interview, dagboek, historische krant maken, filmpje of historisch nieuwsmagazine, luisterspel of radioprogramma, fotoreportage, website maken.

In het kader van ons educatief pakket kijken we alleen naar de workshop waar archiefmateriaal aan bod komt. Tijdens de workshop werken de leerlingen met archiefmateriaal.

- een dagboekfragment

Dit project kan vakoverschrijdend werken met bijvoorbeeld de leerkracht Nederlands die de kenmerken van een dagboek kan bespreken. Er kan tijdens deze workshop gewerkt worden met een echt of een fictief dagboek. In ons geval is het interessanter om leerlingen in contact te brengen met de echte bron en deze dan te analyseren.

- een fotoreportage

Hierbij is het de bedoeling dat leerlingen foto's krijgen van hoe hun school er uit zag toen deze een veldhospitaal was tijdens de oorlog, ze krijgen dus te maken met historische foto's/archief foto's. De bedoeling is dan dat de leerlingen de plaats op de foto zoeken, hoe die er vandaag de dag uitziet en deze dan fotograferen.

[3] Berghs, M., & Nijs, D. (2010). Klassevol erfgoed: Erfgoededucatie in de klas. (Afstudeeronderzoek). Katholieke Hogeschool Leuven.

- Naverwerking

Het eindresultaat was een boekje met voor en na foto's. Er kan ook gewerkt worden met geschreven bronnen waar een plaats beschreven wordt en dat leerlingen dan op zoek moeten gaan naar deze plek.

c. Conclusie:

Dit educatief pakket word gespreid over een heel schooljaar. Elk trimester werken de leerlingen rond een bepaald thema. Dit is interessant voor de leerlingen, zo krijgen ze voldoende tijd om een thema uit te diepen en wordt de informatie verspreid over een langere periode. De leerlingen werken hier samen met een erfgoedinstelling die ze zelf kiezen en contacteren. Voor leerlingen is dit een goede manier om zelfstandiger te worden en zo krijgen ze ook meer zin voor verantwoordelijkheid. De leerlingen kunnen uit verschillende opties voor de naverwerking kiezen. Zo vinden de leerlingen een werkvorm die het best bij hen past. Dit zorgt ervoor dat de leerkracht kan differentiëren. De leerlingen meerdere opties geven, zodat ze zelf kunnen differentiëren is iets wat we in ons educatief pakket kunnen verwerken. Ten slotte wordt er in dit educatief pakket een verband gelegd tussen het heden en het verleden. Dit zullen wij in ons educatief pakket ook doen.

D. Afstudeeronderzoek - Project WO I – David Vandezande en Birte Storms[4]

a. Inhoud/onderwerp

Bij dit afstudeeronderzoek was het de bedoeling dat de leerlingen een projectdag maakten rond wereldoorlog II met actieve en creatiever workshops. Deze werd ook uitgevoerd in het Heilig Hart instituut te Heverlee.

b. Werkvormen

- archiefworkshop met gedichten

Bij deze workshop gaan de leerlingen naar het archief van het Heilig Hart. Hier krijgen ze een korte inleiding van iemand van het archief omtrent hoe een archief werkt. Nadien worden ze per groepje rond een aantal bronnen geplaatst rond hetzelfde thema. (gedichten, afbeeldingen, dagboekfragmenten, krantenartikelen over WOI) Deze moeten ze bestuderen en moeten ze zelf aan de slag gaan om een document te maken (een gedicht, een lied, een brief,...) Nadien gebeurt hier een creatieve verwerking van (het oud maken van papier, schoon schrift,...).

Voor dit project hebben de makers vooral bronnen gebruikt uit het archief van het Heilig Hart en Kadoc die dicht staan bij de school en hier een verband mee hebben. Hierdoor kunnen de leerlingen duidelijk het verband zien tussen verleden en heden.

[4] Vandezande, D., & Storms, B. (z.d.). Project WO I. Katholieke Hogeschool Leuven.

c. Conclusie

Dit educatief pakket werkte samen met hetzelfde archief waarmee wij nu ook samenwerken. In dit geval werden er ook bronnen gebruikt en werden de leerlingen in groepjes verdeeld. Hier wordt een creatieve verwerkingsopdracht aan gekoppeld. Het educatief pakket is een goede inspiratiebron omdat het ons educatief pakket grotendeels overlapt. We moeten er voor zorgen dat we niet teveel vasthouden aan dit pakket en ons eigen nieuwe pakket ontwikkelen.

E. Project - erfgoed op het Heilig-Hartinstituut - Jasper Peeters en Jasper Van Vlasselaer[5]

a. Inhoud/onderwerp

Dit afstudeeronderzoek bevat een project rond WO II. Dit project is ook uitgevoerd in het Heilig Hart Instituut.

b. Werkvormen

In de inleiding van het project staat duidelijk omschreven dat het de bedoeling is om de leerlingen zelf in contact te laten komen met het erfgoed dat in hun school aanwezig is en de rijke geschiedenis van hun school. Ze willen hierdoor ook een soort verbondenheid met het verleden creëren. In de eerste fase van het project worden de leerlingen geprikkeld. Er wordt namelijk een situatie uit de oorlog nagespeeld. De situatie was het wegbrengen van gewonde soldaten naar de ziekenboeg. Deze situatie werd gekozen omdat het Heilig Hart tijdens de oorlog een ziekenhuis was. Dit gebeurde wanneer de leerlingen aankwamen op school. Nadien werden de leerlingen onderverdeeld in verschillende groepen en konden er verschillende trajecten/workshops gekozen worden. Op het einde zal er een tentoonstelling plaatsvinden waarbij iedereen toont wat hij/zij gemaakt heeft.

- archief, accent voeding tijdens WO II

De groep wordt verdeeld in drie kleinere groepjes. Elke groep moet 'research' doen naar verschillende soorten bronnen. Dit doen ze a.d.h.v. van een oud grondplan van hun school. Elk groepje krijgt een camera, een fototoestel en een begeleider. Ze krijgen ook drie opdrachten die ze in juiste volgorde moeten afwerken. De bedoeling is dat ze zo snel mogelijk deze opdrachten kunnen afmaken. Ze moeten nadien verslag uitbrengen in de archiefzaal 'het Angelus'

- onderduiken

De leerlingen maken kennis met Dorette, een Joods meisje dat ondergedoken zat in het HHH tijdens WO II. Nadien wordt een filmfragment getoond. Door deze twee te koppelen proberen de leerlingen zich in te leven in haar situatie, hoe ze zich moest voelen,... Hierna gaan de leerlingen concrete verhalen bekijken over het onderduiken van Joodse kinderen

[5] Peeters, J., & Van Vlasselaer, J. (2011). Erfgoed op het Heilig-Hartinstituut. (Afstudeeronderzoek). Katholieke Hogeschool Leuven.

tijdens WO II. Boek hiervoor gebruikt: 'Laatste getuigen uit concentratie- en vernietigingskampen'. Hier leest elke leerling een getuigenis over een andere persoon, nadien bespreken ze dit in groep. Hierna vindt er een reflectiemoment plaats tussen alle trajecten. In de namiddag gaan de leerlingen zelf aan de slag met het maken van een tentoonstelling.

c. Conclusie

Dit project heeft als doel de leerlingen te laten kennismaken met de situatie tijdens de oorlog in hun eigen school, nl. het Heilig Hart Heverlee. Door een toneelstuk te gebruiken in het begin van de dag worden leerlingen geprikkeld. Er wordt ook aan hen gevraagd wat ze graag te weten willen komen hierover en nadien worden er verschillende workshops uitgevoerd die hen actief aan het werk zet. Op het einde moeten de leerlingen ook reflecteren over wat ze geleerd hebben deze dag. Nadien volgt een creatieve verwerking, waar de leerlingen alles creatief kunnen verwerken wat ze die dag geleerd hebben. Op het einde van de dag volgt dan ook nog een tentoonstelling.

Ook wij willen bij de leerlingen empathie en begrip oproepen voor vluchtelingen vandaag de dag, bovendien willen wij de leerlingen ook in contact brengen met bronnen uit het archief. Dit project wordt verspreid over één dag, terwijl ons project zelf zal kunnen worden ingedeeld door de leerkracht.

F. Educatief pakket - vluchtelingen - Jeugd Rode Kruis[6]

a. Inhoud/onderwerp

Dit pakket heeft als doelgroep de leerlingen van het 3e graad basisonderwijs. Het bevat een werkbundel voor de leerlingen en een informatiebundel voor de leerkracht met een inleiding op het thema, een pedagogische fiche, achtergrondinformatie, een leidraad voor het lessenpakket en achtergrond bij de opdrachten van de leerlingen.

b. Werkvormen

Een pakket met verschillende opdrachten voor in de klas, de leerlingen leren wat de definitie is voor een vluchteling, waarom mensen vluchten, waar de mensen naartoe vluchten en op welke manier de vluchtelingen geholpen worden.

c. Conclusie

Dit pakket gaat over hetzelfde thema als ons pakket ook gaat. Het verschil is dat wij de link leggen met vluchtelingen in het verleden, ook gaan wij iets actiever aan de slag terwijl in dit pakket de opdrachten alleen of per twee in de klas gemaakt kunnen worden. Wat wij zeker meenemen voor ons pakket is de onderdelen die zeker aanwezig moeten zijn in een educatief pakket.

[6] Jeugd Rode Kruis Vlaanderen. (2015). Lespakket vluchtelingen. Geraadpleegd op 29 mei 2016, via http://www.jeugdrodekruis.be/JRK/index/JRK_Aanbod/Lespakket-vluchtelingen.html

5.2. Wat is een vluchteling?[7]

Het begrip 'vluchteling' wordt vaak snel in de mond genomen. Wanneer spreken we van vluchtelingen? Als we spreken over vluchtelingen is het belangrijk om hier eerst een omschrijving voor te geven. Wanneer is iemand een vluchteling en wanneer niet?

Om een juiste definitie van het begrip 'vluchteling' te formuleren kijken we naar het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties uit 1951. Volgens de definitie van het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties uit 1951 is een vluchteling "*iemand die vervolging te vrezen heeft vanwege zijn ras, godsdienst of politieke overtuiging, of omdat hij/zij tot een bepaalde sociale groep behoort of een bepaalde nationaliteit heeft.*"[8]

Welke criteria bepalen of iemand een vluchteling is of niet? Ten eerste moeten ze uit hun land zijn gevlucht en zich buiten de grenzen hiervan bevinden, ten tweede moeten ze een gegronde vrees voor vervolging hebben en ten laatste als ze geen bescherming kunnen aanvragen in hun eigen land.

Wat is dan het verschil met een asielzoeker en een migrant?

Een migrant is iemand die die zijn land verlaat om ergens anders te gaan wonen. Dit kan verschillende redenen hebben, bijvoorbeeld iemand die naar het buitenland verhuist omwille van zijn werk. Terwijl een asielzoeker iemand is die gevlucht is in zijn land op zoek naar bescherming maar nog niet de status van vluchteling heeft gekregen. Het recht op asiel werd al opgesteld in de universele verklaring van de rechten van de mens in 1948. Dit verdrag is dus opgesteld na de tweede wereldoorlog.

[7] Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (z.d.). Achtergrondinformatie bij het vormingspakket 'Wat is een vluchteling'. Gedownload op 6 april 2016, van https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/WatIsEenVluchteling-achtergrondInformatie.pdf

[8] Amnesty International, *definitie en internationale bescherming*, https://www.aivl.be/subthema/definitie-en-internationale-bescherming/815

5.3. Belgische vluchtelingen tijdens WOI[9]

In 1914 start de eerste wereldoorlog. Duitse troepen trokken door België in de hoop zo Frankrijk te bereiken. Dit gebeurde niet in stilte maar ging gepaard met grote terreur t.o.v. de gewone bevolking. Omdat het Duitse leger op veel tegenstand van Belgische saboteurs en het Belgische leger stootte, werd deze oorlog een stellingenoorlog. Belgen die gevangen zaten in dit geweld zagen geen andere uitweg dan vluchten. Ruim 1,5 miljoen Belgen sloegen op de vlucht. Hieronder wordt uitgelegd wie deze Belgische vluchtelingen waren, waar ze naartoe vluchten, hoe de levensomstandigheden van deze vluchtelingen waren en hoe het gastland reageerde op deze toestroom van Belgische vluchtelingen.

A. Wie?

In ons educatief pakket zullen we de focus leggen op Belgen die uit hun vaderland vluchtten tijdens de eerste wereldoorlog. Iedereen sloeg op de vlucht, zelfs zieken, invaliden, kinderen, ouderen, of hele families.

B. Waar?

De meeste Belgen vluchtten naar buurlanden zoals Nederland (1 000 000), Frankrijk (300 000) en (160 000) naar het Verenigd Koninkrijk. In Nederland werden de Belgische vluchtelingen eerst opgenomen bij Nederlandse burgers in huis of in openbare gebouwen zoals fabrieksloodsen, scholen en kerken. Later werden deze vluchtelingen overgebracht naar permanente vluchtelingenkampen, ook wel 'Belgische dorpen' genoemd. Eind 1914 werd vluchten naar Nederland bemoeilijkt door een kilometers lange elektrische ijzeren afspanning langs de Nederlands-Belgische grens door de Duitsers.

---

[9] - Braeckman, F. (2013, 12 augustus). De vlucht van de Belgen in de Eerste Wereldoorlog. Geraadpleegd op 6 april, van http://www.knack.be/nieuws/boeken/de-vlucht-van-de-belgen-in-de-eerste-wereldoorlog/article-normal-102544.html
- Cappart, M. (z.d.). Quitter la mère patrie : les réfugiés belges de la Première Guerre mondiale. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van https://www.rtbf.be/14-18/thematiques/detail_quitter-la-mere-patrie-les-refugies-belges-de-la-premiere-guerre-mondiale?id=8262602
- Gatrell, P. (z.d.). Europe on the move: refugees and World War One. Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bl.uk/world-war-one/articles/refugees-europe-on-the-move
- BBC. (z.d.). How did Britain handle its biggest wave of refugees ever?. Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bbc.co.uk/guides/zcn3b9q
- Maat, J. (2004). Vluchtelingen in de Eerste Wereldoorlog. Geraadpleegd op 7 april 2016, van http://www.historischnieuwsblad.nl/eerstewereldoorlog/artikelen/vluchtelingen-in-de-eerste-wereldoorlog/index.html
- Menno, B. (2007). De opvang van Belgische vluchtelingen in de oorlog. Geraadpleegd op 29 mei 2016, van http://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/6984/de-opvang-van-belgische-vluchtelingen-in-de-oorlog.html
- Nationale bibliotheek van Nederland, (z.d.). WO I: Belgische vluchtelingen overspoelen onze grensgebieden. Geraadpleegd op 20 mei 2016, van https://www.kb.nl/themas/geschiedenis-en-cultuur/nederland-tijdens-de-eerste-wereldoorlog/wo-i-belgische-vluchtelingen-overspoelen-onze-grensgebieden
- Winterman, D. (2014, 15 september). World War One: How 250,000 Belgian refugees didn't leave a trace. Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bbc.com/news/magazine-28857769

C. Omstandigheden en opvang

De meeste Belgen vluchtten te voet of met paard en kar. Soms vluchtten ze ook per trein of boot, dit waren natuurlijk kostelijkere vervoersmiddelen. In het algemeen verliep de vlucht chaotisch en ongeorganiseerd. In Groot-Brittannië werden bepaalde dorpen voorbehouden voor Belgische vluchtelingen. Stillaan ontstaan er nieuwe Belgische wijken. Een voorbeeld hiervan is Birtley bij Elisabethville. In deze dorpen hadden ze hun eigen kranten, scholen, ziekenhuizen, winkels, kerken en politie. Deze dorpen werden gezien als Belgisch grondgebied en werden daarom ook bestuurd door de Belgische overheid. Er werden handboekjes voorzien waarin Engelse woorden verklaard werden met ook steeds het fonetische schrift hierbij. Maar van echte integratie was geen sprake. De Belgische vluchtelingen leefden geïsoleerd van de lokale bevolking.

Ditzelfde gebeurde ook in Nederland. Hele Belgische dorpen werden opgericht die eigenlijk functioneerden als vluchtelingenkampen. Net als de dorpen in Groot-Brittannië voorzagen de dorpen in Nederland in alle noden van de Belgische vluchtelingen. Men vond er kerken, ziekenhuizen, postkantoren enz. Om mensen naar deze kampen te lokken stopten de meeste Nederlandse gemeenten met het uitdelen van gratis voedsel voor de vluchtelingen. In de vluchtelingenkampen waren de omstandigheden niet optimaal. De barakken waarin de vluchtelingen sliepen waren niet winddicht en boden weinig bescherming tegen de koude en de regen. Sanitaire voorzieningen ontbraken vaak. De dagindeling binnen dergelijk vluchtelingenkamp bestond uit appèls, vaste eettijden, verplichtte werkdienst enz. Toch was er ook tijd voor ontspanning, zoals bijvoorbeeld kranten, theatervoorstellingen en cabaret. Vele Belgische vluchtelingen leerden in de vluchtelingenkampen lezen en schrijven. Tot nu toe bestonden er nog geen algemene maatregelen in verband met het behandelen van vluchtelingen. Er werden na enkele incidenten in Nederland enkele wetten opgesteld. Enkele voorbeelden van Nederlandse wetten in verband met vluchtelingen: Gezinshereniging werd vanaf nu toegestaan, Belgen mochten werk zoeken buiten de kampen, meer politieke vrijheid …

Vele Belgische vluchtelingen worden tewerkgesteld als mijnwerker, in havenbedrijven, in de metro of bij de spoorwegen. Vluchtelingen werden vaak ingezet door de regering als goedkope werkkracht. De vrouwen werden ook tewerkgesteld maar eerder in fabrieken. Frankrijk stelde vooral vluchtelingen (10 500) te werk in de metaalindustrie.

In tegenstelling tot de vluchtelingen kozen sommige Belgen er voor om in België te blijven. Zo gebeurde het dat vele families gescheiden werden. In deze tijd was het moeilijk om contact te houden met elkaar. Een manier waarop familieleden contact konden blijven houden was het schrijven van brieven. Door alle chaos, de steeds veranderende verblijfplaats van de vluchtelingen en de oorlog verliep de briefwisseling niet vlekkeloos. Dit zal leiden tot het ontstaan van kranten en tijdschriften.

D. Reactie op vluchtelingen

Belgische vluchtelingen werden in de Britse pers afgeschilderd als hulpeloos en aan hun lot overgelaten. Een reactie hierop was het opstarten van vele comités voor de Belgische vluchtelingen, in totaal 2500. Na enige tijd was de lokale bevolking bang dat de vluchtelingen niet meer zouden vertrekken en zich zouden settelen in het Verenigd Koninkrijk. Een veel voorkomende klacht van de lokale bevolking was dat de Belgische vluchtelingen onvoldoende dankbaar waren en dat er misbruik werd gemaakt van de goedaardigheid van de Engelsen. Na de oorlog wou de Britse regering alle vluchtelingen zo snel mogelijk het land uit. Eén van de manieren waarop dit versneld werd was door werkcontracten van Belgische vluchtelingen stop te zetten.

In Nederland waren de vluchtelingen ook welkom. Verschillende particuliere hulpcomités kwamen tot stand, zoals bijvoorbeeld het landelijke Nederlands Comité tot steun van Belgische en andere vluchtelingen in Amsterdam. In de Nederlandse kranten, zoals De Telegraaf en het Handelsblad, werden advertenties geplaatst om geld en kledij voor de Belgen in te zamelen. De Nederlandse regering nam eerst een afwachtende houding aan.

De eerste hulpacties kwamen van Nederlandse burgers. Pas later zou de Nederlandse regering reageren door bijvoorbeeld vluchtelingenkampen te bouwen. Hier konden vluchtelingen terecht die geen geld hadden om te overleven maar ook vluchtelingen die crimineel gedrag vertoonden. Maar ook hier weer veranderde de houding van de Nederlanders ten opzichte van de Belgische vluchtelingen. Rapportering van werkloze Belgen die misbruik maakten van het opvangsysteem in Nederland zorgden voor een sceptische houding tegenover de Belgische vluchtelingen. De Nederlandse regering wou Belgische vluchtelingen opvangen maar langs de andere kant ook liefst zo snel mogelijk laten terugkeren naar hun land van oorsprong. De Belgische vluchtelingen die dan toch kozen om in Nederland te verblijven werden vaak geïnterneerd door een gebrek aan plaats en overbevolking.

Sommige particulieren haalden zoveel mogelijk vluchtelingen in huis om een bepaalde vergoeding van de Nederlandse regering te ontvangen (0.35 gulden per volwassene, 0.20 gulden per kind). Dit leidde tot onhygiënische situaties wat dan weer leidde tot het uitbreken van verschillende ziektes.

In Frankrijk ontstonden er net zoals in Nederland vrijwillige hulpcomités. Deze werden georganiseerd door de hogere klasse van de maatschappij. Ook in Frankrijk voorzagen deze hulpcomités in kledij, woonplaats, voedsel enz. Opnieuw ontstond er na enige tijd een gevoel van wantrouwen tegenover de Belgische vluchtelingen. In Frankrijk vreesden de mensen dat de Belgische vluchtelingen hun job zouden overnemen. Tijdens het einde van de eerste wereldoorlog staan de vluchtelingen voor een moeilijke keuze: een nieuw leven opbouwen in het nieuwe gastland of terugkeren naar achtergebleven familie.

5.4. Syrische vluchtelingen 2015-2016[10]

Het conflict in Syrië dat aan de basis ligt van de huidige vluchtelingencrisis startte in 2011. Opstanden tegen de Syrische regering met aan het hoofd Bashar al-Assad, liggen aan de basis van dit conflict. Het regime trad hard op tegen de opstandelingen waardoor het geweld in Syrië escaleerde. Het conflict sleept nu al 5 jaar aan. Te midden van dit conflict krijgt een terroristische en extremistische groep de kans om zich uit te breiden en meer macht naar zich toe te trekken. Sinds 2014 komt IS op in Syrië, waardoor nog meer mensen het land uit willen vluchten.

A. Wie?

Voorlopig zijn 4.602 200 Syriërs het land ontvlucht. 7,6 miljoen Syriërs zijn op de vlucht in eigen land. Op de vlucht zijn ook 2,4 miljoen kinderen.

B. Waar?

De meeste Syrische vluchtelingen vluchten in eigen land of naar de omliggende buurlanden. 2.181.300 vluchtelingen weken uit naar buurland Turkije, 1.078.300 naar Libanon, 630.800 naar Jordanië en 245.100 naar Irak. Op de grafiek zie je waar de vluchtelingen worden opgevangen in de regio. [11]

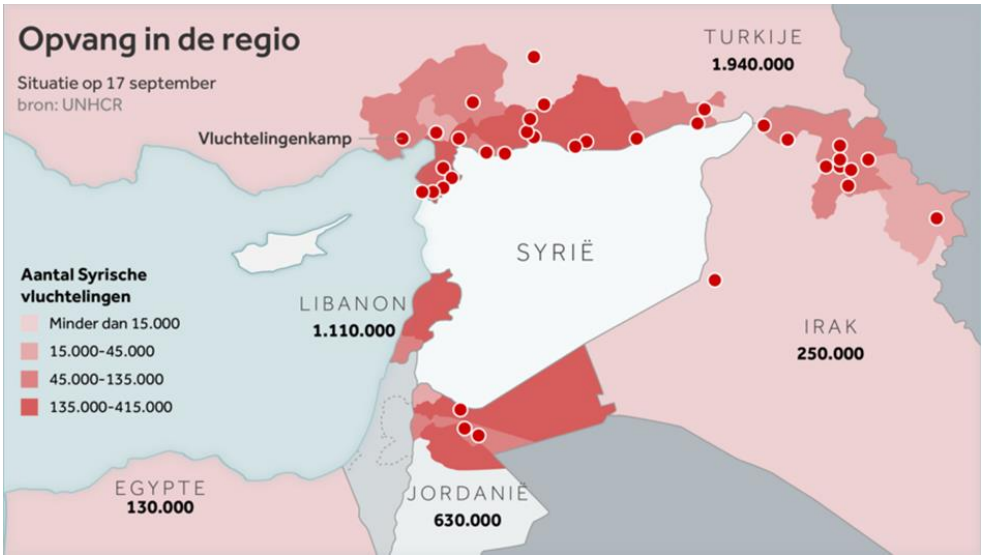

[10] - Bouchrika, W. (2014, 29 augustus). VN: 'Bijna de helft van Syrische bevolking is op de vlucht'. Geraadpleegd op 6 april, van http://www.knack.be/nieuws/wereld/vn-bijna-de-helft-van-syrische-bevolking-is-op-de-vlucht/article-normal-274261.html
- Doornbos, H., Renson, I., & Schoofs, N. (z.d.). De vluchtelingencrisis in 25 vragen en antwoorden. Geraadpleegd op 29 mei 2016 van http://multimedia.tijd.be/vluchtelingen/
- European University Institute. (z.d.). Syrian Refugees. Geraadpleegd op 29 mei 2016, van http://syrianrefugees.eu/?page_id=163
- Goethals, K. (2016, 21 mei). Video: Uitzichtloze situatie in Griekse vluchtelingenkampen. Geraadpleegd op 21 mei 2016, van http://www.knack.be/nieuws/wereld/video-uitzichtloze-situatie-in-griekse-vluchtelingenkampen/article-longread-706119.html

[11] NOS, LARS BOOGAARD, *De vluchtelingencrisis in vijf grafieken*, http://nos.nl/artikel/2063227-de-vluchtelingencrisis-in-vijf-grafieken.html

De politieke situatie in deze buurlanden is niet stabiel en soms gevaarlijk. Daarom vluchten sommige Syriërs naar Europa, tot nu toe zijn dat 270.000 mensen die hier asiel willen aanvragen. De opvang van de vluchtelingen gebeurde eerst vooral door ngo's en vrijwilligers.

Op deze kaart zie je hoe de vluchtelingen in Europa verdeeld worden over de verschillende Europese landen.

[12]

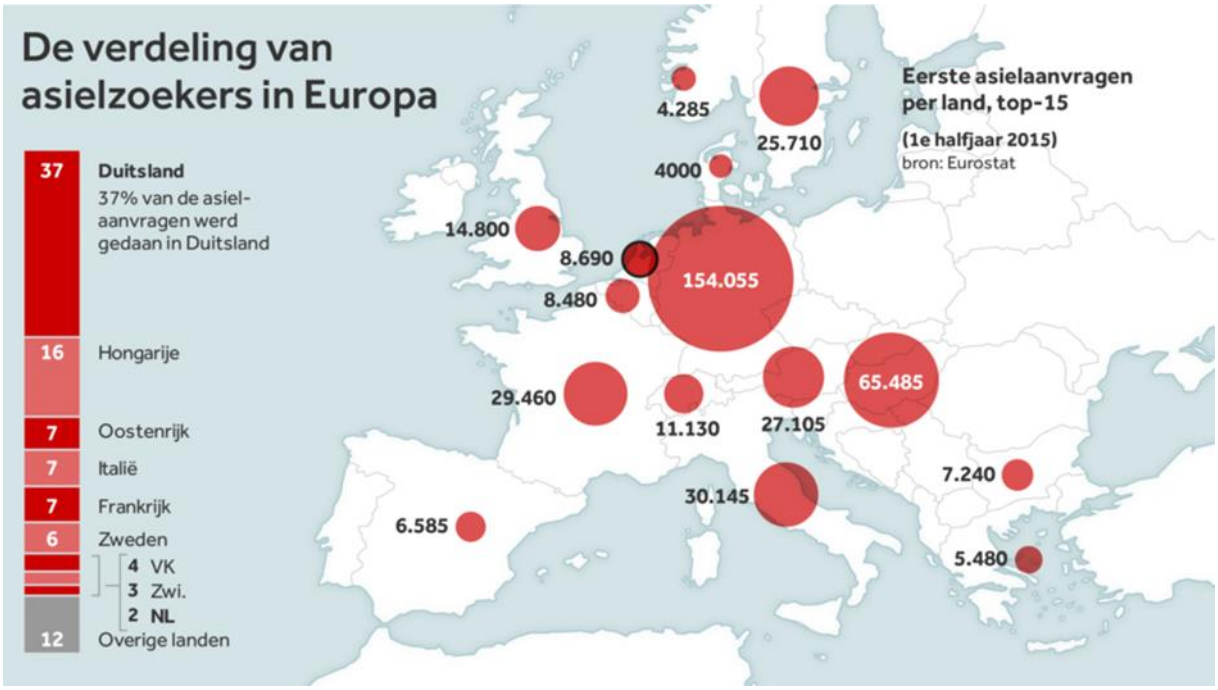

C. Omstandigheden en opvang

In de meeste buurlanden waar de Syrische vluchtelingen heen trekken zijn kampen opgericht om de vluchtelingen op te vangen. Uit statistieken van de Verenigde naties en Unicef blijkt dat een grote meerderheid van de vluchtelingen niet terecht kan in een vluchtelingenkamp. De opvang in de buurlanden werd onderzocht door Amnesty International. Deze organisatie onderzocht meer specifiek de situatie in vluchtelingenkampen. In Balkan landen zoals Macedonië en Servië werden gevallen van geweld tegen migranten ontdekt. In Oostenrijk werd de situatie aangekaart hoe vluchtelingen worden opgevangen. Niet enkel in Europa werd de situatie van de Syrische vluchtelingen onderzocht, ook in buurlanden zoals Turkije werd onderzoek gedaan. In Turkije werd ontdekt dat mensenrechten geschonden werden door de vluchtelingen vast te houden in detentiecentra of door Syrische vluchtelingen terug te sturen naar hun land van herkomst.

[12] NOS, LARS BOOGAARD, *De vluchtelingencrisis in vijf grafieken*, http://nos.nl/artikel/2063227-de-vluchtelingencrisis-in-vijf-grafieken.html

De twee hoofdroutes die door de vluchtelingen gebruikt worden om naar Europa te vluchten, is de Balkan route en de route langs Italië, waarvan het merendeel van de vluchtelingen aankomt op het eiland Lampedusa. Van beide routes is de eerste de veiligste, omdat de boottocht die de vluchtelingen moeten afleggen hier korter is. Door de sluiting van de Balkan route wordt de druk op Griekenland, dat zelf met financiële problemen kampt, groter.

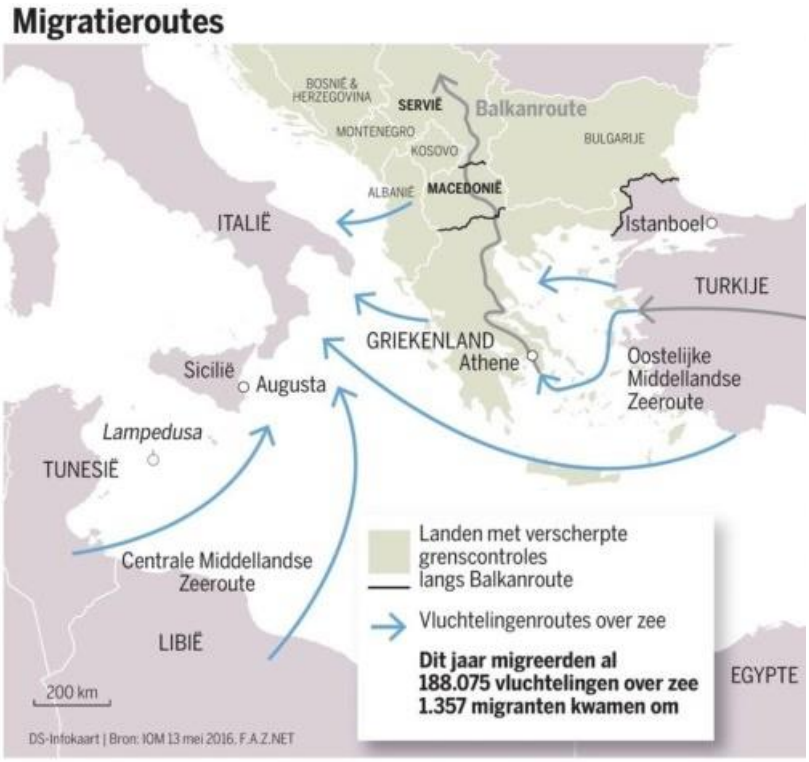

Hier wordt de situatie onhoudbaar, zo'n 50.000 vluchtelingen zouden nu 'vastzitten' op het Griekse schiereiland. Waarvan zo'n duizenden in de oude luchthaven nabij Athene. De voorzieningen zijn beperkt en onvoldoende voor het grote aantal vluchtelingen dat toekomt. Dat wordt ook bevestigd door verschillende mensenrechtenorganisaties. Door de sluiting van de Balkan route verschuift nu de focus naar het Italische schiereiland zoals je kan zien op de kaart.[13] Voor enkele individuele verhalen van vluchtelingen verwijzen wij naar deze site, https://www.vluchtelingenwerk.be/verhalen/reeks/87, waar reeds verhalen over/van vluchtelingen staan neergepend.

[13] IOM, *DS-infokaart*, http://www.standaard.be/cnt/dmf20160516_02290638

D. Reactie op vluchtelingen

De meeste Syrische vluchtelingen trekken naar de buurlanden. Turkije is het land met de grootste toekomende migratiestroom. In ruil voor de opvang van de Syrische vluchtelingen en het tegenhouden van de doorstroom naar Europa, vraagt Turkije een financiële compensatie aan de Europese Unie.

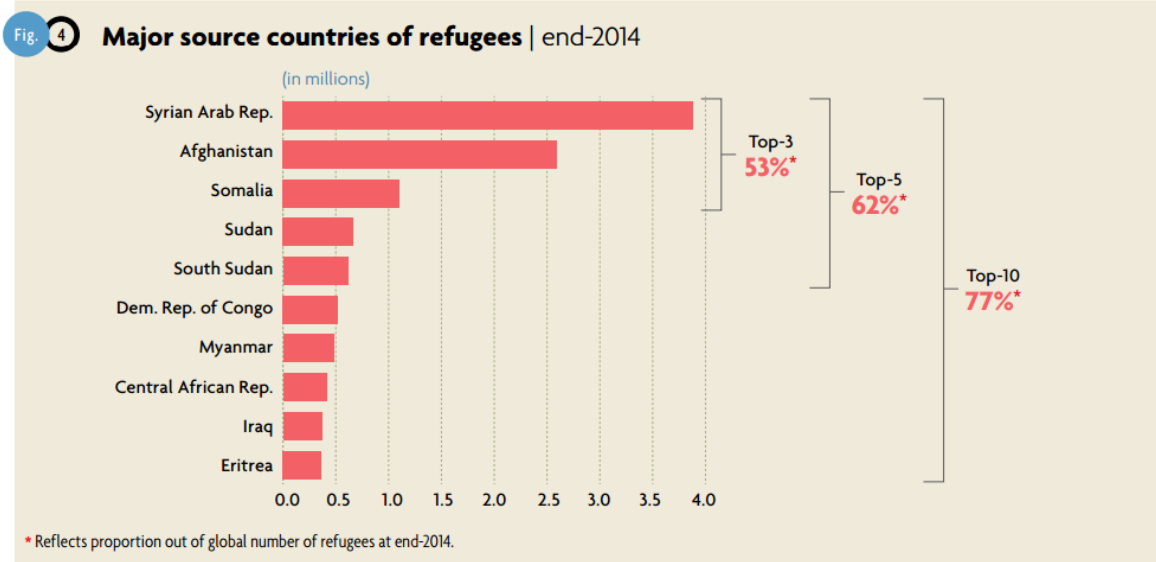

Europa steunde in het begin van de vluchtelingencrisis vooral de landen waar de vluchtelingen terecht kwamen, aan de hand van financiële hulp. Vanaf juni 2015 overlegde de Europese Unie over de herverdeling van de vluchtelingen binnen Europa (zie kaart hierboven)[14]. Binnen de Europese Unie verschilt de omgang met vluchtelingen van land tot land. Er zijn landen die meer vluchtelingen opvangen dan andere landen. Duitsland en Zweden voeren een actief opvangbeleid, in tegenstelling tot Polen en Bulgarije die de grenzen volledig sluiten. Ook de reactie van de bevolking op de vluchtelingen verschilt per land, zelfs in een land kunnen er grote meningsverschillen zijn wat betreft vluchtelingen.

[14] UNHCR, *UNHCR Media page for Global Trends Report,* http://www.unhcr.org/556725e69.html

We vermelden ook graag dat het fenomeen 'vluchtelingen' groter is dan enkel en alleen de problematiek in Syrië. Wereldwijd zijn er ruim 60 miljoen mensen op de vlucht voor geweld, schending van de mensenrechten, … Hieronder een grafiek van de afkomst-landen van vluchtelingen in 2014. Hieronder een grafiek van de landen die de meeste vluchtelingen opvangen.[15]

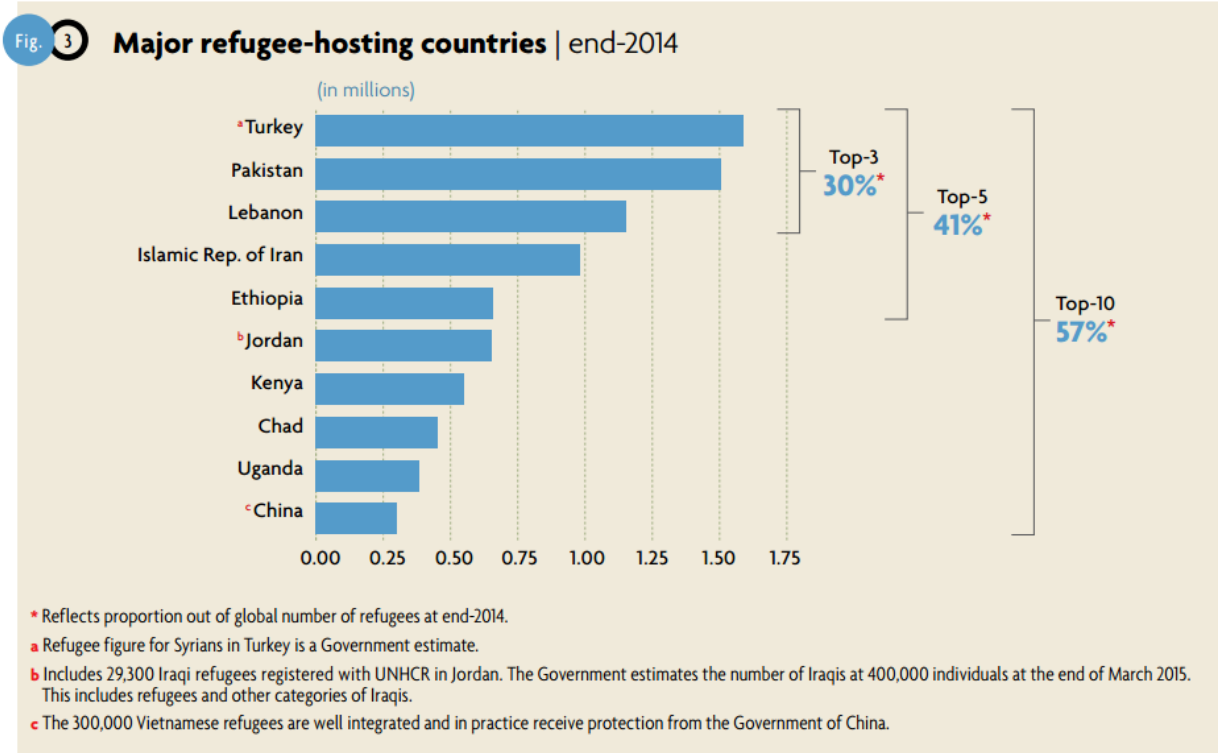

[15] UNHCR, *UNHCR Media page for Global Trends Report,* http://www.unhcr.org/556725e69.html

6. ONTWIKKELDE MATERIALEN

Op basis van ons onderzoek stelden wij een educatief pakket op. Dit educatief pakket bestaat uit een lerarenbundel en een leerlingenbundel (zie bijlage). Het algemeen opzet van dit educatief pakket is leerlingen laten kennis maken en zich verdiepen in het thema migratie, aan de hand van een archiefbezoek.

Het educatief pakket bestaat uit verschillende 'modules'. Deze modules zijn korte lespakketjes rond een bepaald deelthema. De leerkracht kan zelf kiezen wanneer deze modules ingepland worden in de lessen. De modules zijn geen volledige lessen. De modules zijn de volgende: terug naar de bron, de grote oorlog, archiefbezoek en vluchtelingen vandaag. Via de modules willen we de leerlingen stap voor stap informatie geven over de verschillende deelthema's. In het educatief pakket is een archiefbezoek voorzien.

De rode draad doorheen het educatief pakket is het personage Sem. Dit is een avontuurlijke jongen die graag nieuwe dingen ontdekt. Per module leidt het personage Sem het thema in.

- **Module 1 – Terug naar de bron**

In deze module leren leerlingen wat bronnen zijn en wat een archief is. Ze leren de verschillende soorten bronnen kennen. Ook leren ze de werking en afspraken van een archief kennen. Zo zijn de leerlingen voorbereid op het archiefbezoek.

- **Module 2 – De grote oorlog**

In deze module leren de leerlingen de basis over de eerste wereldoorlog. Ze kunnen de oorlog situeren in tijd en plaats. We willen hier vooral focussen op de ervaringen van de Belgische vluchtelingen. Leerlingen leren het begrip vluchteling kennen in deze module.

- **Module 3 – Archiefbezoek**

De leerlingen gaan tijdens deze module op bezoek in het archief. Ze krijgen hier de opdracht om een bron op te zoeken en te bestuderen. Ze maken de bijhorende opdrachten in de leerlingenbundel. Als eindopdracht maken de leerlingen een creatieve verwerking rond de bron die ze opzochten.

- **Module 4 – Vluchten vandaag**

Dit is de laatste module in het educatief pakket. Hier worden vorige modules gecombineerd en verwerkt. Hier wordt het verband gelegd tussen Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en Syrische vluchtelingen vandaag de dag.

Dit educatief pakket bestaat uit een leerlingenbundel met opdrachten en informatie voor de leerlingen en een lerarenbundel, waar didactische informatie, tips en achtergrondinformatie te vinden is. Het educatief pakket werd bijgevoegd in bijlage.

7. BESLUIT

7.1. Onderzoeksresultaten

A. Onderzoekvraag 1: Welke educatieve pakketten zijn er voor handen in erfgoedorganisaties?

Helaas is het niet mogelijk alle bestaande educatieve pakketten te onderzoeken. We beperkten ons onderzoek tot educatieve pakketten rond het thema vluchtelingen en migratie. We zochten naar deze educatieve pakketten via verschillende erfgoedorganisaties. We hoopten een educatief pakket te vinden dat samenwerkte met een archief maar hebben dit helaas niet gevonden. De meeste educatieve pakketten werken samen met een museum. Daarom vinden wij het belangrijk dat we een pakket ontwikkelen in samenwerking met een archief. Er is hier duidelijk een tekort aan. De educatieve pakketten bestaan steeds uit lerarenbundel en leerlingenbundel. Dit pasten wij ook toe in ons educatief pakket.

B. Onderzoekvraag 2: Wat moet een educatief pakket volgens leerkrachten geschiedenis in het secundair onderwijs inhouden?

Door leerkrachten te bevragen bekwamen we een antwoord op deze vraag. Wat naar voor kwam uit onze enquêtes was dat leerkrachten een link willen zien tussen vluchtelingen vroeger en vandaag, ze willen het begrip historisch gekaderd zien. Leerlingen in contact brengen met echte bronnen was zeker een pluspunt voor de leerkrachten geschiedenis. Wat ook sterk naar voor kwam uit de enquête was dat leerkrachten hier graag rond willen werken maar dat ze beperkt zijn in tijd. We hebben ons educatief pakket rond deze antwoorden opgebouwd. Het pakket bestaat uit korte modules die leerkrachten zelf kunnen inplannen. Het begrip vluchtelingen wordt hier historisch gekaderd en gelinkt aan de actualiteit.

C. Onderzoekvraag 3: Welke parallellen zijn er tussen vluchtelingen vroeger en nu?

Om een verband te leggen tussen vluchtelingen vroeger en nu moesten we eerst voldoende achtergrondinformatie opzoeken. We kozen ervoor om een vergelijking te maken tussen Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en Syrische vluchtelingen vandaag. We vonden veel gelijkenissen op gebied van oorzaken voor het vluchten, ervaringen tijdens de vlucht, vervoersmiddelen, opvang en reactie van de autochtone bevolking op de vluchtelingen.

7.2. Evaluatie

Tijdens de literatuurstudie kozen we ervoor om alleen educatieve pakketten te onderzoeken die raakvlakken hadden met het onderwerp van ons eigen educatief pakket. Om een grondig en volledig onderzoek te doen zouden we alle educatieve pakketten moeten nakijken. Aangezien dit onmogelijk is, of toch zeker binnen de voorziene tijd uitgerekend voor dit afstudeeronderzoek, beperkten wij ons tot educatieve pakketten in geschiedenislessen rond het thema vluchtelingen of migratie.

De resultaten van de enquête zijn niet helemaal betrouwbaar. We kregen slechts negen reacties. Dit is dus niet representatief voor alle leerkrachten geschiedenis. Maar het geeft wel een idee over de mening van enkele leerkrachten geschiedenis.

Het interview met een gevluchte Syrische familie gaf ons een goede kijk in de ervaringen van Syrische vluchtelingen. Natuurlijk moet in het achterhoofd gehouden worden dat dit slechts één enkel geval is en dat een vlucht voor iedere vluchteling anders is. Interviews met meerdere vluchtelingen zou een volledigere beeld gegeven hebben.

Tijdens het ontwikkelen van het educatief pakket baseerden wij ons op de resultaten uit de literatuurstudie, enquêtes en het interview maar steeds met een kritische houding.

7.3. Conclusie en aanbevelingen

Door het ontwikkelen van ons educatief pakket 'vluchten in het archief' hebben wij getracht een antwoord te geven op onze onderzoeksvraag:'Wat moet een educatief pakket inhouden zodat leerlingen van het eerste leerjaar secundair onderwijs kunnen kennis maken met het thema vluchtelingen a.d.h.v. (archief)bronnen?'. Een educatief pakket is altijd opgedeeld in een deel voor leerlingen en een deel voor de leerkracht. Dit pasten wij ook toe in ons eigen afstudeeronderzoek. Een educatief pakket voorziet ook steeds informatie en opdrachten. De informatie hangt af van het thema van het educatief pakket en de opdrachten variëren. Ondanks de variërende opdrachten is het toch steeds mogelijk om een parallel te trekken. De opdrachten zijn vaak creatieve of actieve opdrachten. Ook dit trachten wij toe te passen in ons educatief pakket. We integreerden creatieve en actieve opdrachten zoals bv.: archiefbezoek, bronnen opzoeken, collage maken, krantenkop bedenken, strip tekenen, …

7.4. Vooruitblik

Een vervolg onderzoek zou interessant zijn om te bekijken wat de reacties zijn nadat het educatief pakket effectief uitgevoerd wordt in het secundair onderwijs. Suggesties van leerlingen, leerkrachten en de archiefmedewerkers zouden het educatief pakket kunnen verbeteren. Nu is het educatief pakket ontworpen maar nog niet getest in de praktijk.

8. BIBLIOGRAFIE

8.1. Internet

- Amnesty International. (z.d.). *Definitie en internationale bescherming.* Geraadpleegd op 7 april 2016, van file:///C:/Users/User/AppData/Local/Mendeley%20Ltd/Mendeley%20Desktop/Downloaded/7c311785a6a887b5ce889b2af86738a2d64a2086.html
- BBC. (z.d.). *How did Britain handle its biggest wave of refugees ever?.* Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bbc.co.uk/guides/zcn3b9q
- Bouchrika, W. (2014, 29 augustus). *VN: 'Bijna de helft van Syrische bevolking is op de vlucht'.* Geraadpleegd op 6 april, van http://www.knack.be/nieuws/wereld/vn-bijna-de-helft-van-syrische-bevolking-is-op-de-vlucht/article-normal-274261.html
- Braeckman, F. (2013, 12 augustus). *De vlucht van de Belgen in de Eerste Wereldoorlog.* Geraadpleegd op 6 april, van http://www.knack.be/nieuws/boeken/de-vlucht-van-de-belgen-in-de-eerste-wereldoorlog/article-normal-102544.html
- Cappart, M. (z.d.). *Quitter la mère patrie : les réfugiés belges de la Première Guerre mondiale.* Geraadpleegd op 21 mei 2016, van https://www.rtbf.be/14-18/thematiques/detail_quitter-la-mere-patrie-les-refugies-belges-de-la-premiere-guerre-mondiale?id=8262602
- Doornbos, H., Renson, I., & Schoofs, N. (z.d.). *De vluchtelingencrisis in 25 vragen en antwoorden*. Geraadpleegd op 29 mei 2016 van http://multimedia.tijd.be/vluchtelingen/
- European University Institute. (z.d.). *Syrian Refugees.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, van http://syrianrefugees.eu/?page_id=163
- Gatrell, P. (z.d.). *Europe on the move: refugees and World War One.* Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bl.uk/world-war-one/articles/refugees-europe-on-the-move
- Goethals, K. (2016, 21 mei). *Video: Uitzichtloze situatie in Griekse vluchtelingenkampen.* Geraadpleegd op 21 mei 2016, van http://www.knack.be/nieuws/wereld/video-uitzichtloze-situatie-in-griekse-vluchtelingenkampen/article-longread-706119.html

- Jeugd Rode Kruis Vlaanderen. (2015). *Lespakket vluchtelingen.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, via http://www.jeugdrodekruis.be/JRK/index/JRK_Aanbod/Lespakket-vluchtelingen.html
- Maat, J. (2004). *Vluchtelingen in de Eerste Wereldoorlog.* Geraadpleegd op 7 april 2016, van http://www.historischnieuwsblad.nl/eerstewereldoorlog/artikelen/vluchtelingen-in-de-eerste-wereldoorlog/index.html
- Menno, B. (2007). *De opvang van Belgische vluchtelingen in de oorlog.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, van http://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/6984/de-opvang-van-belgische-vluchtelingen-in-de-oorlog.html
- Myria. (2015, oktober). *De asielcrisis van 2015 : cijfers en feiten (Myriatics_1).* Gedownload op 7 april 2016, van http://www.myria.be/files/Myriatics1__NL.pdf
- Nationale bibliotheek van Nederland, (z.d.). *WO I: Belgische vluchtelingen overspoelen onze grensgebieden.* Geraadpleegd op 20 mei 2016, van https://www.kb.nl/themas/geschiedenis-en-cultuur/nederland-tijdens-de-eerste-wereldoorlog/wo-i-belgische-vluchtelingen-overspoelen-onze-grensgebieden
- NOS. (2015, 15 oktober). *De vluchtelingencrisis in vijf grafieken.* Geraadpleegd op 6 april 2016, van http://nos.nl/artikel/2063227-de-vluchtelingencrisis-in-vijf-grafieken.html
- Red Star Line Museum. (2013). *Bestemming Antwerpen (educatief pakket)*. Geraadpleegd op 7 februari 2016, van http://www.redstarline.be/nl/activiteit/bestemming-antwerpen
- Serrien, P. (2015, 7 september). *Waarom wij Belgen meer zouden moeten doen voor de vluchtelingen.* Geraadpleegd op 21 mei 2016, van https://pieterserrien.be/2015/09/07/waarom-wij-belgen-meer-zouden-moeten-doen-voor-de-vluchtelingen/
- Stichting vluchteling. (z.d.). *Syrië.* Geraadpleegd op 21 mei 2016, van https://www.vluchteling.nl/Landen-en-Themas/Syrie.aspx
- Titanic Belfast. (z.d.). *Online Resources*. Geraadpleegd op 8 februari 2016, via http://titanicbelfast.com/Learning/Downloadable-Resources/Online-Resources.aspx

- Titanic Belfast. (z.d.). *Post-Visit Teacher Resources*. Geraadpleegd op 8 februari 2016, via http://titanicbelfast.com/Learning/Downloadable-Resources/post-visit-resources.aspx
- Titanic Belfast. (z.d.). *Pre-Visit Teacher Resources*. Geraadpleegd op 8 februari 2016, via http://titanicbelfast.com/Learning/Downloadable-Resources/pre-visit-resources.aspx
- UNHCR. (2015, 18 juni). *Global Trends Forced Displacement in 2014.* Gedownload op 29 mei 2016, van http://www.unhcr.org/556725e69.html
- UNHCR. (z.d.). *UNHCR: aantal Syrische vluchtelingen bereikt een record van 4 miljoen.* Geraadpleegd op 21 mei 2016, van http://www.unhcr.nl/home/artikel/24dd0a6fdd63d87160ebdde85a059d9d/unhcr-aantal-syrische-vluchtelingen.html
- *Vluchtelingen in Nederland 1914-1918.* (z.d.). Geraadpleegd op 22 mei 2016, van http://www.wereldoorlog1418.nl/vluchtelingen/
- Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (z.d.). *Achtergrondinformatie bij het vormingspakket 'Wat is een vluchteling'.* Gedownload op 6 april 2016, van https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/WatIsEenVluchteling-achtergrondInformatie.pdf
- Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (z.d.). *Wat is een vluchteling?.* Gedownload op 6 april 2016, van http://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/wat-is-een-vluchteling.pdf
- Winterman, D. (2014, 15 september). *World War One: How 250,000 Belgian refugees didn't leave a trace.* Geraadpleegd op 20 mei 2016, van http://www.bbc.com/news/magazine-28857769

8.2. Literatuur

- Berghs, M., & Nijs, D. (2010). *Klassevol erfgoed: Erfgoededucatie in de klas.* (Afstudeeronderzoek). Katholieke Hogeschool Leuven.
- Debaeke, S. (2004). *Vluchten voor de Grote Oorlog*. Koksijde: De Klaproos
- Peeters, J., & Van Vlasselaer, J. (2011). *Erfgoed op het Heilig-Hartinstituut.* (Afstudeeronderzoek). Katholieke Hogeschool Leuven.
- Vandezande, D., & Storms, B. (z.d.). *Project WO I.* Katholieke Hogeschool Leuven.
- Verleyen, M., & De Meyer, M. (2013). *Augustus 1914: België op de vlucht*. Antwerpen: Manteau.

9. BIJLAGEN

9.1. BIJLAGE 1: Interview Syrische vluchtelingen

- Van welk land bent u afkomstig?

- *Ik en mijn gezin zijn Koerden en woonden in Syrië. Ons dorp ligt vlak bij Aleppo.*

- Wat was de reden voor uw vlucht?

- *Jullie zullen wel al van Aleppo gehoord hebben in het nieuws. Ons dorp ligt hier vlakbij. We zijn gevlucht voor de oorlog. Ook voor de oorlog hadden we het moeilijk. Het regime was zeer streng, zeker voor Koerden. Met de komst van IS werd het nog gevaarlijker. Alle groepen in Syrië zeggen dat ze vechten voor vrijheid maar door te vechten kan je geen vrijheid krijgen. De oorlog duurde al 3 tot 4 jaar en zal nog lang duren. Toen IS kwam zijn er 23 mensen uit mijn dorp vermoord. Het regime was heel streng, je mag in Syrië bijvoorbeeld geen Koerdisch spreken want anders ga je naar de gevangenis.*

- Welk land hoopte u te bereiken en waarom?

- *Ik ben als vader eerst gevlucht omdat IS overal mannen rekruteert om mee te vechten. Veel mannen vluchten daarom. In de dorpen blijven vooral vrouwen en kinderen achter. Ik ben eerst naar Turkije gevlucht en dan via Libanon naar Italië gevlucht. Daar verbleef ik twee jaar. Tijdens die twee jaar heb ik gewerkt om geld op te sturen naar mijn gezin en familie. De werkomstandigheden waren moeilijk, ik moest op en af naar Malta.*

- Hoe verliep de vlucht vanuit uw land van herkomst? Hoe heeft u dit ervaren?

- *Mijn grootste zorg zijn mijn kinderen. Voor mij maakt het niet uit, ik wou vooral mijn kinderen in veiligheid brengen. Het maakt ook niet uit in welk land we wonen. Mijn kinderen waren al vijf jaar niet meer naar school geweest. Nu zijn ze heel blij dat ze terug naar school kunnen gaan. De kinderen leren heel snel en passen zich goed aan. Ze leren Nederlands. Een van de kinderen is begonnen in het eerste jaar en mag nu al naar het derde omdat ze zo snel bijleert. Ik probeer ze ook bij te leren dat ze respect moeten hebben voor het systeem hier, omdat het hen zoveel kansen biedt. Wij zeggen altijd, als je wil dat iemand je respecteert, moet je nog meer respect terug geven.*

- Hoe bent u opgevangen? Welke steun en hulpmiddelen kreeg u aangeboden?

- *Ik heb hier enkele vrienden in de buurt. Wij spreken vaak af met elkaar. We koken voor elkaar. In de parochie kreeg ik de kans om te praten over Syrië en dat deed goed om mijn ervaringen te delen. Veel mensen in België praten Engels, dat is voor mij gemakkelijker dan Nederlands. Een taal kennen is heel belangrijk. Ik kan Engels maar ben ook Nederlands aan het leren. Ik vind dat je dat moet doen om je respect te tonen. Andere vluchtelingen hebben het moeilijker dan mij omdat ze geen Engels praten. Het OCMW zorgt voor vertalers, maar zij zijn niet altijd beschikbaar. Daarom moet je Nederlands leren. Ik zou ook graag gaan werken om iets terug te doen voor België uit dankbaarheid maar ik moet nog wachten op papieren om dit te kunnen doen.*

- Hoe reageerde uw familie (mee gevlucht of achterblijvende familie)?

- *Ik heb een grote familie. De meeste Koerden hebben grote families. Ik heb zes zussen en vijf broers. Twee van mijn zussen verblijven nog in Syrië. Eén andere zus woont nu in Cyprus. Mijn ouders en twee broers verblijven in Koerdistan. Een andere broer woont in Malta. Een neef en zijn kinderen probeerde via de zee Europa te bereiken maar overleefde dit niet. Dit is voor veel families zo.*

- Hoe reageerde de mensen hier?

- *Mensen zijn vriendelijk. Ik heb hier een goede vriend, een journalist, die bezoekt ons veel. We hebben elke week wel bezoek. Ook van andere vluchtelingen in de buurt. De ouders van klasgenootjes van de kinderen komen ook soms eens langs.*

- Zou u het een goed idee vinden om rond migratie te werken in scholen met kinderen? Zo ja wat zouden ze dan zeker moeten weten?

- *Ja dat is een goed idee. Ik vind het vooral belangrijk dat ze een taal leren. Iedereen die migreert moet een taal leren. Sommige vluchtelingen denken dat ze vanuit de oorlog vertrekken naar het Paradijs. De overheid redt de vluchtelingen. Maar je moet respect tonen voor de mensen en een taal leren of werken, dit is zo voor ieder land. Wij, de Koerden, hebben verschillende soorten geloof (Christendom, Jodendom,...) maar we praten niet over geloof. Wat in ons hart is, is belangrijker. Religie is persoonlijk, we moeten dat van iedereen respecteren maar niet opleggen.*

9.2. BIJLAGE 2: resultaten enquête

9 reacties

A. Algemene informatie

1. Geslacht

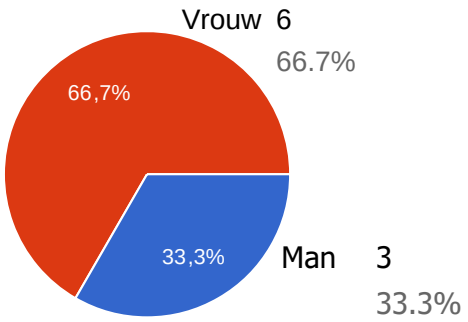

2. In welke school geeft u les?

Heilig Hartinstituut Heverlee

HHH

Heilig-Hartinstituut Heverlee

Heilig hart heverlee

Heilig Hartinstituut

3. Aan welke leeftijdscategorie geeft u les?

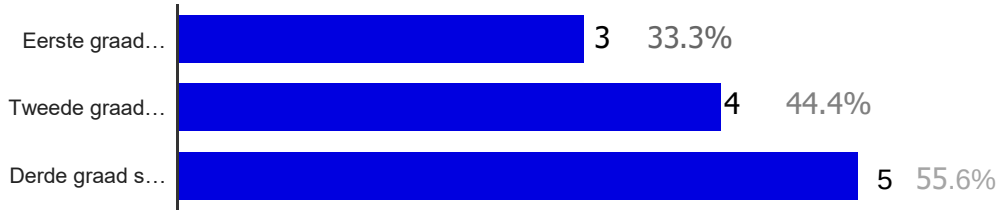

4. Hoeveel jaar staat u al in het onderwijs?

17, 3, 13, 8, 35, 6, 15, 9, 30

5. Heeft u al gewerkt met educatieve pakketten in de lessen geschiedenis?

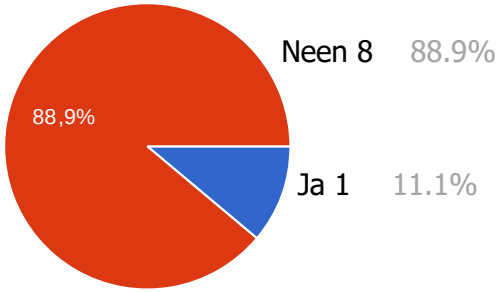

B. Educatieve pakketten

1. Hoe vaak heeft u al gewerkt met educatieve pakketten?

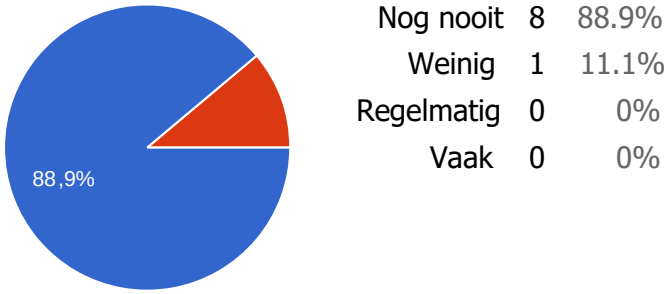

2. Over welke onderwerpen handelden deze educatieve pakketten?
   Europese eenmaking - Belgische instellingen Ik heb de gebruikte pakketten echter steeds naar mijn hand gezet en geïntegreerd in mijn eigen lessenreeks.

3. Ik vond dit fijn om mee te werken. [Hoe heeft u dit ervaren?]

4. Ik heb het gevoel dat de leerlingen iets hebben bijgeleerd. [Hoe heeft u dit ervaren?]

5. Ik had het gevoel dat ik te weinig tijd had in het leerplan om dit te doen [Hoe heeft u dit ervaren?]

6. Ik zou zeker vaker willen werken met educatieve pakketten. [Hoe heeft u dit ervaren?]

7. Wat miste u in deze educatieve pakketten.

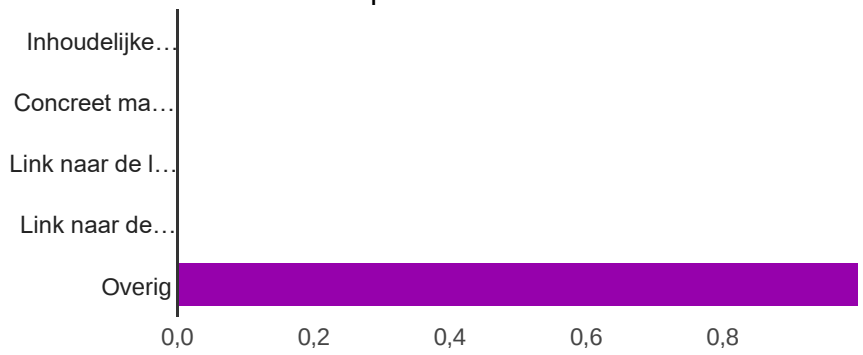

Inhoudelijke ondersteuning	0	0%
Concreet materiaal om in de klas mee te werken	0	0%
Link naar de leefwereld van de leerlingen	0	0%
Link naar de actualiteit	0	0%
Overig	1	100%

C. Educatief pakket rond vluchtelingen

1. Hebt u interesse in een educatief pakket rond het thema vluchtelingen?

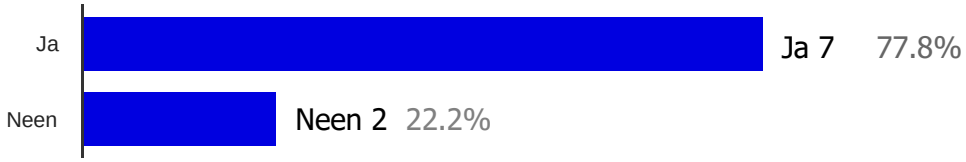

2. Wat moet volgens u hier zeker in aan bod komen?

- Voldoende historische achtergrond, vergelijkingen met andere migraties in de geschiedenis, nuancering
- De standpunten van de verschillende landen. Het verdrag van Génève. De verschillende routes die de vluchtelingen nemen De problematieken waarvoor de mensen vluchten. ==> actieve opdrachten hieromtrent
- Mogelijkheid; Historische dimensie toevoegen: bv. migratie vanuit België en Europa in de 19de eeuw (Red tar Line); Belgische oorlogsvluchtelingen in WOI
- ... Bij de huidige cris: -wat is vluchteling? - waarom vluchten ze? - waarom komen ze illegaal Europa binnen, vluchtelingen hebben toch recht op asiel? - hoe reageert de EU? wordt Europa echt overspoeld? - wat kan Europa / belgië doen voor vluchtelingen? beter omvang in de eigen regio? Zo ja, hoe organiseren? - welke bescherming mogen vluchtelingen verwachten?
- Oorzaken, gevolgen, hun levensomstandigheden, weg naar hier, toekomstperspectieven long term history, goed grafieken.
- Neen owv aantal lestijden: 1u per week
- ACTUEEL CIJFERMATERIAAL
- een goede situering in de ruimte * de oorzaken waarom mensen vluchten * de gevolgen van de massale vluchtelingenstroom
- Migraties hebben doorheen de tijden altijd bestaan en zij beïnvloeden de ontwikkeling van de geschiedenis in grote mate.

D. Leerlingen in het archief

1. Bent u als eens in een archief geweest met leerlingen?

2. Zou u het interessant vinden om dit met leerlingen te doen moest hier een uitgewerkt educatief pakket rond zijn?

3. Welke voordelen ziet u hieraan als leerkracht geschiedenis?
    - Kennismaking met eigen cultureel-historische achtergrond, link heden-gesch, verruiming, respect
    - Buiten de gewone klascontext. Leerlingen gewend maken met archieven, een kijk hierin geven. Zo komen ze in contact met echt bronnenmateriaal, los van wat ze in de handboeken mooi gesorteerd voorgeschoteld krijgen.
    - Interessant dat leerlingen in contact komen met échte bronnen, maar een 'bronnendoos' met zeer goede kleurenkopies vind ik persoonlijk werkbaarder.
    - Variatie in werkvormen bronnen leren kennen attitude nauwkeurigheid en doorzettingsvermogen bij opzoeken. Er bestaat ook andere informatie dan degene op het internet.
    - CONTACT MET BRONNEN
    - De leerlingen maken kennis met een erg actuele problematiek en zijn bereid zich in te leven in andere culturen en volkeren. (realisatie leerplandoelstellingen, VOET)
    - De leerlingen verwerven inzicht in de werking en het nut van een archief.

4. Welke nadelen ziet u hieraan als leerkracht geschiedenis?
    - Geen
    - Praktisch regelbaar.
    - Ja, met reserves ivm tijdsinvestering; : in de lessen geschiedenis wil ik max. 3 à 4 lessen aan één pakket besteden. Met een archiefbezoek ben je al gauw enkele uren kwijt.
    - Mogelijk tijdrovend, zijn al excursies voor dit vak waartegen een archiefbezoek niet kan opwegen
    - Een klas is een te grote groep om op stap te gaan in ons archief.
    - Omgaan met archiefmateriaal lijkt me toch iets meer voor personen die effectief een richting kiezen waarin dit van nut kan zijn. (eerste indruk)
    - Niet altijd eenvoudig om dit aantrekkelijk te maken bij leerlingen
    - Als leerkracht geschiedenis in het eerste jaar is het erg moeilijk om naast de geziene leerstof ook andere thema's te behandelen. In het eerste jaar hebben de leerlingen slechts één uur geschiedenis.
    - Enerzijds moet er een inhoudelijk verband zijn tussen het educatieve pakket en het bezoek aan het archief en anderzijds moet de link tussen het educatieve pakket en de leerinhoud van dat bepaalde leerjaar duidelijk aanwezig zijn.

9.3. BIJLAGE 3: Educatief pakket leerlingenbundel en leerkrachtenbundel

Een educatief pakket rond vluchtelingen in het archief

Vluchten in het archief

Leerlingenbundel

Inhoudsopgave

1.MAAK KENNIS MET SEM 4

2. Terug naar de bron 5

3.DE GROTE OORLOG 9

4.Archiefbezoek 13

5.VLUCHTEN VANDAAG 19

MAAK KENNIS MET SEM

Hallo, ik ben Sem! Ik ben twaalf jaar. Ik heb nog twee jongere zusjes. In mijn vrije tijd bouw ik graag kampen met de buurjongens of ga ik op schattenjacht. Ik ga graag op bezoek bij oma Ellie. Bij oma op zolder staan allerlei speciale en oude dingen. Als ik iets vind op zolder vertelt oma Ellie steeds een verhaal. Later hoop ik echte schatten te vinden of nieuwe dingen te ontdekken.

Uitleg bij de symbolen in de bundel

WWW

Zie je dit symbool dan kan je extra websites of filmpjes bekijken. Deze kan je online bekijken door de hyperlink in te geven op de computer of door de QR-code te scannen.

INFO

Dit is een belangrijk symbool. Hier vind je steeds belangrijke achtergrondinformatie, definities of moeilijke woorden rond het lesthema.

Dit is het denkicoontje. Hierbij staan vragen waarover je even kan nadenken, alleen of met je klasgenoten.

TERUG NAAR DE BRON

Sem is op bezoek bij oma Ellie. Het liefst van al gaat hij dan op schattenjacht op zolder. Tijdens één van zijn schattenjachten ontdekt hij een metalen doosje. In het doosje zitten verschillende voorwerpen. Eén van de voorwerpen lijkt wel een dagboek. Hij brengt het boek naar oma en vraagt haar wat het is. Het is het dagboek van haar mama. Er staan allerlei dingen in over het leven van Sem's overgrootmoeder. Oma zegt dat het dagboek informatie geeft over het verleden en dus eigenlijk een bron is. Daarom wilt oma Ellie het samen met Sem naar een archief brengen. Sem begrijpt het niet zo goed. Wat is een bron? Wat is een archief en waarom wil oma Ellie het dagboek naar een archief brengen?

OPDRACHT 1 WAT ZIJN BRONNEN?

A. Welke van onderstaande afbeeldingen zou Sem kunnen gebruiken om iets te ontdekken over het verleden? Omcirkel de afbeelding(en).

Radio-interview met de eerste minister van België over een nieuwe wet.

B. In het verhaal zei oma dat bronnen dingen zijn die ons iets leren over het verleden. Hoe zou jij een bron omschrijven?

.....

.....

.....

.....

.....

C. Er zijn verschillende soorten bronnen, kan jij de verschillende soorten bronnen onderscheiden? Zet het begrip in het vakje onder de juiste afbeelding in opdracht A. Je kan kiezen tussen:

geschreven – mondeling – materieel

Oma Ellie bewaarde de dagboeken van overgrootmoeder op zolder, maar niet alle bronnen worden bewaard op zolder. Sommige bronnen zijn al heel oud en hebben nood aan een speciale bewaring. Daarom worden (belangrijke) bronnen bewaard in een archief, museum, opslagplaats, …. Oma Ellie wil het dagboek samen met Sem naar een archief brengen. Als je een archief gaat bezoeken zijn er een paar belangrijke regels waar je je aan moet houden om de bronnen niet te beschadigen.

INFO

Het Archief

- Is bewaarplaats voor bronnen zodat informatie wordt bewaard voor volgende generaties.
- In een archief kan je bronnen bekijken en onderzoeken.
- Archivaris is een persoon die documenten bestudeert, beschrijft en ordent, zodat iedereen deze makkelijk kan raadplegen.
- Soms moet je in een archief een lidkaart kopen om het archief te mogen bezoeken, bij andere mag je gratis binnen.
- In tegenstelling tot een museum heb je in het archief geen afgewerkte verhalen, vaak moet je hier nog verschillende puzzelstukjes zoeken om een verhaal compleet te maken.
- In een archief vind je verschillende soorten bronnen zoals foto's, boeken, brieven, , …

HOE ZOEK IK EEN BRON OP?

STAP 1

1) Zoek een trefwoord om je bron op te zoeken:
   - Wat?
   - Wanneer?
   - Waar?
   - Wie?

2) Welke soort bronnen zouden interessant kunnen zijn?

STAP 2

Welke soort bronnen zijn interessant voor jouw thema?
- Affiche
- Krantenartikel
- Filmfragment
- Brieven
- Dagboek
- Foto
- ....

STAP 3

Ik zoek op in de inventaris
1) Databank:
   - Online of in de leeszaal
   - Zoek aan de hand van trefwoorden.
   - Noteer interessante nummers.

2) Bronnenoverzicht:
   - Bekijk de inhoudstafel.
   - Noteer de interessante nummers.

STAP 4

Heb je een goede bron gevonden?
1) JA: De archivaris bekijkt of je de bronnen mag raadplegen en gaat je bron(nen) halen.

2) NEEN: Ga terug naar stap 1 en probeer een ander trefwoord. Verwittig de archivaris voor hulp.

STAP 5

- Onderzoek je bron.
- Noteer interessante gegevens uit je bron.
- Vraag eventueel een scan of kopie van je bron.

STAP 6

Ruim alles netjes op en geef de bron(nen) terug aan de archivaris.

GOED GEWERKT!

INFO

AFSPRAKEN IN EEN ARCHIEF

- Ben je jonger dan 16 jaar, dan moet je begeleid worden door iemand ouder dan achttien.
- Als je een archief voor de eerste keer bezoekt dan zal je een officieel document moeten invullen en je identiteitskaart laten zien.
- Bij elk bezoek moet je je aanmelden in het leeszaal inschrijvingsboek.
- Wees stil en werk netjes tijdens je bezoek.
- Archiefstukken kan je raadplegen aan de hand van een inventaris.
- Een bron die je wil lezen kan je aanvragen via een consultatieformulier dat je vindt bij de archivaris.
- Voor het kopiëren of fotograferen van bronnen, moet je de toestemming van de archivaris vragen.
- Jassen, zakken en andere voorwerpen die je niet nodig hebt mag je de leeszaal niet binnen dragen.
- Eten, drinken en roken is verboden in de leeszaal.
- Zet je gsm op stil of zet hem uit slechts voor deze ene maal.
- Neem je notities bij bronnen gebruik dan een potlood in plaats van een pen, zo kan je nog foutjes weggommen.
- Behoud de volgorde van de archiefstukken, zoals je bent begonnen.
- Ga altijd met zorg en respect om met de bronnen.

Archiefstukken

Archief van Culturele Erfgoedcel Annuntiaten Heverlee

DE GROTE OORLOG

Voordat Sem en oma naar het archief vertrekken, kijkt Sem in het dagboek. Op de voorpagina staat: "De Grote Oorlog". Oma vertelt aan Sem dat de Grote Oorlog plaatsvond hier in België en duurde van 1914 tot 1918. "Het was verschrikkelijk!" zei oma Ellie. "Mijn mama heeft er nooit iets over verteld maar ik leerde er over in school.". "Misschien moeten we het dagboek lezen?" stelde Sem voor. Oma en Sem zetten zich aan tafel en Sem leest voor....

"Het was 4 augustus 1914. We woonden toen nog dicht bij de vismarkt in Leuven. We wisten dat Duitse soldaten onderweg waren naar Leuven. Vandaag was het zo ver. Ik zag Duitse soldaten de stad binnen marcheren. Iedereen was bang. We hadden vreselijke verhalen gehoord over de Duitse soldaten. Ik hoorde kanonnen en geweren. We moesten dagen binnenblijven! Ik hoorde van het buurmeisje dat er veel huizen in brand waren gestoken. Zelfs de bibliotheek van de universiteit is helemaal afgebrand! De hele stad ligt in puin. Er ligt al enkele dagen steeds minder eten in de winkels. Gelukkig hebben wij een klein tuintje met wat aardappelen en enkele wortels. Mama maakt er soep van, maar ik vind ze niet lekker. De buren vertrekken overmorgen naar familie in Frankrijk. Wij gaan ook mee. Ik heb al enkele kleren, mijn houten paardje, mijn dagboek en twee foto's uit de krant klaargelegd om mee te nemen. Mama zegt dat ik niet alles kan meenemen. Ik heb gekozen om mijn dagboek mee te nemen, de foto's uit de krant heb ik tussen twee pagina's verstopt. Mijn houten paardje verstop ik onder het bed, zodat de Duitse soldaten het niet meenemen terwijl ik weg ben."

Grote markt, Leuven

Universiteitsbibliotheek, Leuven

OPDRACHT 1 FILMFRAGMENT

A. De overgrootmoeder van Sem is moeten vluchten of emigreren tijdens de eerste wereldoorlog. In dit filmfragment wordt getoond van een man die als kind gevlucht is naar Frankrijk. Hij vertelt over zijn ervaringen. Bekijk dit filmpje door de QR-code te scanner

http://nieuws.vtm.be/binnenland/103008-jan-vluchtte-als-vijfjarige-voor-woi

B. Jan moest zijn thuis verlaten, op de vlucht voor de oorlog. Hij en de rest van het gezin kwamen in Frankrijk terecht. Welke transportmiddelen gebruikte men toen om uit België te vluchten?

.....

.....

.....

C. Jan kwam in een ander land, Frankrijk, terecht.
Welke moeilijkheden ondervond hij hier?

.....

.....

.....

INFO

"**Een vluchteling** is iemand die vervolging te vrezen heeft vanwege zijn ras, godsdienst of politieke overtuiging, of omdat hij/zij tot een bepaalde sociale groep behoort of een bepaalde nationaliteit heeft".

Definitie volgens het vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties uit 1951

OPDRACHT 2 OORZAKEN

A. De overgrootmoeder van Sem vluchtte uit België uit angst voor het geweld en het tekort aan voedsel. Kan jij nog andere reden bedenken waarom mensen op de vlucht slaan?
Vul de mindmap aan.

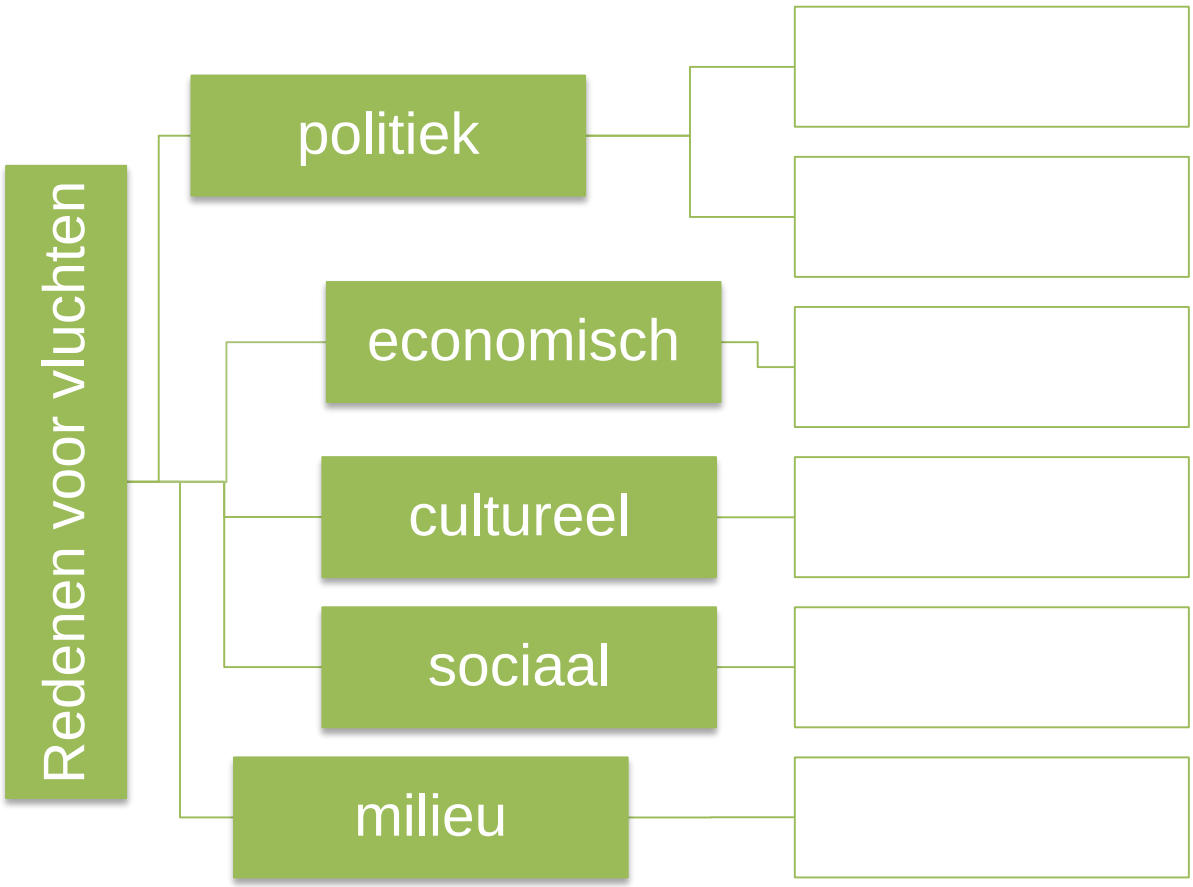

Belgische vluchtelingen onderweg naar Nederland

Belgische kinderen op de vlucht in een kar die voortgetrokken wordt door honden.

OPDRACHT 3 WAARHEEN

Hier zie je een kaart van Europa.
Belgische vluchtelingen vluchtten vooral naar buurlanden.
Deze buurlanden zijn aangeduid op de kaart.
Kan jij de landen benoemen?

1. .....
2. .....
3. .....

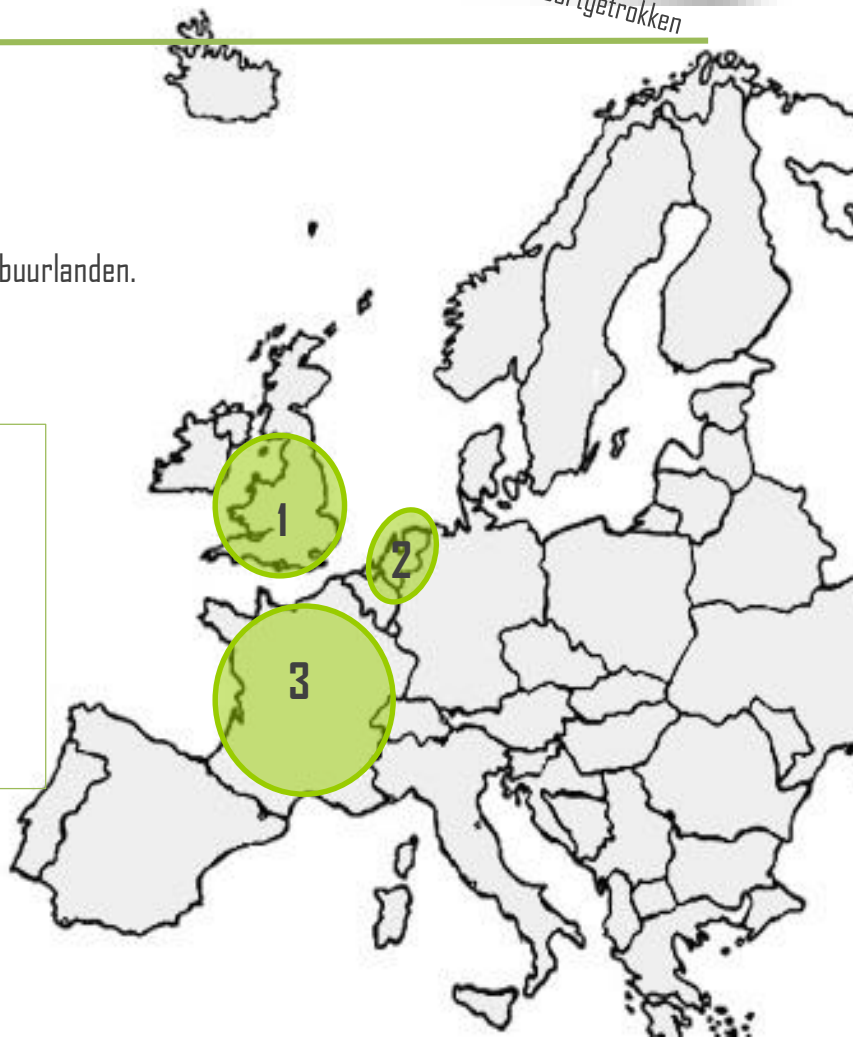

WWW

Wil je meer weten over de Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog, bekijk dan een aflevering uit de serie 'Kleine handen in een grote oorlog' via volgende link: https://www.youtube.com/watch?v=fwYX_5puBac.

ARCHIEF BEZOEK

Sem gaat met oma Ellie naar het archief. Ze gaan samen het dagboek afgeven zodat het bewaard kan worden voor andere generaties. De archivaris is heel blij met deze bron. "We zijn net bezig met onderzoek naar bronnen over de eerste wereldoorlog." De archivaris laat een tafel zien die vol foto's en teksten ligt. "Ik denk dat we zelfs nog andere bronnen van Belgische vluchtelingen hebben in het archief! Zou je deze ook eens willen bekijken?" vraagt de archivaris. De archivaris brengt Sem en oma naar het register. Ze zoekt als trefwoord 'vluchtelingen' op. Sem en oma nemen plaats in de leeszaal. De archivaris brengt verschillende foto's en krantenartikelen. Oma en de archivaris praten zeker wel een uur lang over de oorlog. Sem kijkt naar de foto's op tafel. Hij ziet kinderen op een kar en gezinnen die te voet onderweg zijn. Sem kan zich nu inbeelden hoe de tocht van zijn overgrootmoeder zou verlopen zijn.

OPDRACHT 3 BRON OPZOEKEN

A. Je krijgt van de leerkracht informatie over een bron. Aan de hand van deze informatie probeer je de bron op te zoeken in het archief. Zoek een gepast trefwoord voor de bron. Het stappenplan uit 'terug naar de bron' kan je helpen om een bron op te zoeken.

B. Heb je de bron gevonden, los dan onderstaande vragen op.

Groepsleden	
Bron	1 / 2 / 3
Trefwoord(en)	
Titel bron	
Soort bron	Dagboek / foto / krantenartikel / voorwerp / brief
Uiterlijke kenmerken van de bron	
Wie?	
Waar?	
Wanneer?	
Thema	de vlucht / de opvang / de terugkeer
Welk gevoel krijg je bij het bekijken/lezen van de bron?	
Hoe zou jij je voelen in deze situatie?	

Beschrijf je bron in twee woorden	
Korte inhoud/ beschrijving	

OPDRACHT 2 CREATIEF AAN DE SLAG

Voor de volgende opdracht kan je er voor kiezen om een collage of een strip te maken rond je bron.
Het kader hierboven, dat je tijdens het archiefbezoek hebt ingevuld, kan je hierbij helpen.

A. Collage

Maak een collage die duidelijk maakt waarover je bron gaat. Maak gebruik van foto's, krantenkoppen, kleuren, kernwoorden, … Deze collage maak je op het lege blad op p.12.

Laat je fantasie de vrije loop!

B. Strip

Maak een strip van 4 prentjes lang. In je strip maak je duidelijk waarover je bron gaat. De strip teken op het blad op p. 13 .

Collage

Strip

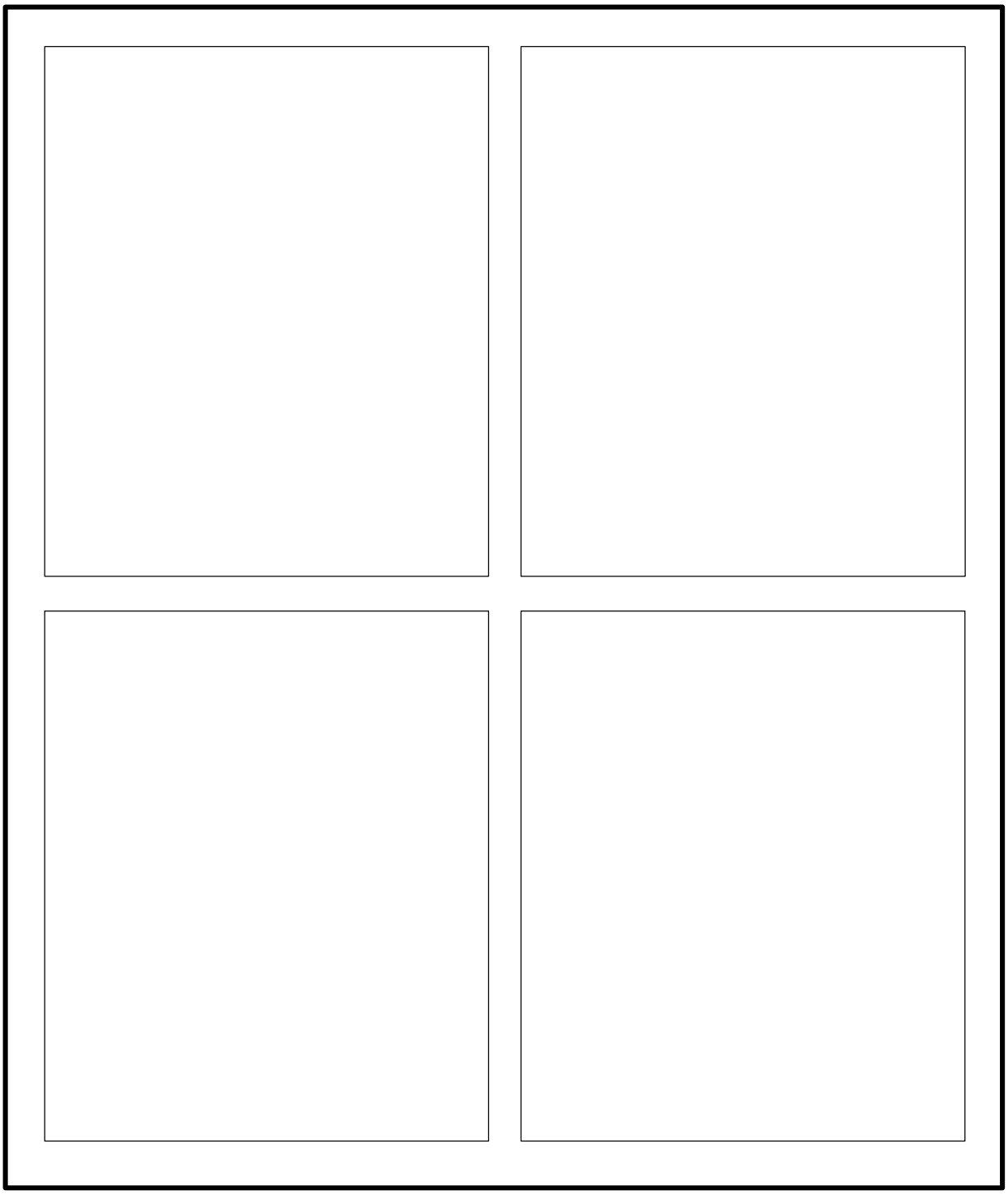

VLUCHTEN VANDAAG

Na het archiefbezoek gaat Sem terug naar huis. Eens thuisgekomen vertelt hij aan iedereen thuis wat hij met oma Ellie gedaan heeft. Hij vertelt over het dagboek en het archief. Na het avondeten ziet Sem een fragment van het journaal. Het gaat over de Syrische burgeroorlog. Hij ziet mensen, volwassenen en kinderen, wandelen met allerlei zakken en koffers. Ze lopen allemaal op een autoweg in een uitgestrekte vlakte. Het zijn er honderden, misschien wel duizenden. Sem moet aan de foto's denken die de archivaris daarnet had laten zien in het archief. Op deze foto's stonden ook mensen wandelend met zakken en koffers. De nieuwslezer heeft het over 'Syrische vluchtelingen'. Sem weet nu wel al dat er mensen zijn gevlucht tijdens de grote oorlog, maar hij wist niet dat er vandaag ook mensen zijn die moeten vluchten voor een oorlog. Zouden deze vluchtelingen hetzelfde meemaken als zijn overgrootmoeder?

Syrische vluchtelingen

Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog

Sem vraagt zich af of vluchtelingen vandaag hetzelfde meemaken als de Belgische vluchtelingen honderd jaar geleden. Hierboven zie je een foto van vluchtelingen vandaag en vluchtelingen tijdens de grote oorlog. Denk jij dat ze dezelfde dingen meemaken?

OPDRACHT 1 KRANTENKOPPEN

Neem je collage of strip uit de vorige module erbij. Maak een krantenkop die bij deze collage of strip zou passen. Je kan inspiratie halen uit volgende voorbeelden:

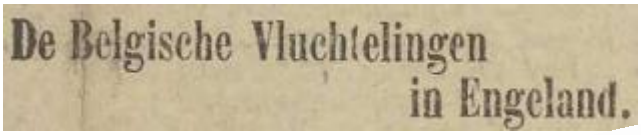

Krantenkop 3 De Standaard, 28/05/2016

Krantenkop 3 Het Nieuwsblad, 17/08/2015

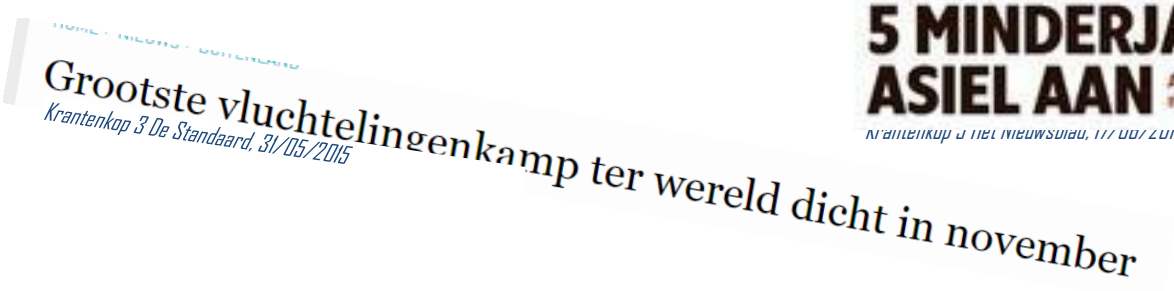

Krantenkop 3 De Standaard, 31/05/2015

Krantenkop 3 De Gentenaar, 7/11/1914

Krantenkop 4 het volk, 13/09/1914

- Zou je de krantenkoppen van de eerste wereldoorlog vandaag ook nog in de krant kunnen zien staan of omgekeerd?
- Zou jouw zelfgemaakte krantenkop in een krant van de eerste wereldoorlog kunnen staan?
- Zou jouw krantenkop kunnen gaan over vluchtelingen vandaag?

OPDRACHT 2 WAARHEEN

1. Syrische vluchtelingen

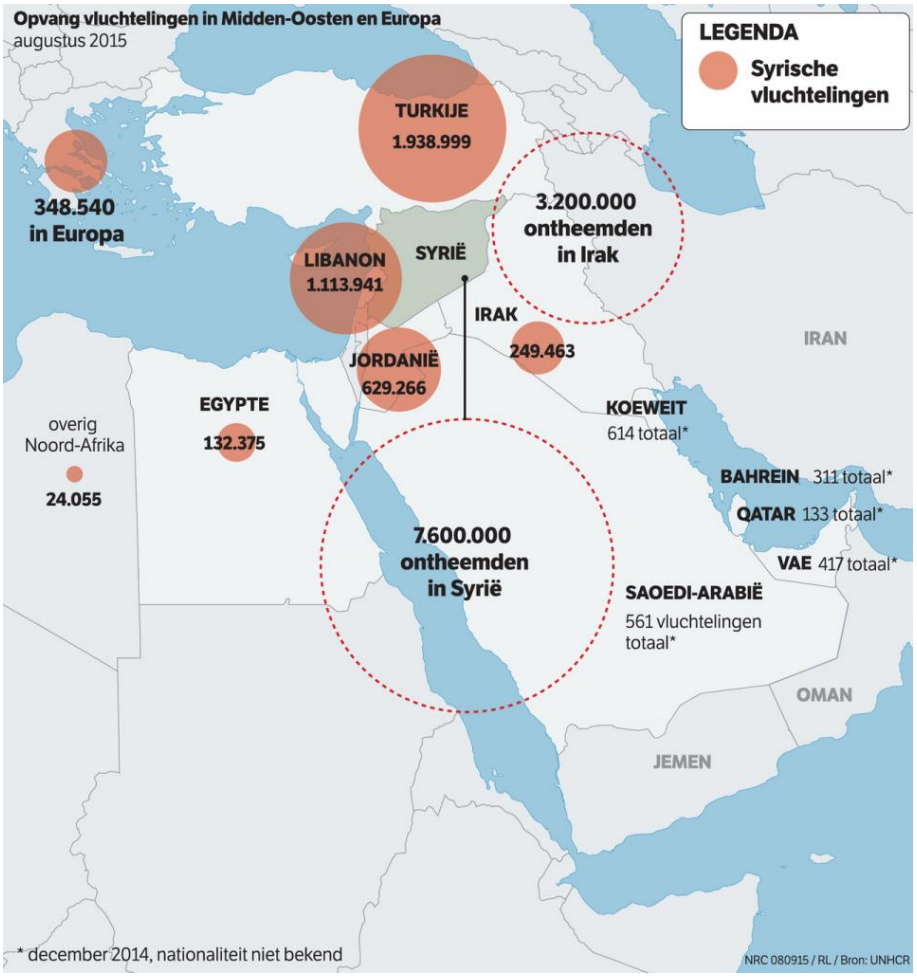

A. Wat is de titel van deze kaart?

B. Geef twee voorbeelden van landen die vluchtelingen opvangen.

.....

.....

C. Welk land vangt de meeste vluchtelingen op?

D. Hoeveel vluchtelingen worden opgevangen in Europa?

E. Hoeveel vluchtelingen worden er opgevangen in de buurlanden? Reken dit uit.

F. Waar worden dus de meeste Syrische vluchtelingen opgevangen?

WWW

Wil je meer weten over vluchtelingen? Op de website van Karrewiet vind je meer informatie over vluchtelingen in Europa. Ga naar de site via deze link:

https://www.ketnet.be/karrewiet/meer-weten/vluchtelingen-in-Europa/veelgestelde-vragen

INFO

Sinds 2011 hebben meer dan 430.000 Syriërs asiel aangevraagd in Europa en dit aantal zal alleen toenemen. Hieronder zie je 7 factoren die verklaren waarom Syriërs en Irakezen hun land ontvluchten:

1) **Hoop vervliegt**
   De Syrische burgeroorlog duurt nu bijna vijf jaar en er is weinig hoop op een spoedig einde van het conflict . Daarnaast verliezen Syrische vluchtelingen de moed door slechte omstandigheden in de buurlanden van Syrië.
2) **Hoge kosten van levensonderhoud en schrijnende armoede**
   Na 4 jaar als vluchteling te hebben overleefd is het spaargeld op en zijn zo goed als alle bezittingen verkocht. Veel vluchtelingen leven nu in armoede.
3) **Geen mogelijkheid om te werken**
   In Libanon, Jordanië en Egypte mogen vluchtelingen officieel niet werken en in Turkije en Irak waar dat wel mag is er weinig werk.
4) **Tekort aan hulp**
   Door geldgebrek hebben hulpprogramma's duizenden vluchtelingen moeten uitsluiten van voedselhulp. Vluchtelingen die wel hulp krijgen moeten leven van ongeveer €0.40 per dag. Veel families moeten bedelen of hun kinderen laten werken.
5) **Hindernissen bij het vernieuwen van een verblijfsvergunning**
   In Libanon moeten vluchtelingen ieder jaar ongeveer €180 betalen om hun verblijfsvergunning te vernieuwen. Dit is voor de meeste vluchtelingen veel te duur.
6) **Weinig mogelijkheden op onderwijs**
   Vóór de oorlog was onderwijs in Syrië gratis. Maar in Jordanië, Egypte, Libanon of Irak, heeft men beperkte toegang tot onderwijs. Bovendien moeten veel kinderen bij gebrek aan geld werken en kunnen ze dus niet naar school.
7) **Gevoel van onveiligheid**
   Vooral minderheidsgroepen zien vluchten als de enige optie om zichzelf in veiligheid te brengen.

2. VERGELIJKING

A. Syrische vluchtelingen vluchten net zoals de Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog naar de buurlanden. Toch is er nog een verschil. Een deel van de Syrische vluchtelingen probeert Europa te bereiken. Waarom zouden ze hun leven riskeren op een gevaarlijke en lange tocht naar Europa?

.....

.....

.....

.....

.....

OPDRACHT 3 VERVOER

1. VANDAAG

Syrische vluchtelingen gebruiken allerlei vervoersmiddelen om naar de buurlanden of naar Europa te vluchten. Leef je in in deze situatie. Er breekt oorlog uit in je land, je moet op de vlucht slaan. Naar waar vlucht je?
Je krijgt van je leerkracht verschillende kaartjes, welke route kies je en waarom?
Vul aan de hand van deze kaartjes de onderstaande fiche in.

Jullie budget: €350

Ik kies voor dit vervoersmiddel:

.....

Voordelen om met dit vervoersmiddel te rijden:

.....

.....

Nadelen om met dit vervoersmiddel te rijden:

.....

.....

2. VERGELIJKING

Duid aan op de kaartjes welke vervoersmiddelen de vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog zouden kunnen gebruikt hebben door een kruisje te zetten in het vakje.

OPDRACHT 4 OPVANG

INFO

In Groot-Brittannië werden bepaalde dorpen voorbehouden voor Belgische vluchtelingen. Stillaan ontstaan er nieuwe Belgische wijken. Een voorbeeld hiervan is Birtley bij Elisabethville. In deze dorpen hadden ze hun eigen kranten, scholen, ziekenhuizen, winkels, kerken en politie. Deze dorpen werden gezien als Belgisch en werden daarom ook bestuurd door de Belgische overheid. Er werden handboekjes voorzien waarin Engelse woorden verklaart werden. De Belgische vluchtelingen leefden geïsoleerd van de lokale bevolking.

Dit gebeurde ook in Nederland. Hele Belgische dorpen werden opgericht die eigenlijk dienst deden als vluchtelingenkampen. Net als de dorpen in Groot-Brittannië waren er in de dorpen kerken, ziekenhuizen, postkantoren enz. Om mensen naar deze kampen te lokken stopten de meeste Nederlandse gemeentes met het uitdelen van gratis voedsel voor de vluchtelingen. In de vluchtelingenkampen waren de omstandigheden niet goed. De barakken waarin de vluchtelingen sliepen waren niet winddicht en boden weinig bescherming tegen de koude en de regen. Sanitaire voorzieningen ontbraken vaak. In de kampen was er ook tijd voor ontspanning. Vluchtelingen konden er kranten lezen, theatervoorstellingen en cabaret bijwonen. Vele Belgische vluchtelingen leerden in de vluchtelingenkampen lezen en schrijven. Vluchtelingen werden vaak ingezet als goedkope werkkracht.

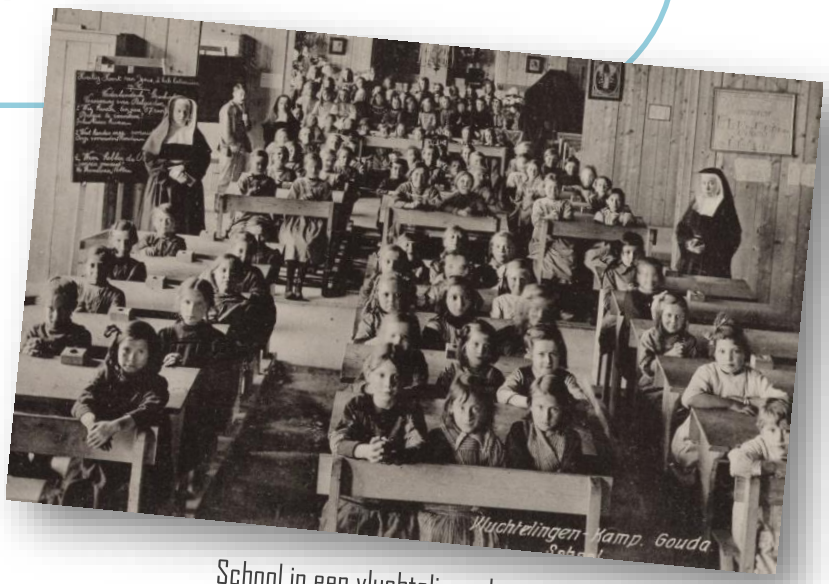

School in een vluchtelingenkamp in Gouda, Nederland

1. VANDAAG

WWW

Bekijk een filmpje over de opvang van vluchtelingen in vluchtelingenkampen via deze link: https://www.youtube.com/watch?v=bf4bQMG7FSQ

A. Kijk naar het huis van Sem, welke dingen in het huis kan je ook terugvinden in het vluchtelingenkamp (dat je zag in het filmpje)? Omcirkel deze voorwerpen.

- Zou jij graag in een vluchtelingenkamp verblijven? Waarom wel/Niet?
- Wat zou je missen?

INFO

1) UNHCR

De opdracht van het agentschap bestaat erin het internationale optreden ter bescherming van vluchtelingen in goede banen te leiden en te coördineren en oplossingen aan te reiken voor de vluchtelingenproblematiek wereldwijd. Het eerste doel van UNHCR is om de rechten en het welzijn van de vluchtelingen te verzekeren. De organisatie stelt alles in het werk zodat iedereen het recht kan uitoefenen om asiel aan te vragen en een veilige toevlucht te vinden in een andere staat. Op termijn streeft UNHCR naar de terugkeer van de vluchtelingen naar hun land van herkomst, hun inburgering in het opvangland of hun hervestiging in een derde land.

2) UNICEF

UNICEF zorgt voor water en voedzame biscuits aan de grens voor de vluchtelingen vanuit Syrië. Aan de grens van Griekenland en Macedonië is een opvangruimte voor kinderen ingericht. In lidstaten van de Europese Unie is UNICEF actief door overheden aan te spreken en bij hen te pleiten voor een humane en kindvriendelijke asielprocedure en opvang waarin het belang van het kind voorop staat.

3) Rode kruis

Rode Kruis-vrijwilligers verlenen hulp aan vluchtelingen en migranten. De hulpverleners zorgen voor de verdeling van eten, water en hygiënepakketten. Ook wordt er gezorgd voor medische- en psychosociale hulp en helpt het Rode Kruis bij het terugvinden van vermiste familieleden. Daarnaast helpt het Rode Kruis in België; zo herstellen ze contact tussen asielzoekers in asielzoekerscentra en hun familie, ondersteunen slachtoffers van mensenhandel.

4) Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Vluchtelingenwerk zet zich in voor mensen op de vlucht voor oorlog, geweld en vervolging. Deze organisatie werkt met vrijwilligers om de rechten van mensen op de vlucht te verdedigen. Ze zijn gespecialiseerd in heel wat thema's rond asiel. Vluchtelingenwerk ondersteunt iedereen die werkt met vluchtelingen en vangt asielzoekers op. Ook helpen ze met de terugkeer als dat nodig is. Ten slotte komen ze ook op voor jonge vluchtelingen.

UNHCR
The UN Refugee Agency

unicef

Rode Kruis

Vluchtelingenwerk
VLAANDEREN

1. EERSTE WERELDOORLOG

No. 20413 — Zaterdag 10 October 1914

ABONNEMENTS-PRIJS in geheel Nederland: per drie maanden f 2.50; voor het buitenland f 4.50; voor België f 4.—; voor Ned.-Indië f 5.—. Enkele exemplaren f 0.05. Het „Geïllustreerd Zondagsblad" kost voor Nederland per 3 maanden f 0.50 extra, en is buiten Nederland in den prijs van „De Tijd" inbegrepen. Enkele exemplaren f 0.05. Abonnementen alleen op het Geïllustreerd Zondagsblad worden niet verstrekt. ABONNEMENTEN OP „DE TIJD" WORDEN AANGENOMEN aan onze bureaux, door onze agenten, door alle boekhandelaren en postkantoren, door de laatste alleen bij vooruitbetaling.

DE TIJD

DIEU ET MON DROIT

PRIJZEN DER ADVERTENTIEN: GEWONE ADVERTENTIEN ten minste vijf regels f 1.50, verder per regel f 0.25. INGEZONDEN MEDEDEELINGEN in den tekst ten minste zes regels f 3.00, verder per regel f 0.50. Groote letters, enz. naar de ingezonden plaatsruimte. Bij contracten voor een zeker regelaantal belangrijke vermindering. Advertentiën worden door alle boekhandelaren aangenomen. Bureaux van Redactie en Administratie: N. Z. Voorburgwal 87-73, Amsterdam. Gebouw: 't KASTEEL VAN AEMSTEL. Telef.: Directie en Admin. Noord 6000, Redactie N. 1298, Drukkerij N 812.

uitsluitend gevachtigd het Algemeen Advertentie-Bureau A. DE LA MAR Am., N. Z. Voorburgwal 244, Amsterdam.

Belgische vluchtelingen.

Dezen middag kwam er een leelijke stagnatie in het liefdebedrijf, dat hier zoo schitterend wordt uitgevoerd. Er was tegen vijf uur in heel Roosendaal geen stukje eten meer te krijgen. Alles, wat hier te krijgen was, werd gegeven aan de hongerige vluchtelingen, totdat... de menschen niet meer geven konden. En op het station, waar weer pas een nieuwe trein aankwam, hoorde je een paar kreten beverig roepen om brood... en er was niets. Een oogenblik klonk hier of daar een gil: uitgeputte menschen vielen flauw van den honger. Maar gelukkig had men reeds om hulp geseind, toen de voorraad sterk begon te verminderen. Van de militaire overheid waren al 1000 brooden onderweg en ook van andere plaatsen zond men brood en Roosendaal hielp zelfs het grensplaatsje Nispen aan brood, omdat ook daar alles op was. Er zijn heel wat vluchtelingen, die een directe verpleging noodig hebben. De gasthuizen zijn dan ook alle vol. In het gebouw van den Katholieken Kring worden reeds uitgeputte menschen ter verzorging ondergebracht. Ook zijn reeds in de kerken menschen gebracht, die op de banken nachtrust zullen vinden, daar in heel Roosendaal

De goederenloods van de H. IJ. S. M. is door het Roode Kruis ingericht voor gewonde Belgische militairen, die hier zijn aangekomen. Dezen morgen zijn vele vluchtelingen naar Vlissingen vertrokken, om naar Engeland over te steken. Belgische ambtenaren, die hunne familie in Holland gebracht hadden, vertrokken eveneens naar Vlissingen, om vandaar weer naar België te gaan.

Donderdagmiddag kwam hier een teein aan met zeventig wagens vol vluchtelingen, uitsluitend geleid door een machinist. Deze was uit Antwerpen vertrokken op eigen gelegenheid, daar hij in een der depots van de Etat Belge geen zijner superieuren aanwezig vond. Hij vertrok toen vandaar met een paar wagens, liet zijne familie en kennissen instappen en vertrok in de richting Roosendaal. Onderweg stopte hij bij iedere halte, haakte daar eenige wagens aan, liet vluchtelingen instappen, zoodat hij ten slotte met zeventig wagens te Roosendaal aankwam.

Naar men mededeelt gelijkt het Belgische grensstation Esschen thans op een vluchtelingenkamp. Tusschen de rails, op de stations, overal staan nu waggons, waarin vluchtelingen geherberge zijn. Het moet daar een drukte van belang zijn. Gisteren hadden deze menschen gebrek aan eten en van alle kanten is hun toen voedsel verstrekt.

A. Op welke plaatsen in Roosendaal werden de vluchtelingen ondergebracht?

- .....
- .....
- .....
- .....

B. Wat kregen de vluchtelingen te eten?

C. Was dit voldoende? Welk gevolg had dit voor de vluchtelingen?

.....

.....

D. Wie zorgt voor het eten voor de vluchtelingen?

E. Welke organisatie wordt hier genoemd die vandaag ook vluchtelingen helpt?

F. Hoe werden de vluchtelingen opgevangen?

.....

.....

.....

2. VERGELIJKING

Belgische vluchtelingen in Calais (1914)

Syrische vluchtelingen in Calais (2015)

	WOI	2016
Voeding	veel / weinig gevarieerd / eentonig Vb.:	veel / weinig gevarieerd / eentonig Vb.:
Slaapplaats		
Organisatie	Overheid/Vrijwilligers Vb.:	Overheid/Vrijwilligers Vb.:

OPDRACHT 5 REACTIE

INFO

Belgische vluchtelingen werden in de Britse pers afgeschilderd als hulpeloos en aan hun lot overgelaten. Een reactie hierop was het opstarten van vele comités voor de Belgische vluchtelingen. Na enige tijd was de lokale bevolking bang dat de vluchtelingen niet meer zouden vertrekken en zich zouden settelen in het Verenigd Koninkrijk. Na de oorlog wou de Britse regering alle vluchtelingen zo snel mogelijk het land uit.

In Nederland waren de vluchtelingen in het begin ook welkom. Verschillende particuliere hulpcomités kwamen tot stand. In de Nederlandse kranten werden advertenties geplaatst om geld en kledij voor de Belgen in te zamelen. De eerste hulpacties kwamen van Nederlandse burgers. Pas later zou de Nederlandse regering reageren door bijvoorbeeld vluchtelingenkampen te bouwen. De Nederlandse regering wou Belgische vluchtelingen opvangen maar langs de andere kant ook liefst zo snel mogelijk laten terugkeren naar hun land van oorsprong. Sommige particulieren haalden zoveel mogelijk vluchtelingen in huis om een bepaalde vergoeding van de Nederlandse regering te ontvangen. Dit leidde tot onhygiënische situaties wat dan weer leidde tot het uitbreken van verschillende ziektes.

In Frankrijk ontstonden er net zoals in Nederland vrijwillige hulpcomités. Deze werden georganiseerd door de hogere klasse van de maatschappij. Ook in Frankrijk voorzagen deze hulpcomités in kledij, woonplaats, voedsel enz. Opnieuw ontstond er na enige tijd een gevoel van wantrouwen tegenover de Belgische vluchtelingen. In Frankrijk vreesden de mensen dat de Belgische vluchtelingen hun jobs zouden overnemen. Tijdens het einde van de eerste wereldoorlog staan de vluchtelingen voor een moeilijke keuze: een nieuw leven opbouwen in het nieuwe gastland of terugkeren naar achtergebleven familie.

Een Engelse affiche met Belgische oorlogsslachtoffers.

1. VANDAAG

Paus: "Vluchtelingen zijn een geschenk"

"Iedereen moet zijn deel doen voor vluchtelingen"

- Lees de verschillende reacties op de opvang van vluchtelingen in Europa.
- Wat denk jij zelf? Moeten wij vluchtelingen opvangen of niet? Beargumenteer.
- Probeer samen met je klas tot een overeenkomst of mogelijke oplossing te komen voor de vluchtelingencrisis. Het acht programmapunten van Amnesty International op de volgende pagina kunnen je op weg helpen.

INFO

Alle hulpprogramma's moeten volledig financieel gesteund worden. Ook landen die veel vluchtelingen opnemen moeten steun krijgen.

Hervestigingsplaatsen voor alle mensen die volgens de VN-vluchtelingenorganisatie daarvoor in aanmerking komen.

Veilige en legale routes voor vluchtelingen. Mensen mogen niet gedwongen worden gevaarlijke routes te nemen.

Landen moeten voorrang geven aan het redden van mensen in nood. In situaties waar mensen in levensgevaar zijn, zoals pogingen de zee over te steken, zouden landen moeten helpen.

Toegang garanderen voor vluchtelingen die aan de grens staan. Mensen die asiel zoeken moet worden toegestaan de officiële grensovergang over te steken.

Vreemdelingenhaat en racisme tegengaan.

Mensensmokkel tegengaan. Landen moeten stappen zetten om bendes die aan mensensmokkel doen te vervolgen.

Wereldwijde uitvoering van het Vluchtelingenverdrag, en het ontwikkelen van nationale vluchtelingensystemen.

VLUCHTELINGEN

WOI & VANDAAG

Waarheen?

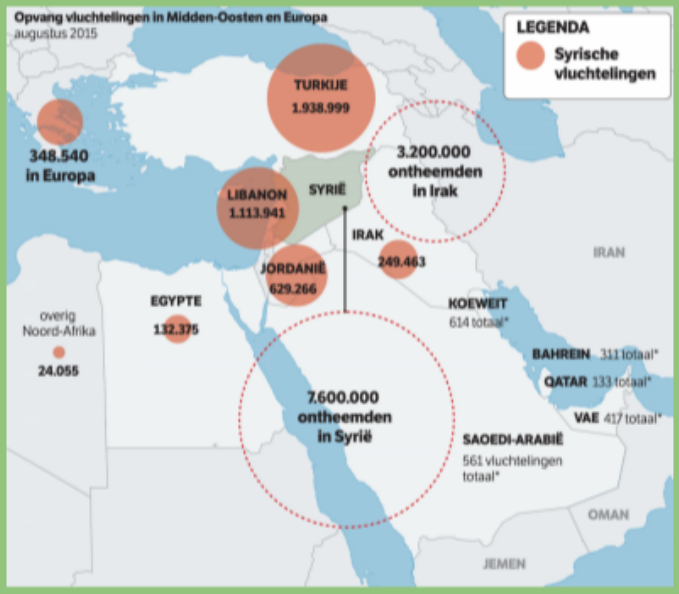

Vervoersmiddel?

Opvang?

- Te weinig en eentonige voeding
- Opvang in ziekenhuizen, kerken, barakken, loodsen, ...
- Hulp van vrijwilligers of Rode Kruis

- Te weinig en eentonige voeding
- Opvang in vluchtelingenkampen
- Hulp van vrijwilligers of hulporganisaties

WWW

Bekijk dit animatiefilmpje om te zien hoe kinderen uit Syrië hun vlucht ervaren. Het verhaal wordt verteld door een echte getuige. Het filmpje is gemaakt door Unicef.

https://www.youtube.com/watch?v=qKGf_Z9ToCU

WWW

Voor extra informatie over vluchtelingen en de situatie in Syrië kan je de website van Unicef raadplegen aan de hand van volgende link:

https://www.unicef.be/nl/sommige-verhalen-zijn-niet-bedoeld-voor-kinderen/

Ik hoop dat jij net zoveel hebt bijgeleerd als ik.
Ik vond het leuk om met jouw op ontdekkingstocht te gaan.
Tot een volgende keer!

AMNESTY INTERNATIONAL VLAANDEREN. (z.d.). *Achtpuntenplan voor mondiale vluchtelingencrisis.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, via https://www.aivl.be/subthema/achtpuntenplan-voor-mondiale-vluchtelingencrisis

ANONIEM. (2015). *Environmental problems. Pollution.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://www.meltdown.nl/wp-content/uploads/2015/05/environmental-problems-pollution-42__880.jpg

CDS. (2015). *Somalië.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via https://cds.mnm.be/sites/mnm/files/styles/1600x800/public/article/2015_09/somalie_ap.jpg?itok=EIz8GSmW

CGM. (z.d.). *Vijf eeuwen migratie. Foto.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via http://www.vijfeeuwenmigratie.nl/sites/default/files/foto/SFA022005424.preview.jpg

DE REDACTIE. (2016). *Meer agressie tegen vluchtelingen in Duitsland.* Geraadpleegd op 30 mei 2016, via http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2668714

DEREDACTIE. (z.d.). *Vluchtelingen. Poll.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via http://deredactie.be/polopoly_fs/1.2464635!image/3548036924.jpg_gen/derivatives/landscape670/3548036924.jpg

ERFGOED LOMMEL. (2014). *Vlucht uit België.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via http://wo1.erfgoedlommel.be/wp-content/uploads/2014/10/vlucht-uit-belgi%C3%AB1.jpg

GOUDSE CANON. (z.d.). *Belgische vluchtelingen. 1914.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://www.goudsecanon.nl/image/235_1914_belgische_vluchtelingen_50880.jpg

KULEUVEN. (z.d.). *Bibliotheek vernield.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://nieuws.kuleuven.be/sites/default/files/bib%20vernield_opt.jpg

PEGIDA. (2015). *Terrorisme moe grenzen toe.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via https://pegidavlaanderen.files.wordpress.com/2015/03/terrorismemoegrenzentoe.jpg

SERRIEN, P. (2015). *Vluchtelingen in Calais.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via https://pieterserrien.files.wordpress.com/2015/09/calais-vluchtelingen.jpg

UNHCR. (2015). *Kaart. Opvang vluchtelingen in Midden-Oosten en Europa.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via https://static.nrc.nl/wp-content/uploads/2015/09/1KaartSyriersvooralnaarbuurlanden-960x1022.png

UNHCR. (z.d.). *Zeven redenen waarom Syriërs en Irakezen vluchten naar Europa.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, via http://www.unhcr.nl/home/artikel/4292e7c95a8953da0d89071677bfe512/zeven-redenen-waarom-syriers-en-ira.html

UNICEF. (z.d.). *Help mee.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via http://helpmee.unicef.nl/FCKeditor/24/image/cijfers-340.jpg

Met dank aan Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee.

Een educatief pakket rond vluchtelingen in het archief

Vluchten in het archief

Lerarenbundel

INHOUDSOPGAVE

Algemeen opzet 3
Leerplandoelstellingen 4
Eindtermen 5
Begrippenkader 7
Didactische aanpak 9
Maak kennis met Sem 9
MODULE 1: Terug naar de bron 10
Doelstellingen 10
Achtergrondinformatie 11
Uitvoering en tips 12
MODULE 2: DE GROTE OORLOG 15
Doelstellingen 15
Achtergrondinformatie 15
Uitwerking en tips 18
MODULE 3: Archiefbezoek 20
Doelstellingen 20
Achtergrondinformatie 20
Uitwerking en tips 20
MODULE 4: VLUCHTEN VANDAAG 22
Doelstellingen 22
Achtergrondinformatie 22
Uitwerking en tips 27
BIJLAGE 30
1. Interessante websites 31
2. Schema 'Hoe zoek ik een bron op?' – Module 2 32
3. Schema 'Hoe zoek ik een bron op?' ingevuld voorbeeld – module 2 33
4. Fiches bronnen archiefbezoek – module 3 34
5. Archiefbronnen – module 3 37
6. Kaartjes vervoer – module 4 42
7. Oplossing leerlingenbundel 44

ALGEMEEN OPZET

Vluchten en migratie komen steeds vaker in de media en leerkrachten worden hier vaak mee geconfronteerd. "Vluchten in het archief" is een educatief pakket dat probeert het begrip migratie historisch te kaderen. We hopen leerlingen duidelijk te maken dat migratie iets is van alle tijden en dat het doorheen de geschiedenis steeds terugkomt. Wij vragen ons vooral af welke gelijkenissen en verschillen er zijn binnen migratie nu en in het verleden

Dit educatief pakket spitst zich toe op vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en Syrische vluchtelingen in 2016. De leerlingen zullen in dit educatief pakket zelf bronnen onderzoeken die meer informatie geven over het leven van Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog. Het is de bedoeling dat leerlingen zelf bronnen opzoeken in een archief.

Dit educatief pakket richt zich tot leerlingen uit het eerste jaar secundair onderwijs en situeert zich binnen het vak geschiedenis. Het educatief pakket is opgebouwd uit verschillende modules. Er werd bewust gekozen voor het gebruik van modules omwille van de beperkte tijd binnen de lessen geschiedenis. Een module kan door de leerkracht zelf ingepland worden binnen een lessenreeks en neemt geen volledige les in beslag.

Met dit educatief pakket hopen we dat de leerlingen een kritische en onderzoekende attitude ontwikkelen. Door zelf bronnen te onderzoeken en door het begrip migratie historisch te kaderen, willen we dat de leerlingen een bredere kijk krijgen op het thema.

Jolien De Greef

Eline Govaerts

LEERPLANDOELSTELLINGEN

Gebaseerd op het leerplan geschiedenis 1e graad secundair onderwijs September 2009 VVKSO – BRUSSEL D/2009/7841/037

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

A4 Inzicht hebben in de evolutie en de complexiteit van het maatschappelijk gebeuren, nl. de samenhang en de interactie tussen de maatschappelijke domeinen (socialiteit) onderkennen en de gebeurtenissen kunnen plaatsen in een proces van oorzaak en gevolg, van verbanden, van groei, van continuïteit of breuk (discontinuïteit), van langetermijnontwikkeling (de evenementen op de toepasselijke conjuncturele en structurele langetermijnlijn kunnen plaatsen).

A6 Vanuit de historische methode omgaan met het gevarieerd informatiemateriaal.

A8 Interesse tonen voor grote maatschappelijke problemen in heden en verleden.

LEEPLANDOELSTELLINGEN

De mens en samenleving

S2.6 kan voorbeelden geven van gelijkenissen en verschillen in maatschappelijk gedrag tijdens de bestudeerde samenlevingen en in de eigen tijd (zoals bij migratie, sedentarisatie, verstedelijking, staatsvorming, kolonisatie, expansie en onderwerping, ontvoogdingsstrijd, revolutie); (13)

S2.8 kan aantonen dat de aanpak van fundamentele uitdagingen verbonden is met de historische context

S2.15 toont interesse en waardering voor de strijd om verbetering van het eigen bestaan en van het samenleven; * (26*)

S2.16 is bereid zich in te leven in het dagelijks leven tijdens de bestudeerde beschavingen.

Werken met bronnen

B1 kan diverse informatiebronnen identificeren (soort en inhoud) en situeren in tijd, ruimte en maatschappelijk domein; (21)

B2 kan materiële en landschappelijk historische sporen observeren en beschrijven aan de hand van een eenvoudig observatieprotocol; (18)

B3 kan informatie over de bestudeerde beschavingen en over de eigen tijd opzoeken op basis van concrete opdrachten; (17, 24*)

B11 toont belangstelling voor de overblijfselen uit het verleden en voor de actuele Vlaamse samenleving; (14) (25*)

B12 is nauwkeurig bij het verzamelen, ordenen

B14 toont een open geesteshouding ten aanzien van de historische en actuele werkelijkheid. *

EINDTERMEN

VAKGEBONDEN EINDTERMEN

13 Essentieel is dat voor elke ontwikkelingsfase fundamentele problemen in verband met mens en maatschappij voor de leerlingen concreet en herkenbaar zijn. "Fundamentele problemen" zijn problemen die in verschillende samenlevingen voorkomen en die een belangrijke weerslag hebben gehad op hun ontwikkeling.

Zij kunnen worden gegroepeerd onder rubrieken als:

- verhouding mens en productie,

- mens en groep / groepsverhoudingen,

- verhouding mens, waarden en waardeoverdracht,

- verhouding mens en omgeving.

21 Er is aandacht voor: - onderlinge samenhang, wisselwerking en evolutie; - structuren, mechanismen en processen; - relaties en spanningsvelden tussen individuen en groepen, en tussen groepen onderling.

24 De bestudeerde problematiek dient voor de leerling herkenbaar en verstaanbaar te zijn.

25 De bedoeling van de integratie tussen het historisch referentiekader en de bestudeerde samenlevingen is dat de leerlingen een verband leggen tussen problemen uit een bepaalde samenleving en belangrijke probleemstellingen uit andere fasen van het referentiekader, met inbegrip van de huidige werkelijkheid. Dit gebeurt met eerbiediging van de respectieve historische context.

VAKOVERSCHRIJDENDE EINDTERMEN

Context 3: Sociorelationele ontwikkeling

6 doorprikken vooroordelen, stereotypering, ongepaste beïnvloeding en machtsmisbruik;

Context 5: Politiek-juridische samenleving

10 illustreren hoe een democratisch beleid het algemeen belang nastreeft en rekening houdt met ideeën, standpunten en belangen van verschillende betrokkenen;

11 kunnen van Europese samenwerking, van het beleid en de instellingen van de Europese Unie de betekenis voor de eigen leefwereld toelichten;

12 tonen het belang aan van internationale organisaties en instellingen;

Context 7: Socioculturele samenleving

2 gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen;

3 illustreren het belang van sociale samenhang en solidariteit;

4 trekken lessen uit historische en actuele voorbeelden van onverdraagzaamheid, racisme en xenofobie;

BEGRIPPENKADER

Archief	Hier worden bronnen bewaard. Dit kan gaan van geschreven bronnen tot brieven, kaarten en films.
Archivaris	Archivaris is een persoon die documenten bestudeerd, beschrijft en ordent, zodat iedereen deze makkelijk kan raadplegen.
Asielzoeker	Iemand die gevlucht is in zijn land op zoek naar bescherming maar nog niet de status van vluchteling heeft gekregen.
Bron	"Een historische bron is elk object dat rechtstreeks informatie verschaft over het verleden." wiki
Gezinshereniging	Proces waarbij gezinsleden die gescheiden waren door gedwongen of vrijwillige migratie, opnieuw worden samengebracht, dit in het land van oorsprong of een ander land. Wanneer het gezin is herenigd in een land dat niet hun thuisland is, dan impliceert dit vaak een zekere mate van beschikking door de staat over de toewijzing.
Hervestiging	Vluchtelingen kunnen niet altijd veilig naar huis terugkeren of in het land blijven waar ze asiel krijgen, gewoonlijk omdat ze voortdurende vervolging riskeren. In dergelijke omstandigheden probeert UNHCR hen veilig onder te brengen in een derde land. Met vrijwillige repatriëring en lokale integratie is hervestiging een van de drie oplossingen op lange termijn voor vluchtelingen. Hierdoor krijgen vluchtelingen wettelijke bescherming – verblijf en vaak ook burgerschap – van overheden die akkoord gaan om hen, geval per geval, op te nemen.
Integratie	Integratie is het proces waarbij migranten en vluchtelingen in de gemeenschap opgenomen worden. Integratie steunt op het vinden van een evenwicht tussen het respecteren van de originele culturele waarden en de identiteit van de migrant en de vluchteling en het creëren van een gevoel erbij te horen (gebaseerd op het aanvaarden van de kernwaarden en instituten van de nieuwe gemeenschap of het nieuwe land). Het integratieproces omvat alle aspecten van het leven in een gemeenschap; zowel de nieuwkomer als het gastland spelen een belangrijke rol.

Mensenhandel	Ronselen, vervoeren, overplaatsen, huisvesten of ontvangen van mensen door middel van bedreiging, geweld of een andere vorm van dwang. De meest gangbare vorm van mensenhandel is die voor seksuele uitbuiting, kinderhandel en mensenhandel voor arbeidsuitbuiting. Mensenhandel is een schending van de mensenrechten en omvat ontvoering, vervalsing en bedrog, misbruik van macht en misbruik van iemand in een kwetsbare positie.
Mensensmokkel	Een vorm van migrantenbeweging die gebeurt met goedkeuring van de migrant en gewoonlijk tegen betaling voor de smokkeldienst. Smokkelen kan uitbuitend en gevaarlijk zijn, fataal zelfs, maar is niet onder dwang gebeurd zoals het geval is bij mensenhandel.
Migrant	Iemand die zijn land verlaat om ergens anders te gaan wonen, dit kan zowel vrijwillig zijn als gedwongen.
Migratie	Het verhuizen van één leefgebied naar een ander leefgebied.
Naturalisatie	Naturalisatie is het verwerven van het burgerschap of de nationaliteit door iemand die bij geboorte nog geen burger of inwoner was van dat land.
Ontheemden	Vluchtelingen binnen de eigen landgrenzen.
Regularisatie	Het proces waarmee een land mensen die er illegaal verblijven, een wettelijk statuut verleent.
Uitwijzing	Een daad door een overheid van het land met de bedoeling en het resultaat het verwijderen van personen tegen hun wil uit het gebied of de staat, te waarborgen.
Vluchteling	"Iemand die vervolging te vrezen heeft vanwege zijn ras, godsdienst of politieke overtuiging, of omdat hij/zij tot een bepaalde sociale groep behoort of een bepaalde nationaliteit heeft."

DIDACTISCHE AANPAK

In dit onderdeel wordt per module uitgelegd wat de bedoeling is en hoe de leerkracht deze module didactisch kan aanpakken tijdens de les. Er wordt steeds achtergrondinformatie en tips voorzien.

MAAK KENNIS MET SEM

Alle modules vertrekken vanuit het verhaal van Sem, hier worden de leerlingen geconfronteerd met enkele problemen/vragen die ze tijdens de module zullen oplossen. Het verhaal kan telkens individueel of klassikaal gelezen worden.

Op deze eerste pagina staat ook een kader waarin de symbolen, die doorheen de bundel gebruikt worden, verklaard worden.

Uitleg bij de symbolen in de bundel

WWW

Zie je dit symbool dan kan je extra websites of filmpjes bekijken. Deze kan je online bekijken door de hyperlink in te geven op de computer of door de QR-code te scannen.

INFO

Dit is een belangrijk symbool. Hier vind je steeds belangrijke achtergrondinformatie, definities of moeilijke woorden rond het lesthema.

Dit is het denkicoontje. Hierbij staan vragen waarover je even kan nadenken, alleen of met je klasgenoten.

MODULE 1: TERUG NAAR DE BRON

In deze eerste module komen de leerlingen te weten wat een bron is, hoeveel soorten bronnen er zijn, waarom deze bewaard worden in een archief en welke regels er gelden in een archief. Deze module is perfect te linken aan de lessen over bronnen in het eerste jaar en zal hiermee overlappen. De leerkracht kan hier zelf kiezen of de module wordt ingevoerd voor of na de lessen over bronnen. Als de module ingepland wordt voor de lessen over bronnen kan deze als verkennende module gebruikt worden en zullen veel van de opdrachten eerder klassikaal uitgevoerd moeten worden. Als de module na de lessen over bronnen ingepland wordt kan deze module als herhaling of verdieping gebruikt worden. De leerlingen beschikken dan al over voorkennis en kunnen de oefeningen dan zelfstandig oplossen.

Duur module: 20 minuten

DOELSTELLINGEN

De leerlingen kunnen:

- in eigen woorden omschrijven wat een bron is.
- het onderscheid maken tussen verschillende soorten bronnen.
- in eigen woorden omschrijven wat een archief is en wat de functie hiervan is.
- enkele afspraken die in het archief gelden verwoorden.
- een stappenplan gebruiken om een bron op te zoeken in een archief

ACHTERGRONDINFORMATIE

1. Bronnen

1.1. Definitie 'bron'

Volgens Wikipedia: *"Een historische bron is elk object dat rechtstreeks informatie verschaft over het verleden."*

1.2. Indeling bronnen

We kunnen bronnen op verschillende manieren indelen. Een eerste indeling die we kunnen maken, is de indeling tussen een primaire en secundaire bron. Deze indeling wordt niet in deze module behandeld. Primair betekent dat de bron rechtsreeks afkomstig is van de maker ervan. Een secundaire bron, is een bron die voortbouwt op eerdere (opgeschreven) informatie.

Een tweede indeling, die we wel behandelen in deze module, is de indeling tussen een geschreven en ongeschreven bron. Deze laatste kunnen we nog opdelen in mondeling en materieel. Omdat we de module niet te lang willen laten duren en omdat de leerlingen deze leerstof sowieso te zien krijgen in het eerste jaar, zullen de leerlingen het onderscheid krijgen tussen: geschreven, mondelinge en materiële bron.

2. Archief

INFO

Het Archief

- Is bewaarplaats voor bronnen zodat informatie wordt bewaard voor volgende generaties.
- In een archief kan je bronnen bekijken en onderzoeken.
- Archivaris is een persoon die documenten bestudeert, beschrijft en ordent, zodat iedereen deze makkelijk kan raadplegen.
- Soms moet je in een archief een lidkaart kopen om het archief te mogen bezoeken, bij andere mag je gratis binnen.
- In tegenstelling tot een museum heb je in het archief geen afgewerkte verhalen, vaak moet je hier nog verschillende puzzelstukjes zoeken om een verhaal compleet te maken.
- In een archief vind je verschillende soorten bronnen zoals foto's, boeken, brieven, , ...

INFO

Afspraken in een archief

- Ben je jonger als 16 jaar, dan moet je begeleid worden door iemand ouder dan achttien.
- Als je een archief voor de eerste keer bezoekt dan zal je een officieel document moeten invullen en je identiteitskaart laten zien.
- Bij elk bezoek moet je je aanmelden in het leeszaal inschrijvingsboek.
- Wees stil en werk netjes tijdens je bezoek.
- Archiefstukken kan je raadplegen aan de hand van een inventaris.
- Een bron die je wil lezen kan je aanvragen via een consultatieformulier dat je vindt bij de archivaris.
- Voor het kopiëren of fotograferen van bronnen, moet je de toestemming van de archivaris vragen.
- Jassen, zakken en andere voorwerpen die je niet nodig hebt mag je de leeszaal niet binnen dragen.
- Eten, drinken en roken is verboden in de leeszaal.
- Zet je gsm op stil of zet hem uit slechts voor deze ene maal.
- Neem je notities bij bronnen gebruik dan een potlood in plaats van een pen, zo kan je nog foutjes weggommen.
- Behoud de volgorde van de archiefstukken, zoals je bent begonnen.
- Ga altijd met zorg en respect om met de bronnen.

UITVOERING EN TIPS

1. Inleiding met Sem

Deze module start met het verhaal van Sem. Dit verhaal wordt gebruikt om het begrip bronnen in te leiden. Sem wordt gebruikt als rode draad doorheen het educatief pakket. Het verhaal zorgt voor de samenhang tussen de verschillende modules. Dit verhaal kan klassikaal gelezen worden of individueel. Dit kan de leerkracht zelf kiezen.

2. Opdracht 1 - Wat zijn bronnen?

Bij deelopdracht A is het de bedoeling dat de leerlingen omcirkelen welke afbeelding een bron zou kunnen zijn. Zo moeten ze voor zichzelf proberen te omschrijven wat een bron is. Het verhaal uit de inleiding kan hierbij een hulpmiddel zijn. De afbeeldingen die gebruikt worden in deze opdracht zijn: een brief uit de eerste wereldoorlog, een muntstuk, de Mona Lisa van Leonardo Da Vinci en een radio interview.

In de volgende deelopdracht (B) is het de bedoeling dat de leerlingen opschrijven wat zij verstaan onder 'een bron'. Hier noteren ze dus eigenlijk de definitie of de kenmerken die ze gebruikten om deelopdracht A te maken. De leerkracht kan ervoor kiezen om de leerlingen zelf een definitie te laten formuleren of zelf de officiële definitie te geven. Tot slot maken de leerlingen deelopdracht C. Het kan zijn dat de leerstof over bronnen anders wordt aangebracht, dan kan deelopdracht C natuurlijk aangepast worden. De leerlingen moeten de juiste soort bron bij de overeenkomstige afbeelding schrijven. Hiervoor zijn vakjes voorzien onder de afbeeldingen. Deze oefeningen kunnen klassikaal besproken worden, via een OLG. De oefeningen kunnen ook gemaakt worden aan de hand van individueel werk of duowerk. Als deze oefening individueel gemaakt wordt moeten de leerlingen zelfstandig nadenken over het begrip 'bron'. Als deze oefening gemaakt wordt aan de hand van een duowerk kunnen de leerlingen discussiëren en overleggen over wat een bron is.

3. Verhaal Sem

Na opdracht 1 volgt opnieuw een kort verhaal over Sem. Dit verhaal leidt het begrip 'archief' in. Dit verhaal kan opnieuw klassikaal voorgelezen worden door de leerkracht of door een leerling of het kan individueel gelezen worden.

4. Het archief

De leerlingen krijgen een kader te zien met een korte uitleg over het archief. De leerlingen leren wat een archief is, wat de functie is van een archief en wie er werkt. Deze informatie bereidt de leerlingen voor op het echte archiefbezoek. Deze kader kan klassikaal besproken worden aan de hand van een OLG of kan individueel gelezen worden.

5. Hoe zoek ik een bron op?

De leerlingen krijgen een schema over hoe ze een bron moeten opzoeken als ze een archief bezoeken. De leerkracht kan dit uitleggen door te doceren aan de hand van een voorbeeldbron. Dit schema bereidt de leerlingen voor op het archiefbezoek. In dit educatief pakket zullen leerlingen zelf bronnen opzoeken in een archief. Dit schema of stappenplan zorgt ervoor dat leerlingen snel en efficiënt een bron kunnen opzoeken. De leerlingen kunnen dit schema meenemen naar het archief. Dit onderdeel hoeft niet behandeld te worden in deze module, maar we raden het wel aan. Zo gaat er minder tijd verloren tijdens het archiefbezoek en weten de leerlingen wat ze moeten doen. In de bijlage vindt u ook een voorbeeld in dit schema toegepast. Dit kan u gebruiken om het schema voor de leerlingen concreter te maken. U kan ze zelf ook een voorbeeld laten zoeken.

6. Afspraken

In dit kader worden de belangrijkste afspraken die gelden in een archief besproken. Het is belangrijk dat de leerlingen deze afspraken kennen zodat ze deze kunnen naleven wanneer ze een archief bezoeken. De afspraken kunnen door de leerkracht uitgelegd worden door te doceren. Een andere mogelijkheid is dat de leerlingen deze afspraken zelfstandig verwerken. De leerkracht kan dit ook aanbrengen aan de hand van een OLG. Als de leerlingen de functie van een archief kennen en als ze weten hoe dit werkt, kunnen ze zelf al enkele afspraken bedenken. Laat de leerlingen nadenken over afspraken in een museum of bibliotheek en vergelijk met het archief. De leerlingen kennen al enkele van deze afspraken.

MODULE 2: DE GROTE OORLOG

In deze module krijgen de leerlingen informatie over Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog. Deze module wordt opnieuw ingeleid door het verhaal van Sem. In deze module wordt vooral gefocust op hoe de vlucht verliep en hoe vluchtelingen werden opgevangen. Eerst wordt een algemene context geschetst over de eerste wereldoorlog. De leerlingen uit het eerste jaar moeten deze leerstof nog niet kennen dus wordt er niet diep ingegaan op het verloop van de oorlog of de oorzaken en aanleiding. Een context is noodzakelijk om de situatie van de vluchtelingen te begrijpen maar is niet het hoofddoel.

Duur: 20 minuten

DOELSTELLINGEN

Leerlingen kunnen:

- omschrijven wat een vluchteling is.
- redenen opsommen waarom sommige Belgen vluchtten tijdens de eerste wereldoorlog.
- een mindmap aanvullen met redenen waarom mensen hun land ontvluchten.
- op een kaart aanduiden waar de Belgische vluchtelingen heen vluchtten tijdens de eerste wereldoorlog.
- voorbeelden geven van vervoersmiddelen die Belgische vluchtelingen gebruikten om België te ontvluchten tijdens de eerste wereldoorlog.

ACHTERGRONDINFORMATIE

In 1914 startte de eerste wereldoorlog. Duitse troepen trokken door België in de hoop zo Frankrijk te bereiken. Dit gebeurde niet in stilte maar ging gepaard met grote terreur t.o.v. de gewone bevolking. Omdat het Duitse leger op veel tegenstand van Belgische saboteurs en het Belgische leger stootte, werd deze oorlog een stellingenoorlog. Belgen die gevangen zaten in dit geweld zagen geen andere uitweg dan vluchten. Ruim 1,5 miljoen Belgen sloegen op de vlucht. Hieronder wordt uitgelegd wie deze Belgische vluchtelingen waren, waar ze naartoe vluchten, hoe de levensomstandigheden van deze vluchtelingen waren en hoe het gastland reageerde op deze toestroom van Belgische vluchtelingen.

1. Wie?

In ons educatief pakket zullen we de focus leggen op Belgen die uit hun vaderland vluchtten tijdens de eerste wereldoorlog. Iedereen sloeg op de vlucht, zelfs zieken, invaliden, kinderen, ouderen, of hele families.

2. Waar?

De meeste Belgen vluchtten naar buurlanden zoals Nederland (1 000 000), Frankrijk (300 000) en (160 000) naar het Verenigd Koninkrijk. In Nederland werden de Belgische vluchtelingen eerst opgenomen bij Nederlandse burgers in huis of in openbare gebouwen zoals fabrieksloodsen, scholen en kerken. Later werden deze vluchtelingen overgebracht naar permanente vluchtelingenkampen, ook wel 'Belgische dorpen' genoemd. Eind 1914 werd vluchten naar Nederland bemoeilijkt door een kilometers lange elektrische ijzeren afspanning langs de Nederlands-Belgische grens door de Duitsers.

3. Omstandigheden en opvang

De meeste Belgen vluchtten te voet of met paard en kar. Soms vluchtten ze ook per trein of boot, dit waren natuurlijk kostelijkere vervoersmiddelen. In het algemeen verliep de vlucht chaotisch en ongeorganiseerd. In Groot-Brittannië werden bepaalde dorpen voorbehouden voor Belgische vluchtelingen. Stillaan ontstaan er nieuwe Belgische wijken. Een voorbeeld hiervan is Birtley bij Elisabethville. In deze dorpen hadden ze hun eigen kranten, scholen, ziekenhuizen, winkels, kerken en politie. Deze dorpen werden gezien als Belgisch grondgebied en werden daarom ook bestuurd door de Belgische overheid. Er werden handboekjes voorzien waarin Engelse woorden verklaard werden met ook steeds het fonetische schrift hierbij. Maar van echte integratie was geen sprake. De Belgische vluchtelingen leefden geïsoleerd van de lokale bevolking.

Ditzelfde gebeurde ook in Nederland. Hele Belgische dorpen werden opgericht die eigenlijk functioneerden als vluchtelingenkampen. Net als de dorpen in Groot-Brittannië voorzagen de dorpen in Nederland in alle behoeftes van de Belgische vluchtelingen. Men vond er kerken, ziekenhuizen, postkantoren enz. Om mensen naar deze kampen te lokken stopten de meeste Nederlandse gemeentes met het uitdelen van gratis voedsel voor de vluchtelingen. In de vluchtelingenkampen waren de omstandigheden niet optimaal. De barakken waarin de vluchtelingen sliepen waren niet winddicht en boden weinig bescherming tegen de koude en de regen. Sanitaire voorzieningen ontbraken vaak. De dagindeling binnen dergelijk vluchtelingenkamp bestond uit appèls, vaste eettijden, verplichte werkdienst enz. Toch was er ook tijd voor ontspanning, zoals bijvoorbeeld kranten, theatervoorstellingen en cabaret. Vele Belgische vluchtelingen leerden in de vluchtelingenkampen lezen en schrijven. Tot nu toe bestonden er nog geen algemene maatregelen in verband met het behandelen van vluchtelingen. Er werden na enkele incidenten in Nederland enkele wetten opgesteld. Enkele voorbeelden van Nederlandse wetten in verband met vluchtelingen: Gezinshereniging werd vanaf nu toegestaan, Belgen mochten werk zoeken buiten de kampen, meer politieke vrijheid, …

Vele Belgische vluchtelingen worden tewerkgesteld als mijnwerker, in havenbedrijven, in de metro of bij de spoorwegen. Vluchtelingen werden vaak ingezet door de regering als goedkope werkkracht. De vrouwen werden ook tewerkgesteld maar eerder in fabrieken. Frankrijk stelde vooral vluchtelingen (10 500) te werk in de metaalindustrie.

In tegenstelling tot de vluchtelingen kozen sommige Belgen er voor om in België te blijven. Zo gebeurde het dat vele families gescheiden werden. In deze tijd was het moeilijk om contact te houden met elkaar. Een manier waarop familieleden contact konden blijven houden was het schrijven van brieven. Door alle chaos, de steeds veranderende verblijfplaats van de vluchtelingen en de oorlog verliep de briefwisseling niet vlekkeloos. Dit zal leiden tot het ontstaan van kranten en tijdschriften.

4. Reactie op vluchtelingen

Belgische vluchtelingen werden in de Britse pers afgeschilderd als hulpeloos en aan hun lot overgelaten. Een reactie hierop was het opstarten van vele comités voor de Belgische vluchtelingen, in totaal 2500. Na enige tijd was de lokale bevolking bang dat de vluchtelingen niet meer zouden vertrekken en zich zouden settelen in het Verenigd Koninkrijk. Een veel voorkomende klacht van de lokale bevolking was dat de Belgische vluchtelingen onvoldoende dankbaar waren en dat er misbruik werd gemaakt van de goedaardigheid van de Engelsen. Na de oorlog wou de Britse regering alle vluchtelingen zo snel mogelijk het land uit. Eén van de manieren waarop dit versneld werd was door werkcontracten van Belgische vluchtelingen stop te zetten.

In Nederland waren de vluchtelingen ook welkom. Verschillende particuliere hulpcomités kwamen tot stand, zoals bijvoorbeeld het landelijke Nederlands Comité tot steun van Belgische en andere vluchtelingen in Amsterdam. In de Nederlandse kranten, zoals De Telegraaf en het Handelsblad, werden advertenties geplaatst om geld en kledij voor de Belgen in te zamelen. De Nederlandse regering nam eerst een afwachtende houding aan. De eerste hulpacties kwamen van Nederlandse burgers. Pas later zou de Nederlandse regering reageren door bijvoorbeeld vluchtelingenkampen te bouwen. Hier konden vluchtelingen terecht die geen geld hadden om te overleven maar ook vluchtelingen die crimineel gedrag vertoonden. Maar ook hier weer veranderde de houding van de Nederlanders ten opzichte van de Belgische vluchtelingen. Rapportering van werkloze Belgen die misbruik maakten van het opvangsysteem in Nederland zorgden voor een sceptische houding tegenover de Belgische vluchtelingen. De Nederlandse regering wou Belgische vluchtelingen opvangen maar langs de andere kant ook liefst zo snel mogelijk laten terugkeren naar hun land van oorsprong. De Belgische vluchtelingen die dan toch kozen om in Nederland te verblijven werden vaak geïnterneerd door een gebrek aan plaats en overbevolking. Sommige particulieren haalden zoveel mogelijk vluchtelingen in huis om een bepaalde vergoeding van de Nederlandse regering te ontvangen (0.35 gulden per volwassene, 0.20 gulden per kind). Dit leidde tot onhygiënische situaties wat dan weer leidde tot het uitbreken van verschillende ziektes.

In Frankrijk ontstonden er net zoals in Nederland vrijwillige hulpcomités. Deze werden georganiseerd door de hogere klasse van de maatschappij. Ook in Frankrijk voorzagen deze hulpcomités in kledij, woonplaats, voedsel enz. Opnieuw ontstond er na enige tijd een gevoel van wantrouwen tegenover de Belgische vluchtelingen. In Frankrijk vreesden de mensen dat de Belgische vluchtelingen hun job zouden overnemen. Tijdens het einde van de eerste wereldoorlog staan de vluchtelingen voor een moeilijke keuze: een nieuw leven opbouwen in het nieuwe gastland of terugkeren naar achtergebleven familie.

UITWERKING EN TIPS

1. Verhaal Sem's overgrootmoeder

Deze module start met het verhaal van Sem. Sem leest een dagboekfragment van zijn overgrootmoeder voor. In dit verhaal wordt de context van de eerste wereldoorlog geschetst. In dit fragment worden al redenen aangegeven waarom sommige Belgen wegvluchtten. In dit verhaal wordt de link gelegd tussen bronnen, het archief en vluchtelingen. Bij dit verhaal zijn twee foto's te zien. De linkse foto is een foto van Leuven tijdens de eerste wereldoorlog en de rechtse foto toont de vernieling van de toenmalige universiteitsbibliotheek te Leuven. Het verhaal kan klassikaal voorgelezen worden door een leerling of door de leerkracht. Een andere optie is dat de leerlingen dit verhaal zelfstandig lezen.

2. Opdracht 1 – filmfragment

De leerlingen kunnen hier, in deelopdracht A, een filmfragment bekijken door de QR-code te scannen. Er is ook een link te vinden van dit filmfragment onderaan deze alinea. In dit filmfragment is Jan aan het woord. Hij vluchtte als vijfjarige tijdens de eerste wereldoorlog naar Frankrijk. Dit filmfragment kan ook klassikaal bekeken worden. Deelopdracht B gaat over de transportmiddelen die de mensen toen voor handen hadden om te vluchten. De leerlingen moeten deze uit het filmfragment halen. Deze opdracht kan via een onderwijsleergesprek klassikaal overlopen worden of kan door de leerlingen individueel gemaakt worden. Als de leerkracht ervoor kiest om deze opdracht individueel te laten maken, moeten er computers of tablet voorzien worden zodat de leerlingen het filmfragment kunnen bekijken. Deelopdracht C gaat over de moeilijkheden die de vluchtelingen ondervonden bij het verblijf in een ander land. Deze moeilijkheden moeten de leerlingen uit het filmfragment zien te halen. Al deze deelopdrachten kunnen via een onderwijsleergesprek klassikaal of individueel ingevuld worden.

Link: *http://nieuws.vtm.be/binnenland/103008-jan-vluchtte-als-vijfjarige-voor-woi*

3. Definitie

In het groene kader staat de definitie van een vluchteling volgens de VN. Deze kan gedoceerd worden door de leerkracht of aan de hand van een onderwijsleergesprek aangebracht worden. De leerlingen hebben in het verhaal in de inleiding gelezen waarom de overgrootmoeder vluchtte tijdens de eerste wereldoorlog. Dankzij deze achtergrondinformatie kunnen de leerlingen aan de hand van een onderwijsleergesprek zelf een definitie van het begrip 'vluchteling' formuleren. Deze definitie kan ook aan de hand van verschillende voorbeelden afgetoetst worden. De leerlingen kunnen dan eerst zeggen of ze denken of het in een bepaald geval gaat om vluchten of niet. De definitie kan dan een controle zijn om te bepalen of het al dan niet het geval is. Zo kan de leerkracht een idee krijgen hoe de leerlingen denken over vluchtelingen.

4. Opdracht 2 – oorzaken

De leerlingen vervolledigen een mindmap. Bij deze opdracht worden de oorzaken of redenen voor vluchtelingen geordend. De leerlingen zagen al enkele redenen in het inleidend verhaal van deze module en kunnen enkele redenen uit de definitie van een vluchteling halen. De foto's onderaan de bladzijde kunnen een inspiratie zijn voor de leerlingen. De opdracht kan individueel of in duo's gemaakt worden. De leerkracht kan ook hier weer de opdracht klassikaal invullen via een onderwijsleergesprek.

5. Opdracht 3 – waarheen

Bij opdracht 3 staat een kaart van Europa met daarop enkele landen aangeduid. De leerlingen moeten deze landen benoemen. Dit kan eventueel met behulp van een atlas. De leerlingen leren zo naar welke landen de Belgische vluchtelingen vluchtten. Deze oefening kan, net zoals de vorige oefeningen individueel, per twee of klassikaal ingevuld worden.

6. Extra

Op het einde van deze module is nog een link naar een filmfragment voorzien. Dit is een fragment uit de ketnet serie 'kleine handen in een grote oorlog'. Het fragment duurt 20 minuten en gaat over vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog. In het begin van het fragment wordt het begin van de eerste wereldoorlog uitgelegd. In deze serie spelen kinderen en jongeren de hoofdrol. Dit filmfragment wordt voorzien voor de leerlingen indien ze meer achtergrondinformatie wensen. Het fragment wordt als 'extra' voorzien omdat het veel tijd in beslag neemt.

MODULE 3: ARCHIEFBEZOEK

In deze module gaan leerlingen zelf aan de slag in een archief. Ze raadplegen bronnen over vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog. Hier komen ze in aanraking met echte historische objecten. Ze krijgen echte verhalen te lezen van mensen die gevlucht zijn tijdens de eerste wereldoorlog. Dit is een unieke kans voor leerlingen. Dit educatief pakket is gebaseerd op een samenwerking met het archief van Erfgoedcel Annuntiaten Heverlee. Samenwerken met een ander archief is ook mogelijk. De archiefstukken die gebruikt worden kunnen ook teruggevonden worden in bijlage.

Duur: 50 minuten + tijd nodig voor verplaatsing

DOELSTELLINGEN

Leerlingen kunnen:

- zelfstandig een bron raadplegen in een archief.
- de regels die gelden in een archief toepassen tijdens een archiefbezoek.
- hun eigen mening op een gestructureerde en respectvolle manier meedelen aan groepsleden.
- hun gevoelens, meningen en ondervindingen voorstellen aan de hand van een stripverhaal of collage.

ACHTERGRONDINFORMATIE

Schema 'Hoe zoek ik een bron op?', zie bijlage.

UITWERKING EN TIPS

1. Inleiding

Het verhaal van Sem biedt hier weer een inleiding tot het archiefbezoek. Hij zet in zijn verhaal de leerlingen aan om ook zelf bronnen te onderzoeken. Dit verhaal kan klassikaal voorgelezen worden door de leerkracht of door een leerling. Het kan ook individueel gelezen worden. Deze inleiding kan ook voor het archiefbezoek gelezen worden, zodat er niet te veel tijd verloren gaat in het archief zelf.

2. Opdracht 1 – bron opzoeken

Tijdens het archiefbezoek is het de bedoeling dat leerlingen zelf een bron opzoeken. In dit educatief pakket werken leerlingen samen in groepjes rond verschillende bronnen. In dit pakket zijn er drie bronnen uitgewerkt, deze vind u terug in bijlage, alsook de fiches met achtergrondinformatie per bron.

De leerlingen kunnen in drie groepen verdeeld worden, waarbij elke groep rond een ander bron werkt. Het is ook mogelijk om de leerlingen rond één dezelfde bron te laten werken of alle leerlingen met alle bronnen te laten werken. Deze groepjes kunnen op voorhand door de leerkracht meegedeeld worden of kunnen de leerlingen zelf vormen.

Bij deelopdracht B vinden de leerlingen een kader, het doel van het bezoek aan het archief is dat ze deze fiche invullen.

Na de verdeling van de groepen en de verdeling van de bronnummers, krijgen de leerlingen de fiche die bij hun bron hoort. De autenthieke bron moeten ze dan opzoeken in het archief, hiervoor dient de kolom 'trefwoorden'. De leerlingen kunnen gebruik maken van het schema uit de eerste module om de bron op te zoeken. In afspraak met het archief kan er gekozen worden om de bronnen klaar te leggen in de leeszaal of niet. Ons leek het interessanter om de leerlingen zelf bronnen op te laten zoeken. Dit valt natuurlijk af te spreken met het archief.

Nadien vullen ze de overige kolommen in. Het is belangrijk om de vragen, naargelang het klasniveau, goed af te bakenen zodat deze vragen duidelijk zijn voor de leerlingen. Bij de laatste kolom 'korte inhoud/beschrijving' is het de bedoeling dat leerlingen a.d.h.v. de vragen die op de fiche vermeld staan.

Met deze informatie gaan ze aan de slag in opdracht 2. In dit educatief pakket baseren wij ons op bronnen die beschikbaar zijn in het archief van de zusters Annuntiaten te Heverlee. Indien er samengewerkt wordt met een ander archief zal de opdracht misschien aangepast moeten worden, afhankelijk van de beschikbare bronnen. Er kan eventueel aan document uitwisseling gedaan worden als beide archieven tijdig verwittigd worden. Is naar het archief gaan geen optie, kan de opdracht worden uitgevoerd m.b.v. de bronnen in bijlage

3. Opdracht 2 – creatieve opdracht

Bij deze opdracht gaan de leerlingen op een creatieve manier aan de slag rond de bron die ze opzochten. De leerlingen kunnen kiezen om een collage of strip te maken waarin duidelijk wordt waarover de bron die ze opzochten gaat. Dit kan via een groepswerk, duowerk of individueel werk. Deze opdracht kan in de klas gemaakt worden, indien hier ruimte voor is of kan meegegeven worden als huistaak. Laat de leerlingen de kolom die ze in het archief moesten invullen nog eens opnieuw bekijken. Hieruit kunnen ze kernwoorden voor hun collage of strip halen.

MODULE 4: VLUCHTEN VANDAAG

In deze laatste module wordt alle informatie die de leerlingen in vorige modules bespraken verwerkt. Hier wordt de focus gelegd op vluchtelingen vandaag. Meer bepaald Syrische vluchtelingen. Net zoals de Belgische vluchtelingen wordt hier aandacht besteed aan de ervaringen van de vluchtelingen. Leerlingen zoeken gelijkenissen en verschillen tussen de Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog en de Syrische vluchtelingen vandaag. In deze module wordt de informatie nog verder uitgediept.

Duur: 40 - 50 minuten

DOELSTELLINGEN

Leerlingen kunnen:

- hun zelfgemaakte strip of collage samenvatten in enkele woorden en hiervan een krantenkop maken.
- informatie halen uit een kaart.
- voor- en nadelen formuleren voor een bepaalde manier van reizen.
- op een constructieve manier hun mening geven rond de vluchtelingencrisis vandaag de dag.
- zelf nadenken over mogelijke oplossingen voor de vluchtelingencrisis in België

ACHTERGRONDINFORMATIE

Het conflict in Syrië dat aan de basis ligt van de huidige vluchtelingencrisis startte in 2011. Opstanden tegen de Syrische regering met aan het hoofd Bashar al-Assad, liggen aan de basis van dit conflict. Het regime trad hard op tegen de opstandelingen waardoor het geweld in Syrië escaleerde. Het conflict sleept nu al 5 jaar aan. Te midden van dit conflict krijgt een terroristische en extremistische groep de kans om zich uit te breiden en meer macht naar zich toe te trekken. Sinds 2014 komt IS op in Syrië, waardoor nog meer mensen het land uit willen vluchten.

1. Wie?

Voorlopig zijn 4.602 200 Syriërs het land ontvlucht. 7,6 miljoen Syriërs zijn op de vlucht in eigen land. Op de vlucht zijn ook 2,4 miljoen kinderen.

2. Waar?

De meeste Syrische vluchtelingen vluchten in eigen land of naar de omliggende buurlanden. 2.181.300 vluchtelingen weken uit naar buurland Turkije, 1.078.300 naar Libanon, 630.800 naar Jordanië en 245.100 naar Irak.

In onderstaande grafiek zie je waar de vluchtelingen worden opgevangen in de regio.

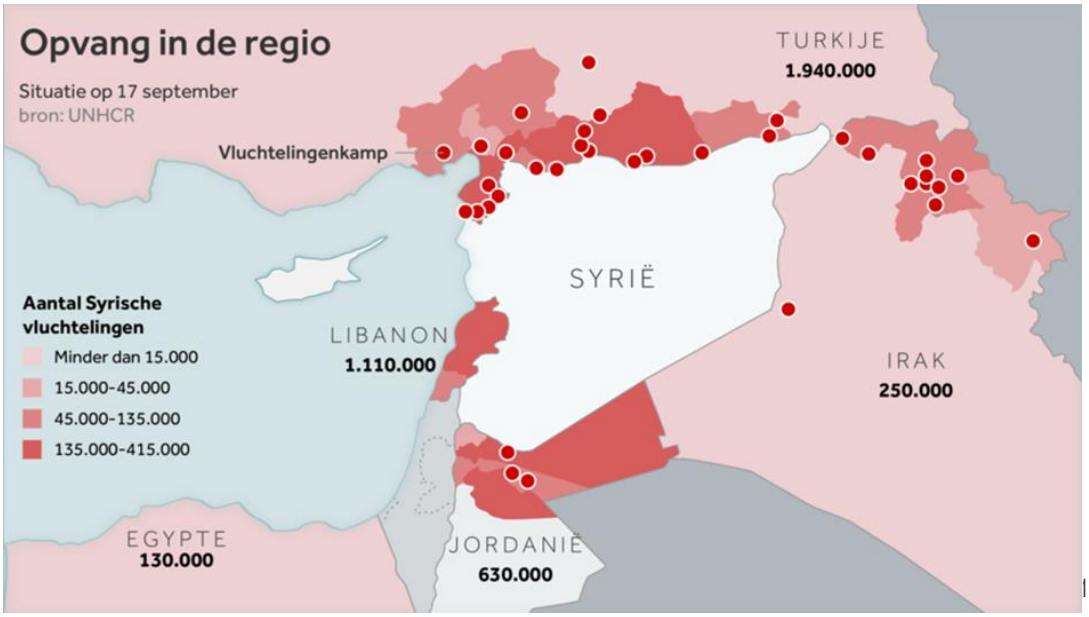

De politieke situatie in deze buurlanden is niet stabiel en soms gevaarlijk. Daarom vluchten sommige Syriërs naar Europa, tot nu toe zijn dat 270.000 mensen die hier asiel willen aanvragen. De opvang van de vluchtelingen gebeurde eerst vooral door ngo's en vrijwilligers.

[1] NOS, LARS BOOGAARD, *De vluchtelingencrisis in vijf grafieken*, http://nos.nl/artikel/2063227-de-vluchtelingencrisis-in-vijf-grafieken.html

Op deze kaart zie je hoe de vluchtelingen in Europa verdeeld worden over de verschillende Europese landen.

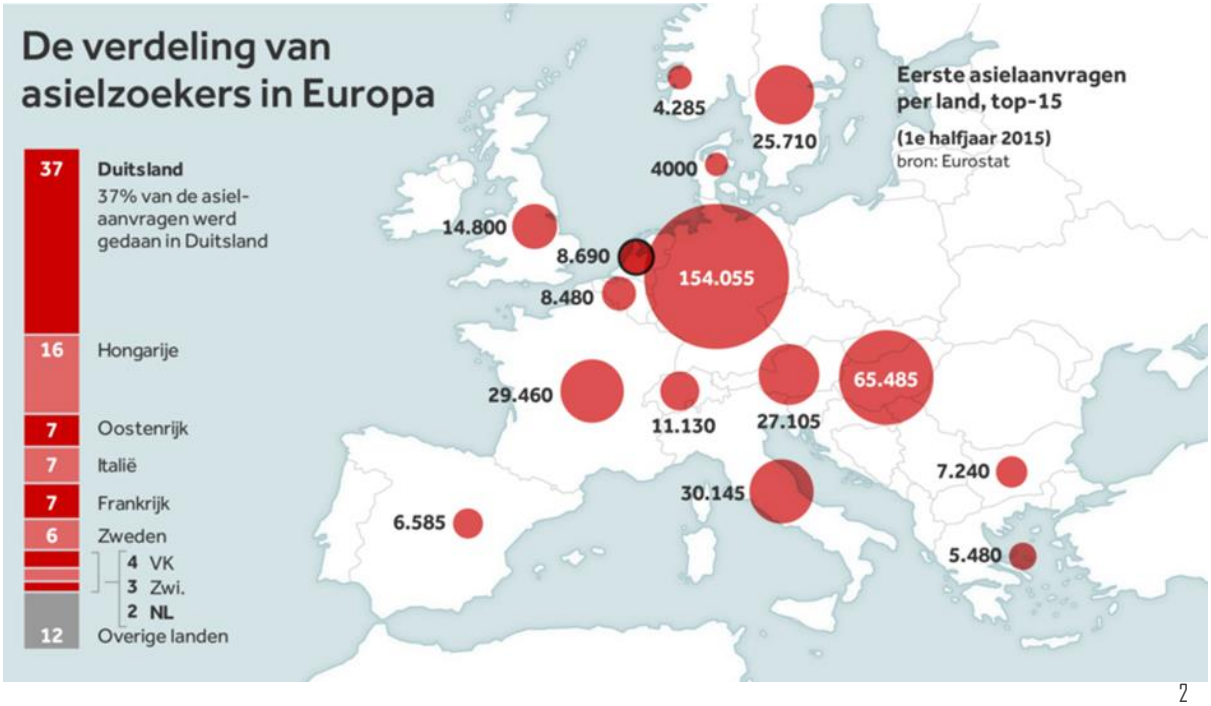

[2]

3. Omstandigheden en opvang

In de meeste buurlanden waar de Syrische vluchtelingen heen trekken zijn kampen opgericht om de vluchtelingen op te vangen. Uit statistieken van de Verenigde naties en Unicef blijkt dat een grote meerderheid van de vluchtelingen niet terecht kan in een vluchtelingenkamp.

Opvang in de buurlanden:

Amnesty International onderzocht de situatie in vluchtelingenkampen. In Balkan landen zoals Macedonië en Servië werden gevallen van geweld tegen migranten ontdekt. In Oostenrijk werd de situatie aangekaart hoe vluchtelingen worden opgevangen. Niet enkel in Europa werd de situatie van de Syrische vluchtelingen onderzocht, ook in buurlanden zoals Turkije werd onderzoek gedaan. In Turkije werd ontdekt dat mensenrechten geschonden werden door de vluchtelingen vast te houden in detentiecentra of door Syrische vluchtelingen terug te sturen naar hun land van herkomst.

[2] NOS, LARS BOOGAARD, *De vluchtelingencrisis in vijf grafieken*, http://nos.nl/artikel/2063227-de-vluchtelingencrisis-in-vijf-grafieken.html

Opvang in Europa:

De twee hoofdroutes die door de vluchtelingen gebruikt worden, is de Balkan route en de route langs Italië, waarvan grotendeels van de vluchtelingen aankomt op het eiland Lampedusa. Waarvan de eerste de veiligste is (omdat de boottocht hier korter is). Door de sluiting van de Balkan route wordt de druk op Griekenland (dat zelf met financiële problemen kampt) groter.

Hier wordt de situatie onhoudbaar, zo'n 50.000 vluchtelingen zouden nu 'vastzitten' op het Griekse schiereiland. Waarvan zo'n duizenden in de oude luchthaven nabij Athene. De voorzieningen zijn beperkt en onvoldoende voor het grote aantal vluchtelingen dat toekomt. Dat wordt ook bevestigd door de mensenrechtenorganisaties. Door de sluiting van de balkanroute verschuift nu de focus naar het Italische schiereiland, zie kaart hieronder. [3]

[3] IOM, DS-infokaart, http://www.standaard.be/cnt/dmf20160516_02290638

4. Reactie op vluchtelingen

In de buurlanden:

Turkije is het land met de grootste toekomende migratiestroom. In ruil voor de opvang van de Syrische vluchtelingen en het tegenhouden van de doorstroom naar Europa, vraagt Turkije een financiële compensatie aan de Europese Unie.

In Europa:

Europa steunde in het begin van de vluchtelingencrisis vooral de landen waar de vluchtelingen terecht kwamen, aan de hand van financiële hulp. Vanaf juni 2015 overlegde de Europese Unie over de herverdeling van de vluchtelingen binnen Europa (zie kaart hierboven). Binnen de Europese Unie verschilt de omgang met vluchtelingen van land tot land. Er zijn landen die meer vluchtelingen opvangen dan andere landen. Duitsland en Zweden voeren een actief opvangbeleid, in tegenstelling tot Polen en Bulgarije die de grenzen volledig sluiten. Ook de reactie van de bevolking op de vluchtelingen verschilt per land, zelfs in een land kunnen er grote meningsverschillen zijn wat betreft vluchtelingen.

We vermelden ook graag dat het fenomeen 'vluchtelingen' groter is dan enkel en alleen de problematiek in Syrië. Wereldwijd zijn er ruim 60 miljoen mensen op de vlucht voor geweld, schending van de mensenrechten, … Hieronder een grafiek van de afkomst-landen van vluchtelingen.

[4]

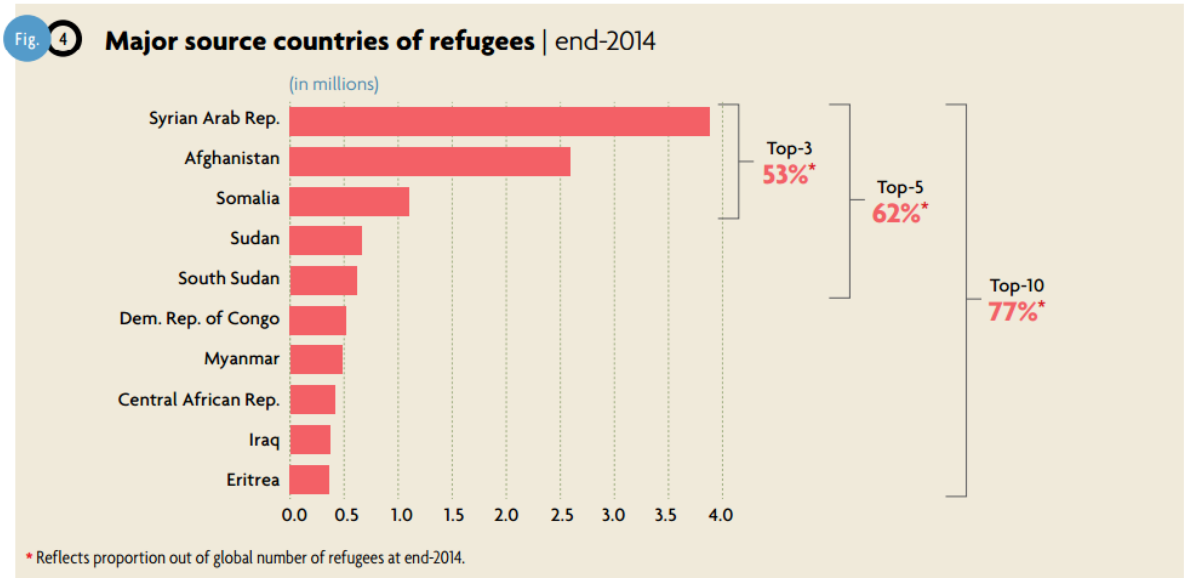

[4] UNHCR, *UNHCR Media page for Global Trends Report*, http://www.unhcr.org/556725e69.html

Hieronder een grafiek van de landen die de meeste vluchtelingen opvangen.

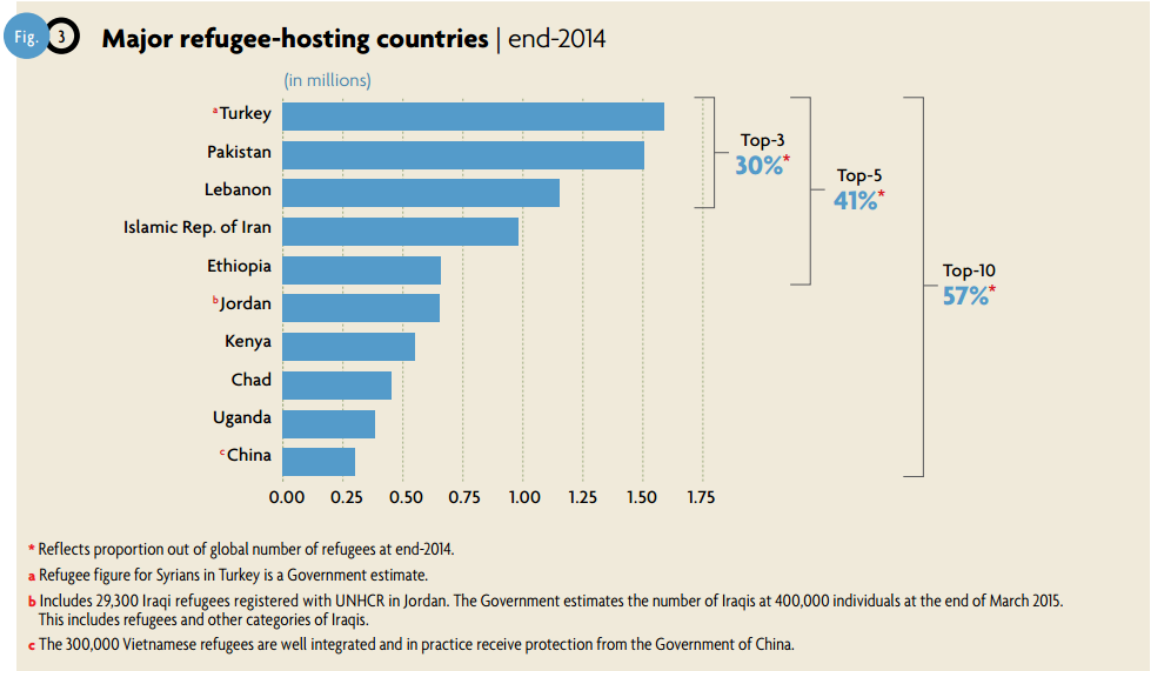

[5]

UITWERKING EN TIPS

1. Verhaal Sem

In dit verhaal maakt Sem de link tussen vluchtelingen vroeger en nu, doordat hij beelden op de tv ziet die hem doen denken aan de foto's in het archief. Hij vraagt zich af welke verschillen er zijn tussen de vluchtelingen vroeger en nu. Het behandelt m.a.w. de probleemstelling voor deze module "Wat zijn de verschillen tussen de vluchtelingen vroeger en vandaag de dag?" Dit verhaal kan klassikaal voorgelezen worden door de leerkracht of door een leerling.

2. Denkkader

Bij deze denkkader moeten de leerlingen de foto's bekijken van vluchtelingen vroeger en nu. Bij deze oefeningen is het de bedoeling dat leerlingen nadenken over de verschillen vroeger en nu, deze verschillen zullen nog besproken worden in de volgende deelopdrachten.

3. Opdracht 1 – krantenkoppen

In deze opdracht verwerken de leerlingen hun collage die ze hebben moeten maken als verwerking op de vorige module. Dit doen ze a.d.h.v. een krantenkop die ze moeten maken die hun collage beschrijft.

Als voorbeelden staan er verschillende krantenkoppen van vroeger en nu afgebeeld. Dit kan hen inspiratie geven om zelf een titel te bedenken.

[5] UNHCR, *UNHCR Media page for Global Trends Report*, http://www.unhcr.org/556725e69.html

4. Denkkader

De krantenkoppen kunnen ook klassikaal besproken worden. Welke koppen zijn van vroeger? Welke zouden vandaag in de krant staan? Zou het ook omgekeerd kunnen? Dit geeft de leerlingen een goed beeld dat vluchten iets van alle tijden is.

5. Opdracht 2 – waarheen

Hier wordt er gewerkt met een kaart van de vluchtelingen vandaag. A.d.h.v. verschillende deelopdrachten komen de leerlingen te weten waar de Syrische vluchtelingen vandaag naartoe vluchten. De opdrachten beginnen eenvoudig, met het bekijken van de kaart. Voor leerlingen van het eerste jaar secundair is het belangrijk dat ze leren kijken naar de titel van de kaart zodat ze weten over wat de kaart handelt. Nadien, met de tweede en derde vraag, moeten de leerlingen de kaart aflezen. De vierde vraag moeten de leerlingen berekenen hoeveel vluchtelingen de buurlanden opvangen. De laatste vraag is het besluit, hier moeten de leerlingen het onderscheid maken tussen de buurlanden en Europa.

Deze opdracht kan onder begeleiding van een leerkracht gebeuren, maar dit is niet noodzakelijk aangezien de opdrachten eenvoudig worden opgebouwd. De opdracht kan, als deze individueel gemaakt wordt, eerst mondeling klassikaal worden toegelicht. Bij de vergelijking kijken de leerlingen terug naar opdracht 3 bij module 2, die handelt over waar vluchtelingen van de eerste wereldoorlog werden opgevangen. Nadien moeten de leerlingen nadenken waarom vluchtelingen vandaag ook een lange tocht naar Europa wagen.

6. Infokader

In deze kader kunnen de leerlingen lezen waarom mensen vandaag uit hun land vluchten.

7. Opdracht 3 – vervoer

In deze opdracht wordt het vervoer waarmee vluchtelingen vluchten besproken en vergeleken. In het begin van deze opdracht leven de leerlingen zich in in een situatie. Namelijk, wat als zij zouden moeten vluchten. Welk vervoersmiddel zouden ze hiervoor gebruiken? In bijlage van deze bundel zijn er verschillende tickets van verschillende vervoersmiddelen. Hierop staan telkens andere gegevens.

De leerlingen krijgen in het begin een budget van 350€. Het is aan hen om na te denken over welk vervoersmiddel zij zouden kiezen om te vluchten. Het is belangrijk om tegen de klas te zeggen dat ze ook nog eten moeten kopen van het budget. Nadien vullen de leerlingen de fiche in. Dit kan best in groep gebeuren. De leerlingen zullen discussiëren over de voor- en nadelen van elk vervoersmiddel. Nadien kan er klassikaal besproken worden waarom de leerlingen voor een bepaald vervoersmiddel hebben gekozen. De opdracht kan ook nog uitgebreid worden door per groep een identiteit te voorzien van het gezin dat ze zijn. Dit gezin zal een bepaald inkomen hebben, waardoor er misschien per klasgroep meerdere verschillende antwoorden zullen komen. Bij de vergelijking moet de leerlingen nadenken welke van de vervoersmiddelen vroeger ook gebruikt werden.

8. Opdracht 4 – opvang

Ook in deze opdracht wordt de eerste wereldoorlog vergeleken met vandaag. Doorheen deze opdracht zijn er infokaders over vluchtelingenkampen en de organisaties die vluchtelingen helpen. Nadien krijgen de leerlingen een filmpje te zien, de link vind je ook op het einde van deze alinea, over een jongen die in een vluchtelingenkamp woont. In de opdracht moeten ze omcirkelen welke elementen in het huis er ook in het vluchtelingenkamp zijn. Hierdoor beseffen de leerlingen hopelijk dat er weinig luxe is in een vluchtelingen kamp. Dit kan natuurlijk ook na het bekijken van het filmpje benadrukt worden d.m.v. een onderwijsleergesprek rond het filmpje. Nadien mogen de leerlingen ook zelf nadenken waarom ze zelf niet/wel graag in een vluchtelingenkamp zouden wonen.

Link: *https://www.youtube.com/watch?v=bf4bQMG7FSQ*

Het tweede deel van de opdracht handelt over de opvang van de vluchtelingen van de eerste wereldoorlog. Dit wordt besproken a.d.h.v. een krantenartikel uit de eerste wereldoorlog en enkele vragen die hierbij horen. Als leerkracht is het belangrijk om de leerlingen goed te begeleiden bij deze opdracht aangezien dit soms moeilijk geschreven is. Als besluit vullen de leerlingen een vergelijkend kader in.

9. Opdracht 5 - reactie

Opdracht 5 vinden wij zeer belangrijk, aangezien de leerlingen hier moeten nadenken over de vluchtelingencrisis vandaag. Ze vinden hier enkele bronnen met meningen over hoe mensen hier bij ons denken over de vluchtelingencrisis. Natuurlijk kan hier ook gewerkt worden met artikels uit de actualiteit. Onderaan in de denkkader staan er enkele vragen die de leerlingen individueel of per twee kunnen oplossen. Ze kunnen hun belangrijkste bevindingen eventueel opschrijven in een mind map. De laatste vraag is een uitbreiding en hoeft niet per sé in de klas behandeld te worden. Maar dit is wel mogelijk naargelang de sterkte van de klasgroep.

10. Infokader - Actiepunten

Op pagina 33 van de leerlingenbundel vindt u ook nog een puntenplan, hierop staan acties om de vluchtelingencrisis helpen aan te pakken. Dit kan de leerlingen helpen om opdracht 5 op te lossen.

11. Infokader - Samenvatting

Hier vinden de leerlingen een overzicht van deze module waarbij de eerste wereldoorlog vergeleken wordt met de Syrische vluchtelingen vandaag de dag.

BIJLAGE

1. Interessante websites
2. Schema 'Hoe zoek ik een bron op?' – module 2
3. Schema: 'Hoe zoek ik een bron op?' ingevuld voorbeeld – module 2
4. Fiches bronnen archiefbezoek – module 3
5. Archiefbronnen – module 3
6. Kaartjes vervoer – module 4 opdracht 3
7. Oplossing leerlingenbundel

1. INTERESSANTE WEBSITES

UNHCR http://www.unhcr.nl/	Op deze site vind je allerlei recent cijfermateriaal over vluchtelingen maar ook allerlei informatie over vluchtelingen.
UNICEF https://www.unicef.be/nl/	Informatie en artikels over kinderen die vluchteling zijn. https://www.unicef.be/nl/?s=vluchtelingen+&lang=nl
VLUCHTELINGENWERK https://www.vluchtelingenwerk.be/	Allerlei documentatie en informatie over vluchtelingen. Ook zijn hier andere educatieve pakketten en informatiebrochures te vinden.
AMNESTY INTERNATIONAL https://www.aivl.be/	Informatie en artikels over vluchteling zijn. https://www.aivl.be/zoek/vluchtelingen
RODE KRUIS http://www.rodekruis.be/	Informatie over de opvang van vluchtelingen. http://www.rodekruis.be/wat-doen-we/hulp-wereldwijd/opvang-asielzoekers/
DE VLUCHTELINGENCRISIS IN 25 VRAGEN EN ANTWOORDEN	http://multimedia.tijd.be/vluchtelingen/
OPINIEARTIKEL	https://pieterserrien.be/2015/09/07/waarom-wij-belgen-meer-zouden-moeten-doen-voor-de-vluchtelingen/

2. SCHEMA 'HOE ZOEK IK EEN BRON OP?' – MODULE 2

HOE ZOEK IK EEN BRON OP?

STAP 1

1) Zoek een trefwoord om je bron op te zoeken:
   - Wat?
   - Wanneer?
   - Waar?
   - Wie?

2) Welke soort bronnen zouden interessant kunnen zijn?

STAP 2

Welke soort bronnen zijn interessant voor jouw thema?
- Affiche
- Krantenartikel
- Filmfragment
- Brieven
- Dagboek
- Foto
- ....

STAP 3

Ik zoek op in de inventaris
1) Databank:
   - Online of in de leeszaal
   - Zoek aan de hand van trefwoorden.
   - Noteer interessante nummers.

2) Bronnenoverzicht:
   - Bekijk de inhoudstafel.
   - Noteer de interessante nummers.

STAP 4

Heb je een goede bron gevonden?
1) JA: De archivaris bekijkt of je de bronnen mag raadplegen en gaat je bron(nen) halen.

2) NEEN: Ga terug naar stap 1 en probeer een ander trefwoord. Verwittig de archivaris voor hulp.

STAP 5

- Onderzoek je bron.
- Noteer interessante gegevens uit je bron.
- Vraag eventueel een scan of kopie van je bron.

STAP 6

Ruim alles netjes op en geef de bron(nen) terug aan de archivaris.

GOED GEWERKT!

3. SCHEMA 'HOE ZOEK IK EEN BRON OP?' INGEVULD VOORBEELD – MODULE 2

HOE ZOEK IK EEN BRON OP?

STAP 1

Ik wil weten welke groepen er op de eerste editie van Rock Werchter speelden.

1) Ik zoek op het trefwoord:

Wat? Muziekfestival
Wanneer? 1975
Waar? Werchter

STAP 2

Welke soort bron zou interessant zijn?
- Affiche
- Krantenartikel
- Filmfragment

STAP 3

Ik zoek op in de inventaris
1) Online:
   - Ik zoek op het trefwoord(en) 'festival, Werchter, Rock Werchter'.
   - Ik noteer interessante nummers.

2) Register:
   - Ik kijk naar de inhoudstafel.
   - Ik noteer de interessante nummers.

STAP 4

Ik heb een affiche gevonden met de artiesten die optraden tijdens de eerste editie van Rock Werchter.

Ik vraag aan de archivaris of ik de bron mag bekijken en gaat mijn bron halen.

STAP 5

Ik noteer de verschillende muziekgroepen en vraag of ik een foto mag nemen van de affiche.

STAP 6

Ik ruim alles op en geef de affiche terug aan de archivaris.

GOED GEWERKT!

Fiche bron 1

- Kon Marie direct na de oorlog naar huis terugkeren?
- Wat was er veranderd toen ze terugkeerde naar huis?

Op deze foto zijn Belgische kinderen te zien die gevlucht zijn tijdens de eerste wereldoorlog.
Vooraan in het midden zie je een kind op de schoot van een man met een baard. Dit meisje is Marie Vasseur.
Zij vluchtte samen met haar twee zussen Julia en Angeline en haar broer August.
Marie werd geboren op 2 augustus 1914 in West-Vleteren. Marie werd al op éénjarige leeftijd wees. Haar moeder stierf op 15 augustus 1915.
Haar vader Jules bleef achter met vier kinderen.
Marie en de rest van het gezin werden door de zusters van Reninge geëvacueerd uit West-Vleteren. Samen vertrokken ze naar Albi.
Haar vader Jules vluchtte naar Roesbrugge.
Samen met Karel De Groote werkte hij voor het Franse leger.
Ze kregen de opdracht om in Argentinië koeien te kopen en te vervoeren naar Frankrijk om de Franse soldaten te voeden.
Marie en haar broer en zussen verbleven tijdens de oorlog in Albi.

Marie en andere vluchtelingen mochten van de Belgische regering na de oorlog niet onmiddellijk teruggaan naar huis. In de Westhoek waren veel huizen vernield waardoor er een tekort was aan woningen. Marie en de rest van het gezin keerden in 1920/1921 terug naar België. Vader Jules was toen al hertrouwd met zijn tweede vrouw. Hij was verhuisd naar de woonplaats van deze tweede vrouw. De kinderen hadden hun vader al 5 of 6 jaar niet meer gezien. Bij hun terugkeer was er veel veranderd. Dit was een enorme schok voor de kinderen. Tijdens hun vverblijf in het buitenland sprak Marie geen Nederlands. Bij haar thuiskomst moest ze dus Nederlands leren. Dit was niet enkel voor Marie het geval. Veel gevluchte kinderen kwamen terug in een hele andere wereld dan die ze altijd hadden gekend.

Fiche bron 2

Lees het fragment in het dagboek, de leerkracht vertelt je wat je moet lezen.

Dit is een dagboekfragment van een meisje dat tijdens het begin van de eerste wereldoorlog nog heel jong was. Na de oorlog heeft ze dit dagboek opgeschreven met alle gebeurtenissen die ze zich nog herinnerde.

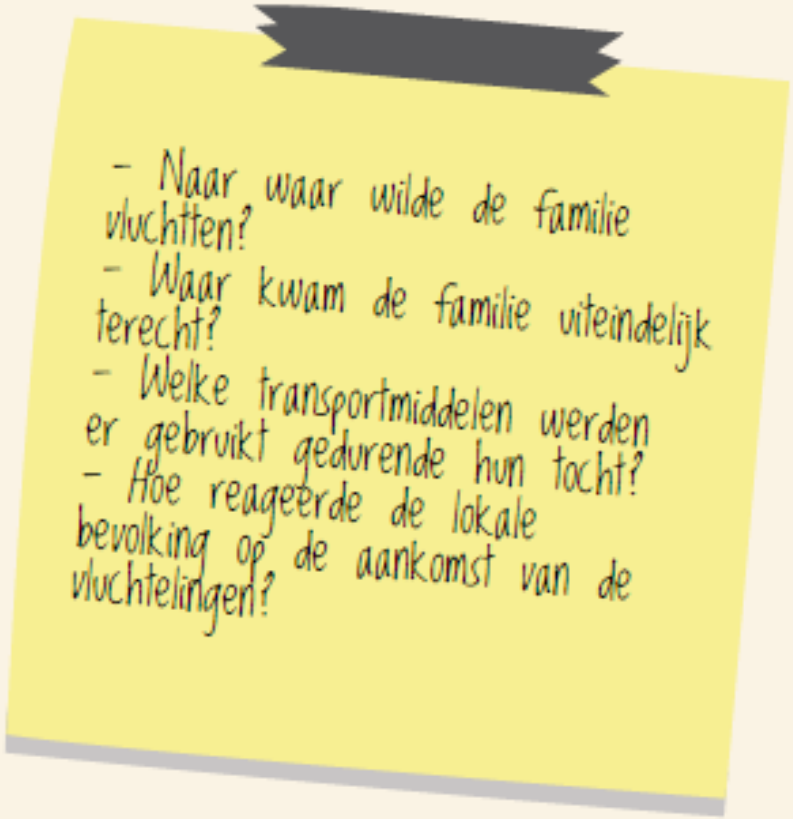

Fiche bron 3

- Hoe hielpen de Zusters de vluchtelingen in Heverlee?
- Welk beeld krijgt de wereld van de Duitse soldaten?

Lees het fragment dat de leerkracht je toewijst.

Dit is een verslag van de broeders van liefde. Broeder Hypolyte vertelt hoe de Duitse soldaten Leuven binnenvielen.
Duitse soldaten schoten in het rond en staken vele huizen en gebouwen in brand. Vele Leuvenaars, waaronder de broeders en de kinderen, vluchten naar Heverlee. Ze gebruiken alles wat ze hebben: kruiwagens, karren en vrachtwagens. In dit fragment lees je hoe ze worden opgevangen in Heverlee.

5. ARCHIEFBRONNEN – MODULE 3

BRON 1

BRON 2

1

De familie Puttemans en Storms logeerden in een hospita
daar tante geen plaats had voor zoveel volk; ze zoude
toch naar Engeland vertrekken met de andere vlucht-
lingen. Wij hoopten veilig te zijn in Antwerpen of met
tante en haar zoon en schoondochter naar Engeland
te vluchten daar Jef aan de veerdienst verbonden was
's Avonds misten wij broer Rik. Hij had zich aange-
sloten bij de familie Puttemans om langs Engeland
met Louis naar 't front te kunnen vertrekken. Wat
een held van 14 jaar! maar toch flink van hem.
Maar — hij moest mee terug.
Het Belgisch leger raadde vader aan naar Holland
te vluchten. Weer op straat. Te voet langs Austruwee
Kapelle-op-den-Bos waar we 's nachts om 11u op
de stoep zaten zoals Jozef en Maria te Bethleem,
nergens open deur te vinden. We zagen er natuurlijk
slordig uit na zo veel dagen rondzwalen. Vader
liep alle kantoren af om wat bloem of brood vast
te krijgen en om naar Holland te kunnen vertrek-
ken. Het fort van Walem sprong de lucht in
en opeens mochten we in de villa's binnen. Die
mensen verhokten in der haast. Ik heb in een
van die huizen, op de zolder, in schaveling ge-
slapen. De volgende dag werden we met andere
vluchtelingen, letterlijk, in een gewezen kalkwagen
gegooid en toch sliep ik als een roos in — — — Vaders
armen. We reden naar 't schijnt langs Essen, en
Rozendaal naar Rotterdam. Daar werden we
met veel liefde ontvangen en kregen er drinken.
We moesten verder per boot naar Amsterdam,
een soldaat droeg mij in 't ruim van het schip
's Nachts logeerden we in een ziekenhuis, vrouwen
en kinderen in een zaal, de mannen in een

2

andere "paillasse par terre. Ik wilde van vad
niet scheiden en wist mij behendig, tussen mon
Gust en vader onder de dekens te stoppen, mam
moest nog voor de andere kinderen zorgen.
's Onderdaags ging de tocht verder per rijtuig
langs Voorschoten en Leiden, naar Wassenaar.
In het patronaat wachtten ons lieve juffrouwen
en gedienstige heren die grote kazen doorsneden
om onze hongerige Belgen te voldoen. Maar dan
kwam de kat op de kond. Die brave mensen name
vluchtelingen mee, ieders volgens zijn vermogen.
Zij zelf hadden moeilijkheden daar het hoveniers en
bloembollenkwekers waren en de artikelen op dat og
blik niet gevraagd werden.
Vader en moeder werden geplaatst bij de Heer
Vanderelde - Korsekous, Grootmoeder bij de kleerm
ker, Rik bij tante Pikke, Marie bij de familie de Gre
Pauline en ik bij Opa en Opoe van Tol en oom Hen
en tante Daatje.
't Is al klapend dat ze me meenamen anders wa
het hun niet gelukt. Wat zijn die mensen goed voo
ons geweest. Alle drie meisjes werden we in een
eender potje gestoken, we kregen speelgoed, aan
bakte expres voor ons krentenbrood in de oven van
haar kachel, en toch huilde ik dagelijks, om naar
vader en moeder te kunnen gaan drie straten ver
Wat heeft Herman met mij gewandeld op de zolder
mij op zijn fiets een eindje laten meerijden, stroo
laten gaan kopen, dat alles om mij te troosten.
Gaarne had ik hun om dit alles hunnedank betuig
vele jaren hebben we geschreven maar kregen geen
antwoord. Twee dochters van moeders zuster,
tante Colette waren met ons in Wassenaar.

BRON 3

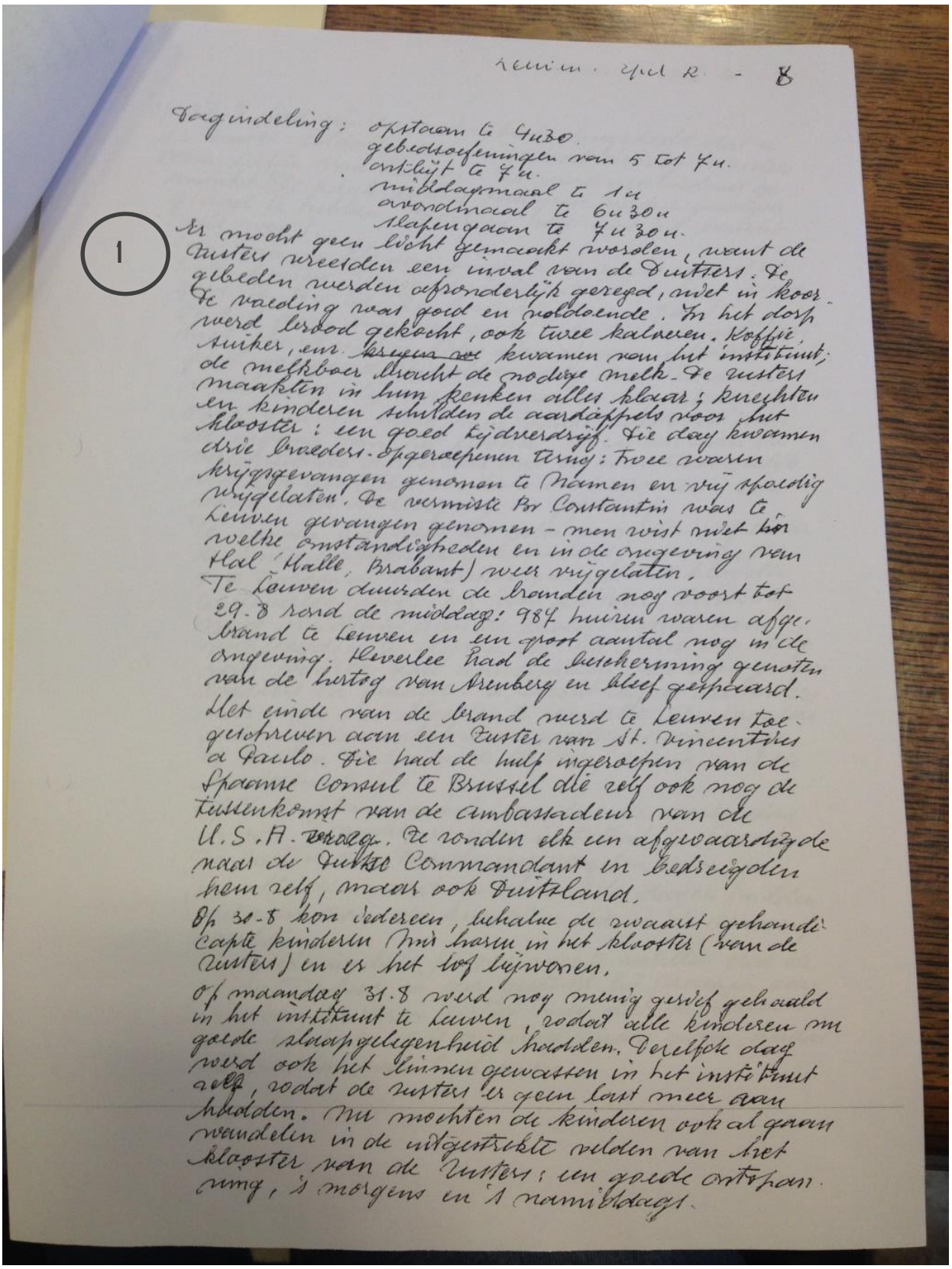

Leuven. Epel R. - 8

Dagindeling: opstaan te 4u30.
gebedsoefeningen van 5 tot 7u.
ontbijt te 7u.
middagmaal te 1u
avondmaal te 6u30u
slapengaan te 7u30u.

1

Er mocht geen licht gemaakt worden, want de Zusters vreesden een inval van de Duitsers. De gebeden werden afzonderlijk gezegd, niet in koor. De voeding was goed en voldoende. In het dorp werd brood gekocht, ook twee kalveren. Koffie, suiker, enz. ~~kregen we~~ kwamen van het instituut; de melkboer bracht de nodige melk. De Zusters maakten in hun keuken alles klaar; knechten en kinderen schilden de aardappels voor het klooster: een goed tijdverdrijf. Die dag kwamen drie broeders-opgeroepenen terug: twee waren krijgsgevangen genomen te Namen en vrij spoedig vrijgelaten. De vermiste Br Constantin was te Leuven gevangen genomen - men wist niet in welke omstandigheden en in de omgeving van Hal (Halle, Brabant) weer vrijgelaten.
Te Leuven duurden de branden nog voort tot 29.8 rond de middag: 987 huizen waren afgebrand te Leuven en een groot aantal nog in de omgeving. Heverlee had de bescherming genoten van de hertog van Arenberg en bleef gespaard.
Het einde van de brand werd te Leuven toegeschreven aan een Zuster van St. Vincentius a Paulo. Die had de hulp ingeroepen van de Spaanse Consul te Brussel die zelf ook nog de tussenkomst van de ambassadeur van de U.S.A. ~~vroeg~~. Ze zonden elk een afgevaardigde naar de Duitse Commandant en bedreigden hem zelf, maar ook Duitsland.
Op 30-8 kon iedereen, behalve de zwaarst gehandicapte kinderen Mis horen in het klooster (van de Zusters) en er het lof bijwonen.
Op maandag 31.8 werd nog menig gerief gehaald in het instituut te Leuven, zodat alle kinderen nu goede slaapgelegenheid hadden. Dezelfde dag werd ook het linnen gewassen in het instituut zelf, zodat de Zusters er geen last meer aan hadden. Nu mochten de kinderen ook al gaan wandelen in de uitgestrekte velden van het klooster van de Zusters: een goede ontspanning, 's morgens en 's namiddags.

2

Op 27-8 had een Duits dagblad meegedeeld dat er 13 Duitse soldaten waren gedood door de Broeders van Liefde van Leuven. Zo werd geschiedenis gemaakt. (De zaak schijnt toch geen verdere gevolgen gehad te hebben. Iedereen wist dat het bericht vals was).
Een van de kleinen ging in de nacht van 1 op 2-9 buiten. Twee broeders vonden hem 's morgens te 4u 30. De bewaker was in fout.
Op 2-9 ging men nog gerief halen in het instituut met paard en kar. Van dan af was iedereen goed gelogeerd. Dezelfde dag liep Tordeur weer weg, Hij was 15 jaar en erg geslepen.
Op 3-9 te 9u kreeg men Duitse soldaten aan de ingang van het klooster. Zij zeiden aan de verschillende directeurs dat ze verantwoordelijk werden gesteld voor hun onderdanen: een vorm van bedreiging en gijzeling.
Te Leuven zelf was het kalm geworden (of liever de Duitsers waren er gekalmeerd) en vanaf 5-9 trokken de vluchtelingen uit het klooster te Heverlee weg. Mr Van der Perre, beheerder, vroeg nochtans aan de broeders met hun verpleegden te blijven tot hij hun een dag van vertrek zou aanduiden. Die dag gingen broeders en kinderen te biecht bij de aalmoezenier van het klooster te Heverlee. De broeders deden gezamenlijk hun geestelijke oefeningen. Op 6-9 en volgden de tb. Mis, samen met de kinderen te 6u.
Op 7-9 bleven enkele broeders de ganse dag en ook 's nachts in hun instituut te Leuven. De Zusters van Paridaens zorgden voor de maaltijden, wat ze al enkele dagen hadden gedaan voor de knechten die in de wasserij werkten.
Een goed ingelicht persoon wist te vertellen dat de jongen Tordeur in een gesticht bij Namen was. Mr. Van der Perre deelde mee dat de broeders en te kinderen op 9.9 terug konden gaan, omdat alles kalm was te Leuven.

6. KAARTJES VERVOER – MODULE 4

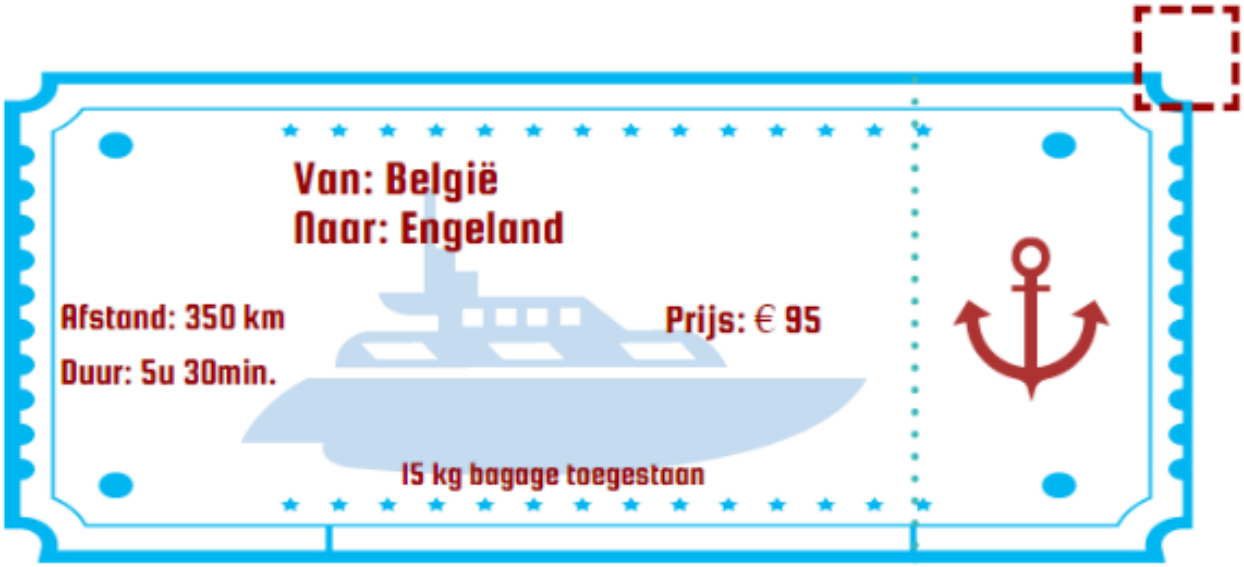
Van: België
Naar: Engeland
Afstand: 350 km
Duur: 5u 30min.
Prijs: € 95
15 kg bagage toegestaan

Te voet
Van: Brussel
Naar: Lyon (Frankrijk)
Duur: 129u
Afstand: 630 km
Prijs: € 0
Bagage die je te voet kan dragen.

7. OPLOSSING LEERLINGENBUNDEL

TERUG NAAR DE BRON

Sem is op bezoek bij oma Ellie. Het liefst van al gaat hij dan op schattenjacht op zolder. Tijdens één van zijn schattenjachten ontdekt hij een metalen doosje. In het doosje zitten verschillende voorwerpen. Eén van de voorwerpen lijkt wel een dagboek. Hij brengt het boek naar oma en vraagt haar wat het is. Het is het dagboek van haar mama. Er staan allerlei dingen in over het leven van Sem's overgrootmoeder. Oma zegt dat het dagboek informatie geeft over het verleden en dus eigenlijk een bron is. Daarom wilt oma Ellie het samen met Sem naar een archief brengen. Sem begrijpt het niet zo goed. Wat is een bron? Wat is een archief en waarom wil oma Ellie het dagboek naar een archief brengen?

OPDRACHT 1 WAT ZIJN BRONNEN?

A. Welke van onderstaande afbeeldingen zou Sem kunnen gebruiken om iets te ontdekken over het verleden? Omcirkel de afbeelding(en).

Radio-interview met de eerste minister van België over een nieuwe wet.

Geschreven	Materieel	Materieel	Mondeling

B. In het verhaal zei oma dat bronnen dingen zijn die ons iets leren over het verleden. Hoe zou jij een bron omschrijven?

Antwoord leerlingen

C. Er zijn verschillende soorten bronnen, kan jij de verschillende soorten bronnen onderscheiden? Zet het begrip in het vakje onder de juiste afbeelding in opdracht A. Je kan kiezen tussen: *geschreven – mondeling – materieel*

Oma Ellie bewaarde de dagboeken van overgrootmoeder op zolder, maar niet alle bronnen worden bewaard op zolder. Sommige bronnen zijn al heel oud en hebben nood aan een speciale bewaring. Daarom worden (belangrijke) bronnen bewaard in een archief, museum, opslagplaats, …. Oma Ellie wil het dagboek samen met Sem naar een archief brengen. Als je een archief gaat bezoeken zijn er een paar belangrijke regels waar je je aan moet houden om de bronnen niet te beschadigen.

INFO

Het Archief

- Is bewaarplaats voor bronnen zodat informatie wordt bewaard voor volgende generaties.
- In een archief kan je bronnen bekijken en onderzoeken.
- Archivaris is een persoon die documenten bestudeert, beschrijft en ordent, zodat iedereen deze makkelijk kan raadplegen.
- Soms moet je in een archief een lidkaart kopen om het archief te mogen bezoeken, bij andere mag je gratis binnen.
- In tegenstelling tot een museum heb je in het archief geen afgewerkte verhalen, vaak moet je hier nog verschillende puzzelstukjes zoeken om een verhaal compleet te maken.
- In een archief vind je verschillende soorten bronnen zoals foto's, boeken, brieven, , …

INFO

Afspraken in een archief

- Ben je jonger als 16 jaar, dan moet je begeleid worden door iemand ouder dan achttien.
- Als je een archief voor de eerste keer bezoekt dan zal je een officieel document moeten invullen en je identiteitskaart laten zien.
- Bij elk bezoek moet je je aanmelden in het leeszaal inschrijvingsboek.
- Wees stil en werk netjes tijdens je bezoek.
- Archiefstukken kan je raadplegen aan de hand van een inventaris.
- Een bron die je wil lezen kan je aanvragen via een consultatieformulier dat je vindt bij de archivaris.
- Voor het kopiëren of fotograferen van bronnen, moet je de toestemming van de archivaris vragen.
- Jassen, zakken en andere voorwerpen die je niet nodig hebt mag je de leeszaal niet binnen dragen.
- Eten, drinken en roken is verboden in de leeszaal.
- Zet je gsm op stil of zet hem uit slechts voor deze ene maal.
- Neem je notities bij bronnen gebruik dan een potlood in plaats van een pen, zo kan je nog foutjes weggommen.
- Behoud de volgorde van de archiefstukken, zoals je bent begonnen.
- Ga altijd met zorg en respect om met de bronnen.

Archiefstukken

Archief van Culturele Erfgoedcel Annuntiaten Heverlee

HOE ZOEK IK EEN BRON OP?

STAP 1

1) Zoek een trefwoord om je bron op te zoeken:
   - Wat?
   - Wanneer?
   - Waar?
   - Wie?

2) Welke soort bronnen zouden interessant kunnen zijn ?

STAP 2

Welke soort bronnen zijn interessant voor jou thema?
   - Brieven
   - Dagboeken
   - Officiële documenten : bv. diploma, …
   - Boeken
   - Foto's
   - Voorwerpen

STAP 3

Zoek op in de inventaris
1) Online:
   - Zoek aan de hand van trefwoorden.
   - Noteer de interessante nummers

2) Register:
   - Begin met de inhoudstafel: waar kan mogelijk interessante informatie zitten?
   - Bekijk vervolgens de volledige inhoudstafel.
   - Noteer de interessante nummers

STAP 4

Heb je een goede bron gevonden?
1) JA: de archivaris bekijkt of je de bronnen mag raadplegen en gaat je bron halen.

2) NEE: ga terug naar stap 1 en probeer een ander trefwoord en verwittig de archivaris voor hulp.

STAP 5

1) Onderzoek je bron.
2) Noteer interessante gegevens uit je bron.
3) Vraag eventueel een scan of een kopie.

STAP 6

Ruim netjes op
Geef de bron terug aan de archivaris

GOED GEWERKT!

DE GROTE OORLOG

Voordat Sem en oma naar het archief vertrekken, kijkt Sem in het dagboek. Op de voorpagina staat: "De Grote Oorlog". Oma vertelt aan Sem dat de Grote Oorlog plaatsvond hier in België en duurde van 1914 tot 1918. "Het was verschrikkelijk!" zei oma Ellie. "Mijn mama heeft er nooit iets over verteld maar ik leerde er over in school.". "Misschien moeten we het dagboek lezen?" stelde Sem voor. Oma en Sem zetten zich aan tafel en Sem leest voor....

"Het was 4 augustus 1914. We woonden toen nog dicht bij de vismarkt in Leuven. We wisten dat Duitse soldaten onderweg waren naar Leuven. Vandaag was het zo ver. Ik zag Duitse soldaten de stad binnen marcheren. Iedereen was bang. We hadden vreselijke verhalen gehoord over de Duitse soldaten. Ik hoorde kanonnen en geweren. We moesten dagen binnenblijven! Ik hoorde van het buurmeisje dat er veel huizen in brand waren gestoken. Zelfs de bibliotheek van de universiteit is helemaal afgebrand! De hele stad ligt in puin. Er ligt al enkele dagen steeds minder eten in de winkels. Gelukkig hebben wij een klein tuintje met wat aardappelen en enkele wortels. Mama maakt er soep van, maar ik vind ze niet lekker. De buren vertrekken overmorgen naar familie in Frankrijk. Wij gaan ook mee. Ik heb al enkele kleren, mijn houten paardje, mijn dagboek en twee foto's uit de krant klaargelegd om mee te nemen. Mama zegt dat ik niet alles kan meenemen. Ik heb gekozen om mijn dagboek mee te nemen, de foto's uit de krant heb ik tussen twee pagina's verstopt. Mijn houten paardje verstop ik onder het bed, zodat de Duitse soldaten het niet meenemen terwijl ik weg ben."

Grote markt, Leuven

Universiteitsbibliotheek, Leuven

OPDRACHT 1 FILMFRAGMENT

A. De overgrootmoeder van Sem is moeten vluchten of emigreren tijdens de eerste wereldoorlog. In dit filmfragment wordt getoond van een man die als kind gevlucht is naar Frankrijk. Hij vertelt over zijn ervaringen. Bekijk dit filmpje door de QR-code te scanner

http://nieuws.vtm.be/binnenland/103008-jan-vluchtte-als-vijfjarige-voor-woi

B. Jan moest zijn thuis verlaten, op de vlucht voor de oorlog. Hij en de rest van het gezin kwamen in Frankrijk terecht. Welke transportmiddelen gebruikte men toen om uit België te vluchten?

Paard en kar, te voet, trein, boot.

C. Jan kwam in een ander land, Frankrijk, terecht.
Welke moeilijkheden ondervond hij hier?

Hij sprak geen Frans en had daarom moeite op school.

INFO

"**Een vluchteling** is iemand die vervolging te vrezen heeft vanwege zijn ras, godsdienst of politieke overtuiging, of omdat hij/zij tot een bepaalde sociale groep behoort of een bepaalde nationaliteit heeft".

Definitie volgens het vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties uit 1951

OPDRACHT 2 OORZAKEN

A. De overgrootmoeder van Sem vluchtte uit België uit angst voor het geweld en het tekort aan voedsel. Kan jij nog andere reden bedenken waarom mensen op de vlucht slaan?
Vul de mindmap aan.

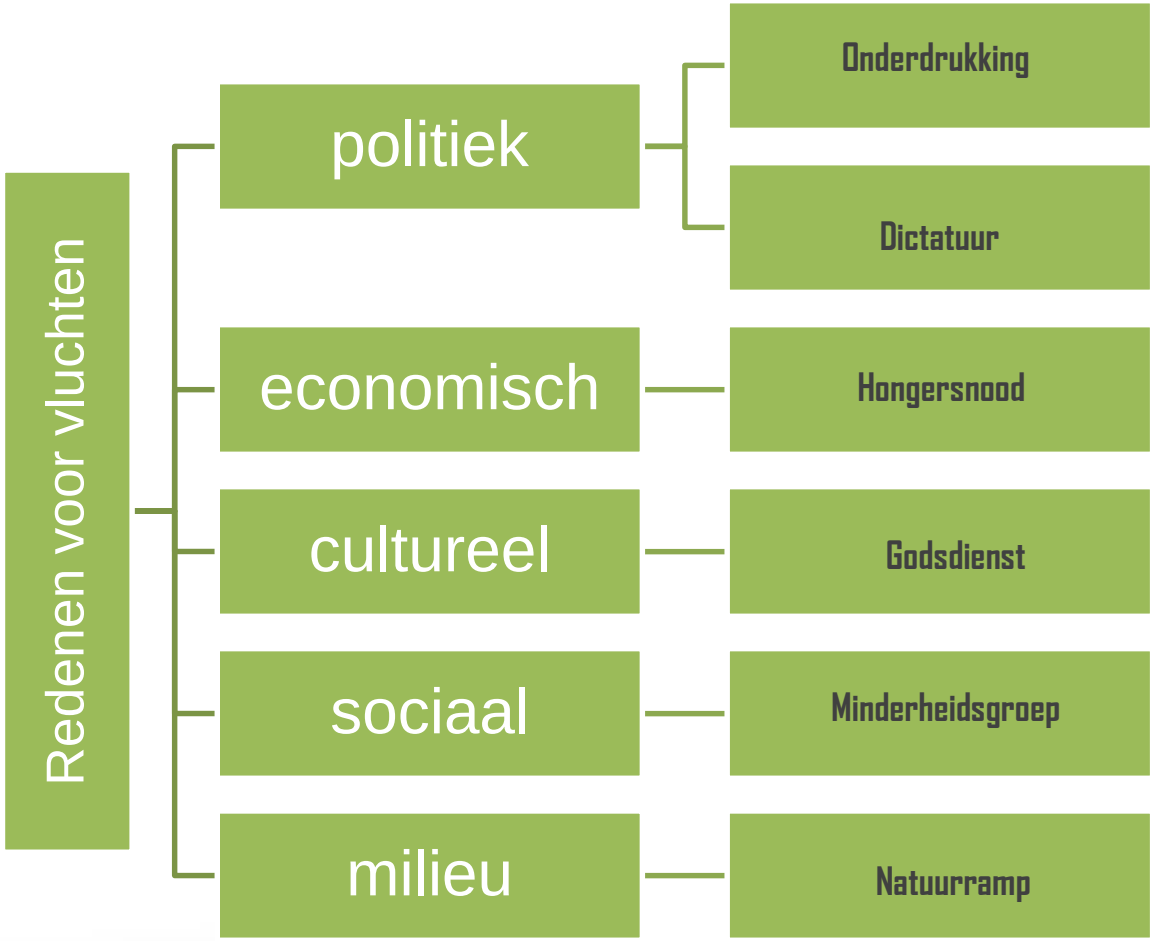

Belgische vluchtelingen onderweg naar Nederland

Belgische kinderen op de vlucht in een kar die voortgetrokken wordt door honden.

OPDRACHT 3 WAARHEEN

Hier zie je een kaart van Europa.
Belgische vluchtelingen vluchtten vooral naar buurlanden.
Deze buurlanden zijn aangeduid op de kaart.
Kan jij de landen benoemen?

1. **Engeland**
2. **Nederland**
3. **Frankrijk**

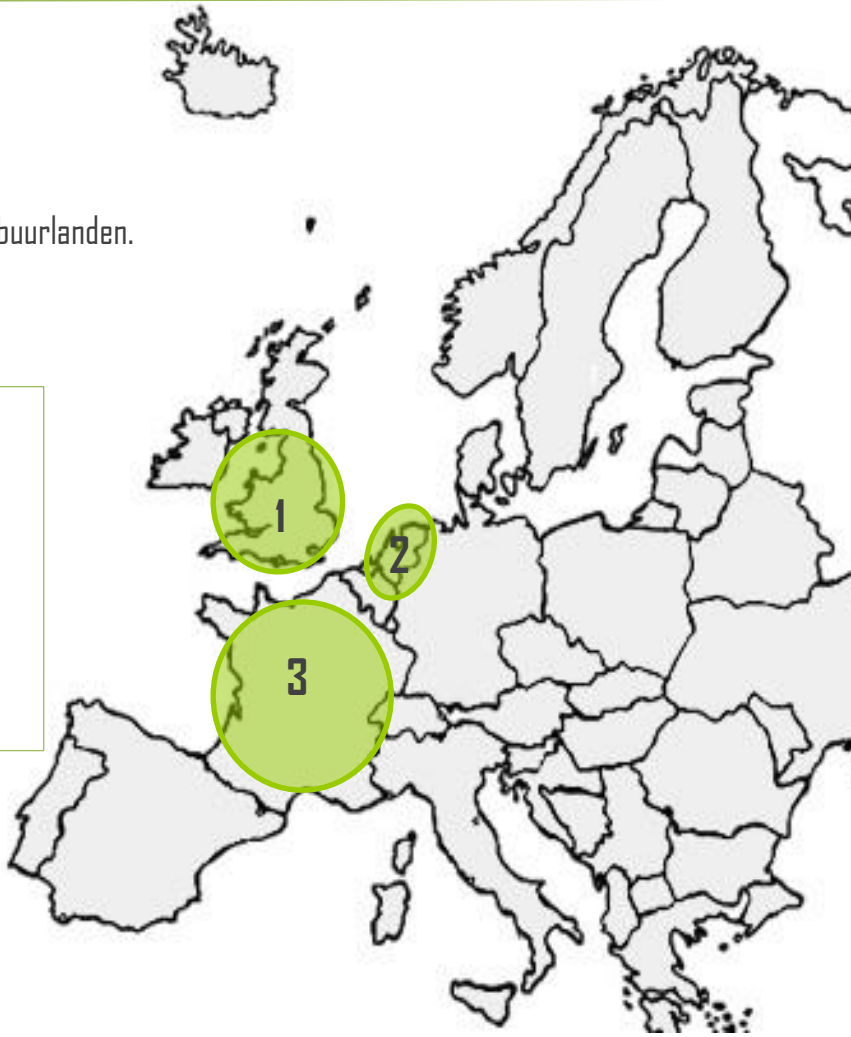

WWW

Wil je meer weten over de Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog, bekijk dan een aflevering uit de serie 'Kleine handen in een grote oorlog' via volgende link: https://www.youtube.com/watch?v=fwYX_5puBac.

ARCHIEF BEZOEK

Sem gaat met oma Ellie naar het archief. Ze gaan samen het dagboek afgeven zodat het bewaard kan worden voor andere generaties. De archivaris is heel blij met deze bron. "We zijn net bezig met onderzoek naar bronnen over de eerste wereldoorlog." De archivaris laat een tafel zien die vol foto's en teksten ligt. "Ik denk dat we zelfs nog andere bronnen van Belgische vluchtelingen hebben in het archief! Zou je deze ook eens willen bekijken?" vraagt de archivaris. De archivaris brengt Sem en oma naar het register. Ze zoekt als trefwoord 'vluchtelingen' op. Sem en oma nemen plaats in de leeszaal. De archivaris brengt verschillende foto's en krantenartikelen. Oma en de archivaris praten zeker wel een uur lang over de oorlog. Sem kijkt naar de foto's op tafel. Hij ziet kinderen op een kar en gezinnen die te voet onderweg zijn. Sem kan zich nu inbeelden hoe de tocht van zijn overgrootmoeder zou verlopen zijn.

OPDRACHT 3 BRON OPZOEKEN

A. Je krijgt van de leerkracht informatie over een bron. Aan de hand van deze informatie probeer je de bron op te zoeken in het archief. Zoek een gepast trefwoord voor de bron.
Het stappenplan uit 'terug naar de bron' kan je helpen om een bron op te zoeken.

B. Heb je de bron gevonden, los dan onderstaande vragen op.

Groepsleden	
Bron	**1** / 2 / 3
Trefwoord(en)	**Marie Vasseur, Zusters van Reninge, 1914, Albi**
Titel bron	**Klasfoto**
Soort bron	Dagboek / **foto** / krantenartikel / voorwerp / brief
Uiterlijke kenmerken van de bron	**Groepsfoto, sepia, veel kinderen, zusters**
Wie?	**Marie Vasseur**
Waar?	**Albi**
Wanneer?	**/**
Thema	de vlucht / **de opvang** / de terugkeer
Welk gevoel krijg je bij het bekijken/lezen van de bron?	**Antwoord leerlingen**
Hoe zou jij je voelen in deze situatie?	**Antwoord leerlingen**

Beschrijf je bron in twee woorden	**Druk/ droevig/ alleen/ …**
Korte inhoud/ beschrijving	**Op de foto is Marie te zien, samen met andere gevluchte kinderen. Ze verblijven in Frankrijk. Deze kinderen keerden pas na enkele jaren terug naar huis. Als Marie terug thuis kwam moest ze terug opnieuw Nederlands leren. Haar vader was verhuisd en had een andere vrouw.**

Groepsleden	
Bron	1 / **2** / 3
Trefwoord(en)	**Dagboek, 1914, herinneringen**
Titel bron	**Herinneringen**
Soort bron	**Dagboek** / foto / krantenartikel / voorwerp / brief
Uiterlijke kenmerken van de bron	**Schriftje, handgeschreven**
Wie?	**Meisje, naam onbekend**
Waar?	**Kapellen-Op-Den-Bos, Essen, Roosdaal, Rotterdam**
Wanneer?	**1914**

Thema	**de vlucht** / de opvang / de terugkeer
Welk gevoel krijg je bij het bekijken/lezen van de bron?	**Antwoord leerlingen**
Hoe zou jij je voelen in deze situatie?	**Antwoord leerlingen**
Beschrijf je bron in twee woorden	**Lange tocht/ steeds onderweg/ onzekerheid/ angst/ …**
Korte inhoud/ beschrijving	**Het meisje beschrijft hoe ze uit België vlucht. Ze legt een lange tocht af langs veel verschillende steden. Ze gebruikt steeds verschillende vervoermiddelen, zoals een kalkwagen, een boot en een rijtuig. Ze werden steeds opgevangen door lokale mensen die hen onderdak en eten gaven. De familie bereikt uiteindelijk Amsterdam.**

Groepsleden	
Bron	1 / 2 / **3**
Trefwoord(en)	**Broeders van liefde, broeder Hypolyte, Leuven, Heverlee, 1914**
Titel bron	**Dagboek van broeder Hypolyte**
Soort bron	**Dagboek** / foto / krantenartikel / voorwerp / brief
Uiterlijke kenmerken van de bron	**Bundel, handgeschreven tekst, kopie**
Wie?	**Broeder Hypolyte**
Waar?	**Leuven en Heverlee**
Wanneer?	**Augustus 1914**
Thema	**de vlucht / de opvang** / de terugkeer
Welk gevoel krijg je bij het bekijken/lezen van de bron?	**Antwoord leerlingen**
Hoe zou jij je voelen in deze situatie?	**Antwoord leerlingen**
Beschrijf je bron in twee woorden	**Paniek/ geweld / choas / …**

Korte inhoud/ beschrijving	**In het fragment beschrijft broeder Hypolyte hoe hij vlucht met kinderen naar Heverlee. In Heverlee worden ze opgevangen door zusters. De zusters zorgen voor een slaapplaats en beddegoed. Verschillende vrijwilligers helpen hen, bijvoorbeeld ze krijgen melk van een lokale boer.**

OPDRACHT 2 CREATIEF AAN DE SLAG

Voor de volgende opdracht kan je er voor kiezen om een collage of een strip te maken rond je bron. De kader hierboven, die je tijdens het archiefbezoek hebt ingevuld, kan je hierbij helpen.

A. Collage

Maak een collage die duidelijk maakt waarover je bron gaat. Maak gebruik van foto's, krantenkoppen, kleuren, kernwoorden, … Deze collage maak je op het lege blad op p.12.

Laat je fantasie de vrije loop!

B. Strip

Maak een strip van 4 prentjes lang. In je strip maak je duidelijk waarover je bron gaat. De strip teken op het blad op p. 13 .

Collage

Strip

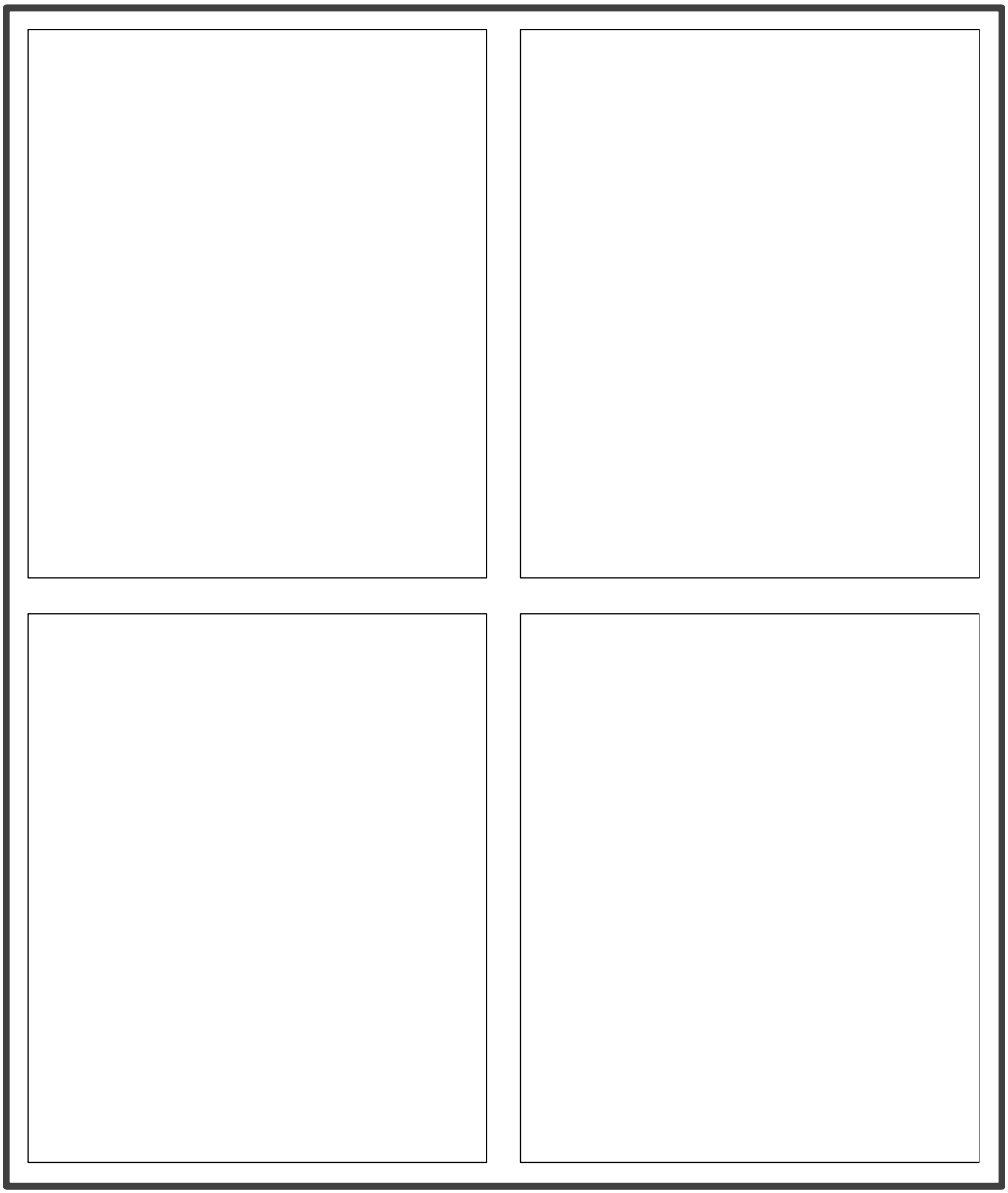

VLUCHTEN VANDAAG

Na het archiefbezoek gaat Sem terug naar huis. Eens thuisgekomen vertelt hij aan iedereen thuis wat hij met oma Ellie gedaan heeft. Hij vertelt over het dagboek en het archief. Na het avondeten ziet Sem een fragment van het journaal. Hij ziet mensen, volwassenen en kinderen, wandelen met allerlei zakken en koffers. Ze lopen allemaal op een autoweg in een uitgestrekte vlakte. Het zijn er honderden, misschien wel duizenden. Sem moet aan de foto's denken die de archivaris daarnet had laten zien in het archief. Op deze foto's stonden ook mensen wandelend met zakken en koffers. De nieuwslezer heeft het over 'Syrische vluchtelingen'. Sem weet nu wel al dat er mensen zijn gevlucht tijdens de grote oorlog, maar hij wist niet dat er vandaag ook mensen zijn die moeten vluchten voor een oorlog. Zouden deze vluchtelingen hetzelfde meemaken als zijn overgrootmoeder?

Syrische vluchtelingen

Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog

Sem vraagt zich af of vluchtelingen vandaag hetzelfde meemaken als de Belgische vluchtelingen honderd jaar geleden. Hierboven zie je een foto van vluchtelingen vandaag en vluchtelingen tijdens de grote oorlog. Denk jij dat ze dezelfde dingen meemaken?

OPDRACHT 1 KRANTENKOPPEN

Neem je collage of strip uit de vorige module erbij. Maak een krantenkop die bij deze collage of strip zou passen. Je kan inspiratie halen uit volgende voorbeelden:

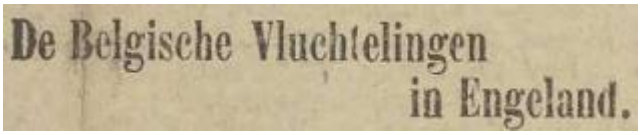

Krantenkop 3 De Standaard, 28/05/2016

Krantenkop 5 Het Nieuwsblad, 17/06/2015

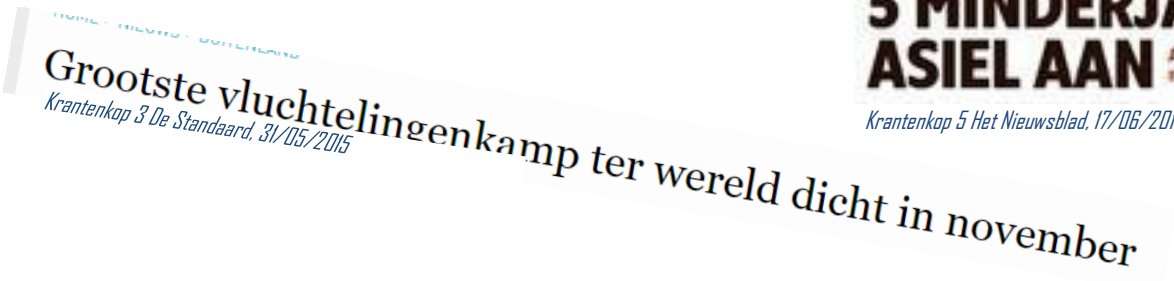

Krantenkop 3 De Standaard, 31/05/2015

Krantenkop 3 De Gentenaar, 7/11/1914

Krantenkop 4 het volk, 13/09/1914

Antwoord leerlingen

- Zou je de krantenkoppen tijdens de eerste wereldoorlog vandaag ook nog in de krant kunnen zien staan of omgekeerd?
- Zou jouw zelfgemaakte krantenkop in een krant van de eerste wereldoorlog kunnen staan?
- Zou jouw krantenkop kunnen gaan over vluchtelingen vandaag?

OPDRACHT 2 WAARHEEN

1. Syrische vluchtelingen

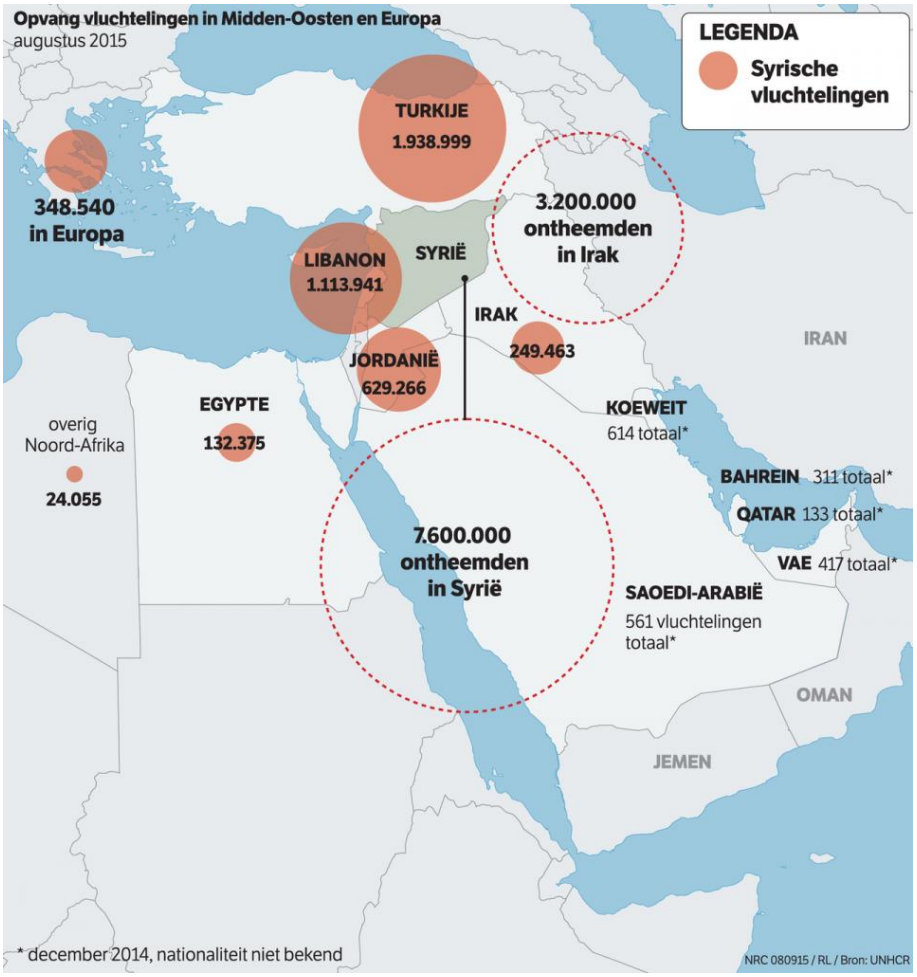

A. Wat is de titel van deze kaart?

Opvang vluchtelingen in Midden-Oosten en Europa

B. Geef twee voorbeelden van landen die vluchtelingen opvangen.

Bv.: Jordanië, Egypte, Turkije, Libanon, Irak,...

C. Welk land vangt de meeste vluchtelingen op?

Turkije

D. Hoeveel vluchtelingen worden opgevangen in Europa?

348 540 vluchtelingen

E. Hoeveel vluchtelingen worden er in totaal opgevangen in de buurlanden? Reken dit uit.

In totaal worden er op dit moment 3 931 669 vluchtelingen opgevangen.

F. Waar worden dus de meeste Syrische vluchtelingen opgevangen?

De meeste vluchtelingen worden opgevangen in de buurlanden, niet in Europa.

WWW

Wil je meer weten over vluchtelingen? Op de website van Karrewiet vind je meer informatie over vluchtelingen in Europa. Ga naar de site via deze link:

https://www.ketnet.be/karrewiet/meer-weten/vluchtelingen-in-Europa/veelgestelde-vragen

INFO

Sinds 2011 hebben meer dan 430.000 Syriërs asiel aangevraagd in Europa en dit aantal zal alleen toenemen. Hieronder zie je 7 factoren die verklaren waarom Syriërs en Irakezen hun land ontvluchten:

1) **Hoop vervliegt**
   De Syrische burgeroorlog duurt nu bijna vijf jaar en er is weinig hoop op een spoedig einde van het conflict . Daarnaast verliezen Syrische vluchtelingen de moed door slechte omstandigheden in de buurlanden van Syrië.
2) **Hoge kosten van levensonderhoud en schrijnende armoede**
   Na 4 jaar als vluchteling te hebben overleefd is het spaargeld op en zijn zo goed als alle bezittingen verkocht. Veel vluchtelingen leven nu in armoede.
3) **Geen mogelijkheid om te werken**
   In Libanon, Jordanië en Egypte mogen vluchtelingen officieel niet werken en in Turkije en Irak waar dat wel mag is er weinig werk.
4) **Tekort aan hulp**
   Door geldgebrek hebben hulpprogramma's duizenden vluchtelingen moeten uitsluiten van voedselhulp. Vluchtelingen die wel hulp krijgen moeten leven van ongeveer €0.40 per dag. Veel families moeten bedelen of hun kinderen laten werken.
5) **Hindernissen bij het vernieuwen van een verblijfsvergunning**
   In Libanon moeten vluchtelingen ieder jaar ongeveer €180 betalen om hun verblijfsvergunning te vernieuwen. Dit is voor de meeste vluchtelingen veel te duur.
6) **Weinig mogelijkheden op onderwijs**
   Vóór de oorlog was onderwijs in Syrië gratis. Maar in Jordanië, Egypte, Libanon of Irak, heeft men beperkte toegang tot onderwijs. Bovendien moeten veel kinderen bij gebrek aan geld werken en kunnen ze dus niet naar school.

2. VERGELIJKING

A. Syrische vluchtelingen vluchten net zoals de Belgische vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog naar de buurlanden. Toch is er nog een verschil. Een deel van de Syrische vluchtelingen probeert Europa te bereiken. Waarom zouden ze hun leven riskeren op een gevaarlijke en lange tocht naar Europa?

De vluchtelingen worden niet goed opgevangen in de buurlanden. De situatie is hier vaak onstabiel (denk maar aan Irak). Europa biedt meer toekomst voor de vluchtelingen en een betere opvang.

OPDRACHT 3 VERVOER

1. VANDAAG

Syrische vluchtelingen gebruiken allerlei vervoersmiddelen om naar de buurlanden of naar Europa te vluchten. Leef je in in deze situatie. Er breekt oorlog uit in je land, je moet op de vlucht slaan. Naar waar vlucht je?
Je krijgt van je leerkracht verschillende kaartjes, welke route kies je en waarom?
Vul de onderstaande fiche in.

Jullie budget: €350

Ik kies voor dit vervoersmiddel:

Antwoord leerlingen

Voordelen om met dit vervoersmiddel te rijden:

Antwoord leerlingen

Nadelen om met dit vervoersmiddel te rijden:

Antwoord leerlingen

2. VERGELIJKING

Duidt aan op de kaartjes welke vervoersmiddelen de vluchtelingen tijdens de eerste wereldoorlog zouden kunnen gebruikt hebben door een kruisje te zetten in het vakje.

OPDRACHT 4 OPVANG

INFO

In Groot-Brittannië werden bepaalde dorpen voorbehouden voor Belgische vluchtelingen. Stillaan ontstaan er nieuwe Belgische wijken. Een voorbeeld hiervan is Birtley bij Elisabethville. In deze dorpen hadden ze hun eigen kranten, scholen, ziekenhuizen, winkels, kerken en politie. Deze dorpen werden gezien als Belgisch en werden daarom ook bestuurd door de Belgische overheid. Er werden handboekjes voorzien waarin Engelse woorden verklaard werden. De Belgische vluchtelingen leefden geïsoleerd van de lokale bevolking.

Dit gebeurde ook in Nederland. Hele Belgische dorpen werden opgericht die eigenlijk dienst deden als vluchtelingenkampen. Net als de dorpen in Groot-Brittannië waren er in de dorpen kerken, ziekenhuizen, postkantoren enz. Om mensen naar deze kampen te lokken stopten de meeste Nederlandse gemeentes met het uitdelen van gratis voedsel voor de vluchtelingen. In de vluchtelingenkampen waren de omstandigheden niet goed. De barakken waarin de vluchtelingen sliepen waren niet winddicht en boden weinig bescherming tegen de koude en de regen. Sanitaire voorzieningen ontbraken vaak. In de kampen was er ook tijd voor ontspanning. Vluchtelingen konden er kranten lezen, theatervoorstellingen en cabaret bijwonen. Vele Belgische vluchtelingen leerden in de vluchtelingenkampen lezen en schrijven. Vluchtelingen werden vaak ingezet als goedkope werkkracht.

School in een vluchtelingenkamp in Gouda, Nederland

1. VANDAAG

WWW

Bekijk een filmpje over de opvang van vluchtelingen in vluchtelingenkampen via deze link: https://www.youtube.com/watch?v=bf4bQMG7FSQ

A. Kijk naar het huis van Sem, welke dingen in het huis kan je ook terugvinden in het vluchtelingenkamp (dat je zag in het filmpje)? Omcirkel deze voorwerpen.

- Zou jij graag in een vluchtelingenkamp verblijven? Waarom wel/Niet?
- Wat zou je missen?

INFO

1) UNHCR

De opdracht van het agentschap bestaat erin het internationale optreden ter bescherming van vluchtelingen in goede banen te leiden en te coördineren en oplossingen aan te reiken voor de vluchtelingenproblematiek wereldwijd. Het eerste doel van UNHCR is om de rechten en het welzijn van de vluchtelingen te waarborgen. De organisatie stelt alles in het werk zodat iedereen het recht kan uitoefenen om asiel aan te vragen en een veilige toevlucht te vinden in een andere staat. Op termijn streeft UNHCR naar de terugkeer van de vluchtelingen naar hun land van herkomst, hun inburgering in het opvangland of hun hervestiging in een derde land.

2) UNICEF

UNICEF zorgt voor water en voedzame biscuits aan de grens voor de vluchtelingen vanuit Syrië. Aan de grens van Griekenland en Macedonië is bij Geveglija een opvangruimte voor kinderen ingericht. In lidstaten van de Europese Unie is UNICEF actief door overheden aan te spreken en bij hen te pleiten voor een humane en kindvriendelijke asielprocedure en opvang waarin het belang van het kind voorop staat.

3) Rode kruis

Rode Kruis-vrijwilligers verlenen hulp aan vluchtelingen en migranten. De hulpverleners zorgen voor de verdeling van eten, water en hygiënepakketten. Ook wordt er gezorgd voor medische- en psychosociale hulp en helpt het Rode Kruis bij het terugvinden van vermiste familieleden. Daarnaast helpt het Rode Kruis in België; zo herstellen ze contact tussen asielzoekers in asielzoekerscentra en hun familie, ondersteunen slachtoffers van mensenhandel.

4) Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Vluchtelingenwerk zet zich in voor mensen op de vlucht voor oorlog, geweld en vervolging. Deze organisatie werkt met vrijwilligers om de rechten van mensen op de vlucht te verdedigen. Ze zijn gespecialiseerd in heel wat thema's rond asiel. Vluchtelingenwerk ondersteunt iedereen die werkt met vluchtelingen en vangt asielzoekers op. Ook helpen ze met de terugkeer als dat nodig

UNHCR The UN Refugee Agency

unicef

Rode Kruis

Vluchtelingenwerk VLAANDEREN

1. EERSTE WERELDOORLOG

No. 20413 — Zaterdag 10 October 1914

DE TIJD

DIEU ET MON DROIT

Belgische vluchtelingen.

Dezen middag kwam er een leelijke stagnatie in het liefdebedrijf, dat hier zoo schitterend wordt uitgevoerd. Er was tegen vijf uur in heel Roosendaal geen stukje eten meer te krijgen. Alles, wat hier te krijgen was, werd gegeven aan de hongerige vluchtelingen, totdat... de menschen niet meer geven konden. En op het station, waar weer pas een nieuwe trein aankwam, hoorde je een paar kreten beverig roepen om brood... en er was niets. Een oogenblik klonk hier of daar een gil: uitgeputte menschen vielen flauw van den honger. Maar gelukkig had men reeds om hulp geseind, toen de voorraad sterk begon te verminderen. Van de militaire overheid waren al 1000 broeden onderweg en ook van andere plaatsen zond men brood en Roosendaal hielp zelfs het grensplaatsje Nispen aan brood, omdat ook daar alles op was. Er zijn heel wat vluchtelingen, die een directe verpleging noodig hebben. De gasthuizen zijn dan ook alle vol. In het gebouw van den Katholieken Kring worden reeds uitgeputte menschen ter verzorging ondergebracht. Ook zijn reeds in de kerken menschen gebracht, die op de banken nachtrust zullen vinden, daar in heel Roosendaal

De goederenloods van de H. IJ. S. M. is door het Roode Kruis ingericht voor gewonde Belgische militairen, die hier zijn aangekomen. Dezen morgen zijn vele vluchtelingen naar Vlissingen vertrokken, om naar Engeland over te steken. Belgische ambtenaren, die hunne familie in Holland gebracht hadden, vertrokken eveneens naar Vlissingen, om vandaar weer naar België te gaan.

Donderdagmiddag kwam hier een trein aan met zeventig wagens vol vluchtelingen, uitsluitend geleid door een machinist. Deze was uit Antwerpen vertrokken op eigen gelegenheid, daar hij in een der depots van de Etat Belge geen zijner superieuren aanwezig vond. Hij vertrok toen vandaar met een paar wagens, liet zijne familie en kennissen instappen en vertrok in de richting Roosendaal. Onderweg stopte hij bij iedere halte, haakte daar eenige wagens aan, liet vluchtelingen instappen, zoodat hij ten slotte met zeventig wagens te Roosendaal aankwam.

Naar men mededeelt gelijkt het Belgische grensstation Esschen thans op een vluchtelingenkamp. Tusschen de rails, op de stations, overal staan nu waggons, waarin vluchtelingen geherbergd zijn. Het moet daar een drukte van belang zijn. Gisteren hadden deze menschen gebrek aan eten en van alle kanten is hun toen voedsel verstrekt.

A. Op welke plaatsen in Roosendaal werden de vluchtelingen ondergebracht?

- **Gasthuizen**
- **Gebouw van de Katholieke Kring**
- **Kerken**
- **Goederenloods**
- **Wagons**

B. Wat kregen de vluchtelingen te eten?

Brood

C. Was dit voldoende? Welk gevolg had dit voor de vluchtelingen?

Er was onvoldoende brood. Mensen beefden en vielen flauw.

D. Wie zorgt voor het eten voor de vluchtelingen?

Vrijwilligers (Rode Kruis), mensen uit de buurt brachten brood.

E. Welke organisatie wordt hier genoemd die vandaag ook vluchtelingen helpt?

Rode Kruis

F. Hoe waren de omstandigheden van de opgevangen vluchtelingen?

De opvang van de vluchtelingen was niet goed georganiseerd. Vluchtelingen waren afhankelijk van de goedheid van vrijwilligers. Er was onvoldoende voedsel en onderdak voorzien. Daarom hadden de vluchtelingen vaak honger en sliepen ze op verschillende plaatsen.

2. VERGELIJKING

Belgische vluchtelingen in Calais (1914)

Syrische vluchtelingen in Calais (2015)

	WOI	2016
Voeding	veel / **weinig** gevarieerd / **eentonig** Vb.: **brood**	veel / **weinig** gevarieerd /**eentonig** Vb.: **Brood of voedselpakketten**
Slaapplaats	**Gebouwen van vrijwilligers, zoals bv.: kerken, loodsen, …**	**Vluchtelingenkampen**
Organisatie	Overheid/**Vrijwilligers** Vb.: **Rode Kruis**	Overheid/**Vrijwilligers** Vb.: **Rode Kruis, UNHCR, Vluchtelingenwerk, UNICEF, …**

OPDRACHT 5 REACTIE

INFO

Belgische vluchtelingen werden in de Britse pers afgeschilderd als hulpeloos en aan hun lot overgelaten. Een reactie hierop was het opstarten van vele comités voor de Belgische vluchtelingen. Na enige tijd was de lokale bevolking bang dat de vluchtelingen niet meer zouden vertrekken en zich zouden settelen in het Verenigd Koninkrijk. Na de oorlog wou de Britse regering alle vluchtelingen zo snel mogelijk het land uit.

In Nederland waren de vluchtelingen in het begin ook welkom. Verschillende particuliere hulpcomités kwamen tot stand. In de Nederlandse kranten werden advertenties geplaatst om geld en kledij voor de Belgen in te zamelen. De eerste hulpacties kwamen van Nederlandse burgers. Pas later zou de Nederlandse regering reageren door bijvoorbeeld vluchtelingenkampen te bouwen. De Nederlandse regering wou Belgische vluchtelingen opvangen maar langs de andere kant ook liefst zo snel mogelijk laten terugkeren naar hun land van oorsprong. Sommige particulieren haalden zoveel mogelijk vluchtelingen in huis om een bepaalde vergoeding van de Nederlandse regering te ontvangen. Dit leidde tot onhygiënische situaties wat dan weer leidde tot het uitbreken van verschillende ziektes. In Frankrijk ontstonden er net zoals in Nederland vrijwillige hulpcomités. Deze werden georganiseerd door de hogere klasse van de maatschappij. Ook in Frankrijk voorzagen deze hulpcomités in kledij, woonplaats, voedsel enz. Opnieuw ontstond er na enige tijd een gevoel van wantrouwen tegenover de Belgische vluchtelingen. In Frankrijk vreesden de mensen dat de Belgische vluchtelingen hun job zouden overnemen. Tijdens het einde van de eerste wereldoorlog staan de vluchtelingen voor een moeilijke keuze: een nieuw leven opbouwen in het nieuwe gastland of terugkeren naar achtergebleven familie.

Een Engelse affiche met Belgische oorlogsslachtoffers.

1. VANDAAG

Paus: "Vluchtelingen zijn een geschenk"

"Iedereen moet zijn deel doen voor vluchtelingen"

- Lees de verschillende reacties op de opvang van vluchtelingen in Europa.
- Wat denk jij zelf? Moeten wij vluchtelingen opvangen of niet? Beargumenteer.
- Probeer samen met je klas tot een overeenkomst of mogelijke oplossing te komen.
  De acht programmapunten van Amnesty International op de volgende pagina kunnen je op weg helpen.

INFO

Alle hulpprogramma's moeten volledig financieel gesteund worden. Ook landen die veel vluchtelingen opnemen moeten steun krijgen.

Hervestigingsplaatsen voor alle mensen die volgens de VN-vluchtelingenorganisatie daarvoor in aanmerking komen.

Veilige en legale routes voor vluchtelingen. Mensen mogen niet gedwongen worden gevaarlijke routes te nemen.

Landen moeten voorrang geven aan het redden van mensen in nood. In situaties waar mensen in levensgevaar zijn, zoals pogingen de zee over te steken, zouden landen moeten helpen.

Toegang garanderen voor vluchtelingen die aan de grens staan. Mensen die asiel zoeken moet worden toegestaan de officiële grensovergang over te steken.

Vreemdelingenhaat en racisme tegengaan.

Mensensmokkel tegengaan. Landen moeten stappen zetten om bendes die aan mensensmokkel doen te vervolgen.

Wereldwijde uitvoering van het Vluchtelingenverdrag, en het ontwikkelen van nationale vluchtelingensystemen.

VLUCHTELINGEN

WOI & VANDAAG

Waarheen?

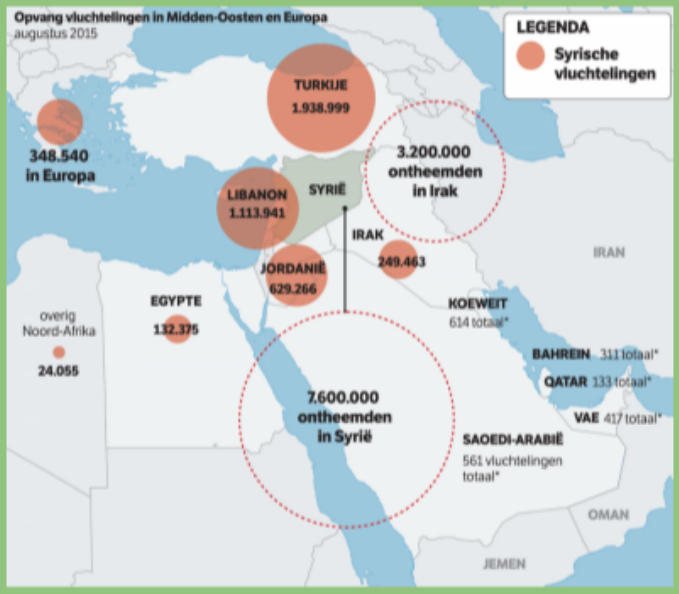

Vervoersmiddel?

Opvang?

- Te weinig en ééntonige voeding
- Opvang in ziekenhuizen, kerken, barakken, loodsen, ...
- Hulp van vrijwilligers of Rode Kruis

- Te weinig en ééntonige voeding
- Opvang in vluchtelingenkampen
- Hulp van vrijwilligers of hulporganisaties

WWW

Bekijk dit animatiefilmpje om te zien hoe kinderen uit Syrië hun vlucht ervaren. Het verhaal wordt verteld door een echte getuige. Het filmpje is gemaakt door Unicef.

https://www.youtube.com/watch?v=qKGf_Z9ToCU

WWW

Voor extra informatie over vluchtelingen en de situatie in Syrië kan je de website van Unicef raadplegen aan de hand van volgende link:

https://www.unicef.be/nl/sommige-verhalen-zijn-niet-bedoeld-voor-kinderen/

Ik hoop dat jij net zoveel bijgeleerd hebt als ik.
Ik vond het leuk om met jouw op ontdekkingstocht te gaan.
Tot een volgende keer!

AMNESTY INTERNATIONAL VLAANDEREN. (z.d.). *Achtpuntenplan voor mondiale vluchtelingencrisis.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, via https://www.aivl.be/subthema/achtpuntenplan-voor-mondiale-vluchtelingencrisis

ANONIEM. (2015). *Environmental problems. Pollution.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://www.meltdown.nl/wp-content/uploads/2015/05/environmental-problems-pollution-42__880.jpg

CDS. (2015). *Somalië.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via https://cds.mnm.be/sites/mnm/files/styles/1600x800/public/article/2015_09/somalie_ap.jpg?itok=Elz8GSmW

CGM. (z.d.). *Vijf eeuwen migratie. Foto.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via http://www.vijfeeuwenmigratie.nl/sites/default/files/foto/SFA022005424.preview.jpg

DE REDACTIE. (2016). *Meer agressie tegen vluchtelingen in Duitsland.* Geraadpleegd op 30 mei 2016, via http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2668714

DEREDACTIE. (z.d.). *Vluchtelingen. Poll.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via http://deredactie.be/polopoly_fs/1.2464635!image/3548036924.jpg_gen/derivatives/landscape670/3548036924.jpg

ERFGOED LOMMEL. (2014). *Vlucht uit België.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via http://wo1.erfgoedlommel.be/wp-content/uploads/2014/10/vlucht-uit-belgi%C3%AB1.jpg

GOUDSE CANON. (z.d.). *Belgische vluchtelingen. 1914.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://www.goudsecanon.nl/image/235_1914_belgische_vluchtelingen_50880.jpg

KULEUVEN. (z.d.). *Bibliotheek vernield.* Geraadpleegd op 25 mei 2016, via http://nieuws.kuleuven.be/sites/default/files/bib%20vernield_opt.jpg

PEGIDA. (2015). *Terrorisme moe grenzen toe.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via https://pegidavlaanderen.files.wordpress.com/2015/03/terrorismemoegrenzentoe.jpg

SERRIEN, P. (2015). *Vluchtelingen in Calais.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via https://pieterserrien.files.wordpress.com/2015/09/calais-vluchtelingen.jpg

UNHCR. (2015). *Kaart. Opvang vluchtelingen in Midden-Oosten en Europa.* Geraadpleegd op 26 mei 2016, via https://static.nrc.nl/wp-content/uploads/2015/09/1KaartSyriersvooralnaarburlanden-960x1022.png

UNHCR. (z.d.). *Zeven redenen waarom Syriërs en Irakezen vluchten naar Europa.* Geraadpleegd op 29 mei 2016, via http://www.unhcr.nl/home/artikel/4292e7c95a8953da0d89071677bfe512/zeven-redenen-waarom-syriers-en-ira.html

UNICEF. (z.d.). *Help mee.* Geraadpleegd op 2 juni 2016, via http://helpmee.unicef.nl/FCKeditor/24/image/cijfers-340.jpg

Met dank aan Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee.